

KATOLICKÁ MRAVOUKA

pro

vyšší třídy škol středních.

Upravil

Prefekt JOSEF ŠIMEK,

katecheta nadačních ústavů lesnických císaře a krále Františka Josefa I.
a školy hospodářské v Písku, b. notář.

Druhé, rozšířené a změněné vydání.

Schváleno nejdůstojnějším bisk. Ordinariátem v Č. Budějovicích ze dne
21. prosince 1911 čís. 11.562 a vysokým c. k. ministerstvem kultu
a vyučování ze dne 7. srpna 1912 čís. 30.289.

1913.

Nakladatel JAROSLAV BURIAN, knihkupectví
v Písku.

„NIHIL OBSTAT.“

*Th. Dr. Antonius Mráz,
censor.*

„IMPRIMATUR.“

*† Josephus Antonius,
episcopus.*

BUDVICII BOHEMORUM, die 21. Decembris 1911.

PŘEDMLUVA.

Kniha „Katolická mravouka“ vznikla ze přednášek upravovaných a doplňovaných po delší dobu na základě četných spisů domácích i cizích tak, jak se toho postupem času a rozvojem ústavů, na nichž mi působiti jest, potřeba jevila. Látku snažil jsem se dle nabytých zkušeností uspořádati jen v tom rozsahu a tím způsobem, aby stala se studujícím jinochům co možná nejpřístupnější a na jejich mladistvá srdce nejpůsobivější. V té příčině vzdávám srdečné a povinné díky veledůstojnému pánu, c. k. školnímu a č. konsist. radovi Josefu Žákovi v Písku, který poskytl mi mnohou a vzácnou radu. Nemám vřelejšího přání, než aby kniha neminula se cíle, za kterým byla psána.

V Písku, dne 19. listopadu 1911.

Jos. Šimek.

OBSAH.

Úvod	Str. 1
----------------	--------

Část první.

MRAVOUKA VŠEOBECNÁ.

O dobru a zlu.

I. Vůle Boží a mravní schopnosti člověka.

§ 1. Zákon božský	4
§ 2. Zákon lidský	7
§ 3. O povinnostech	9
§ 4. O svědomí	10
§ 5. Svobodná vůle	12

II. O dobru.

§ 6. O dobrých skutcích	14
§ 7. O ctnosti vůbec	16
§ 8. O božských ctnostech	17
§ 9. O mravních ctnostech	18

III. O zlu.

§ 10. O hříchu vůbec	21
§ 11. O hříchu těžkém a lehkém	24
§ 12. O pokušení a zlé příležitosti	25
§ 13. Stav hříšnosti	28
§ 14. O hříchu, kterým se stav hříšnosti zjevně přivodí, zvlášť	28

Část druhá.

MRAVOUKA ZVLÁŠTNÍ.

§ 15. Přehled a úvod	33
--------------------------------	----

Oddíl první.

O povinnostech k Bohu.

A. (První přikázání Boží.) Tři božské ctnosti.

§ 16. a) Víra	35
§ 17. b) Naděje	38
§ 18. c) Láska	40
§ 19. O vnější bohopoctě	42
§ 20. B. O modlitbě	43
§ 21. C. Úcta svatých	45
§ 22. Úcta obrazů a ostatků svatých	47

D. (Druhé přikázání Boží). Příklad a slib.

§ 23. Příklad	48
§ 24. Slib	50
§ 25. Hříchy proti křesťanské bohopoctě	51
§ 26. E. (Třetí přikázání Boží). Svěcení neděle	52
§ 27. Příklad práce	55

Oddíl druhý.

O povinnostech k lidem.

§ 28. I. Křesťanská láska k sobě.	56
§ 29. Péče o vlohly duševní	58
§ 30. Péče o čest a dobré jméno	58
§ 31. Péče o tělo	59
§ 32. Právo majetku	62
§ 33. II. Křesťanská láska ku bližnímu	67
§ 34. Péče o duchovní i tělesné blaho bližního, jak se jeví ve skutcích milosrdenství	69
A. Čtvrté přikázání Boží.	
§ 35. a) Rodina	73
§ 36. b) Církev a stát	76
§ 37. Láska k národu; vlastenectví	79
§ 38. B Páté přikázání Boží	80
§ 39. C. Šesté (a deváté) přikázání Boží	85
§ 40. D. Sedmé (a desáté) přikázání Boží	87
§ 41. Náhrada (restituce)	89
§ 42. O almužně	90
§ 43. Zápověď zlých myšlenek a žádostí	92
§ 44. E. Osmé přikázání Boží	92

Oddíl třetí.

O přikázáních církevních.

§ 45. O přikázáních církevních vůbec	96
§ 46. První přikázání církevní	97
§ 47. Rok církevní	98
§ 48. Druhé přikázání církevní	100
§ 49. Třetí přikázání církevní	101
§ 50. Čtvrté přikázání církevní	106
§ 51. Páté přikázání církevní	106

Oddíl čtvrtý.

O křesťanské dokonalosti.

§ 52. O křesťanské dokonalosti vůbec	107
§ 53. O křesťanské dokonalosti zvlášť	107
§ 54. Blahoslavenství Pána Ježíše	111

Dodatek.

§ 55. Důležitost náboženství	114
Závěrek	115

ÚVOD.

Katolickému křesťanu nestačí ke spáse, aby jen víru ve zjevení Boží měl, nýbrž jest mu dle této víry i živu býti. *»Co prospěje, dí-li kdo o sobě, že má víru, nemá-li skutků? Zdaliž jej bude moci víra (samotná) spasiti? Víra, nemá-li skutků, mrtva jest sama o sobě. Nebo jako tělo bez ducha mrtvé jest, tak jest i víra bez skutků mrtva.«* (Jak. 2, 14. 17. 26.) Všechny skutky katolického křesťana mají býti v přesném souladu s jeho věrou, která se jimi uvádí v život. Katolík, jenž žije dle své víry, žije spravedlivě a mravně. A pravidla tohoto mravného života poskytuje mu zvláštní nauka, která se nazývá katolická mravouka.

Katolická mravouka jest nauka, která učí, jak bychom měli dle učení Ježíše Krista zaříditi život svůj na zemi, bychom dosáhli posledního cíle svého, věčné blaženosti.

Mravouka nepřestává ovšem poukazovati také na chyby a poklesky, aby před nimi co nejvíce varovala.

Zákony mravouky založeny jsou na věrouce, poněvadž křesťanská mravouka čerpá svá pravidla z týchž pramenů jako věrouka, t. j. z Písma sv. a ústního podání, jak je učitelství církve katolické chová a vykládá. Správná mravouka může býti tedy jen tam, kde je správná věrouka.

Jelikož jen církev katolická chová učení Ježíše Krista neporušené a celé, jest jen katolická mravouka prava, a že hlásána jest církví neomylnou, jest též neklamna.

Je sice pravda, že může člověk vlastním rozumem do nějaké míry poznati, co je dobré a co zlé, a na základě tohoto poznání upravit si zvláštní pravidla života či zákony mravnosti — mravouka rozumová, avšak mravouka tato jako pouhé dílo lidské nepostačuje.

Rovněž ani mravouka jinověrců od katolické církve odštěpených nemůže býti prava ani postačitelna, neboť kde porušena byla věrouka, pevný základ mravouky, tam nutně porušena byla i mravouka sama, budova na základu víry postavená.

Ze vzájemného přirovnání, které uvádíme, vysvitne dokonalost katolické mravouky, která všestranně vyniká nad mravouku rozumovou a předčí mravouku akatolíků (t. j. jinověrců od katolické církve odpadlých).

1. Zdrojem neboli pramenem katolické mravouky jest neomylné učení církve, která nebloudí ani v blud neuvádí. Dle slov: *«Kdo vás slyší, mne slyší»* (Luk. 10, 16.), hlásá ústy církve sv. učení své Ježíš Kristus, pravý Bůh, proto má učení její a autoritu božskou.

Mravouka rozumová (filosofická) nemá potřebné jistoty, neboť čerpá nauky své pouze z rozumu, který může poblouditi a také, jak dějiny svědčí, pobloudil. Rovněž ani mravouka akatolíků, již nemají neomylného úřadu učitelského a řídí se ve věcech víry a mravů toliko soukromým míněním, není spolehliva. Učení obou má klamnou autoritu lidskou. Jistotu poskytnouti může jen autorita Boží.

2. Katolická mravouka plně poučuje, že hlavní cíl člověka je nadpřirozené určení (blaženost věčná, dokonalé spojení s Bohem), vysvětluje správně, odkud má původ všechno zlo (ze hříchu dědičného) a honosí se vznešenými naukami o předležitých pravdách (o božských ctnostech, sv. svátostech, o mši sv.), které jsou mravouce rozumové zcela neznámy. A těm pravdám, které může i rozum poznati, učí dokonale také jen mravouka katolická, vážíc je z neomylného učení církve.

Mravouka rozumová neví nic o hříchu dědičném a spatřuje cíl člověka jen ve přirozeně dobrém životě pozemském. Mravouka akatolíků, kteří učení církve buď porušili nebo zavrhlí, učí mnohým bludům (na př. víra sama dostačuje, aby člověk byl spasen; dobrých skutků třeba není), které jsou mravností škodlivy.

3. Katolická mravouka poskytuje nejpůsobivější pohnutky k životu ctnostnému, jakými jsou na př. láska k Bohu, jako k nejvyššímu dobru, naděje odplaty věčné a udává bohaté prostředky, jež ku dosažení našeho cíle jistě vedou a pomáhají (sv. svátosti, mši sv., úctu bl. P. Marie a svatých, modlitbu a pod.).

Těchto motivů a prostředků postrádá zcela mravouka rozumová, připouštějíc jen jedinou pohnutku, totiž příkaz rozumu,

který uznává jen časnou přednost nebo krásu dobra, a nemá všech mravouka akatolíků, kteří mnohé z nich zavrhli (na př. některé sv. svátosti) nebo bludnými nahradili.

4. Učení katolické mravouky je svaté, které všem potřebám lidským vyhovuje a všem lidem (učeným i neučeným) všech věků se hodí, proto účinky jeho budí jen podiv a úžas. Nauka křesťanská měla a má velkolepý vliv nejen na jednotlivce, učinivši z nich hrdiny cnosti — světce, nýbrž i, jak dějiny učí, na mravní život celých národů.

Naproti tomu mravouka filosofická vhodna byla jen učeným a u lidu minula se účinkem; vedla jen ke ctnostem občanským a stejně s mravoukou akatolíků nezrodila světců.

Mravouku rozumovou hlásali pohanští filosofové Sokrates, Plato, Aristoteles, Cicero, Konfucius a jiní. Avšak mravouka jejich byla nedostačena. Zatím co učení křesťanské celý svět si podmanilo, mohly se školy těchto filosofů vykázati jen nepatrnými a pomíjejícími výsledky; svatým pak neučinily nikoho. A filosofové novověcí (Kant a jiní), nechtějící stavěti na základě náboženském a spolehajíce jen na autoritu rozumu, nemohou se honositi úspěchy ve snaze po mravnosti pravé, dokonalé. Vždyť ani rozum jejich není bez omylův a proto ani ne zcela dobrým rádcem a spolehlivým vůdcem v životě ctnostném, což dějepis plně dosvědčuje.

Zákony pravé katolické mravouky, jichž věrné plnění jedině pojišťuje člověku věčnou blaženost, budtež nám břemenem lehkým a jhem sladkým.

Mravouka katolická se dělí na všeobecnou a zvláštní; první jedná o mravním dobru a zlu vůbec, druhá o různých zákonech a příkázáních a o křesťanské dokonalosti.

Část první.

Mravouka všeobecná.

O dobrou a zlu.

I. Vůle Boží a mravní schopnosti člověka.

§ 1. Zákon božský.

1. Hlavní důvod pro mravní dobro jest křesťanu vůle Boží. »Svatí buďte, nebo já jsem svatý, Hospodin, Bůh váš!« (3. Mojž. 19, 2.)

Bůh chce, abychom byli blaženými; vložil do srdce lidského touhu po blaženosti. Tato touha je všeobecná, neboť každý chce být blažen, a poněvadž je člověku vrozena, jest také nezničitelná a chce dojít svého ukojení.

Ale kde najde člověk blaženost dokonalou, aby obsahovala v sobě opravdové dobro a byla všem lidem dosažitelnou? Nenajde jí ve vědě a ctnosti, kde ji hledali Stoikové, nedochází jí ani v rozkoších tělesných, v bohatství a hodnostech, kde ji míti chtěli Epikureové a stále hledají materialisté.

Věda nebude nikdy dokonalou a nikdy se také nestane, že ji všichni lidé obsáhnou. Tělesná rozkoš, bohatství a hodnosti člověka nikdy neuspokojí, poněvadž jich stále užívati nemůže a snadno jich lze pozbyti. Ctnost není dobrem nejvyšším; ctnostný žije proto ctnostně, aby ctností došel dobra nejvyššího, kterým jest Bůh.

Poněvadž dokonalé blaženosti neskýtají věci pozemské, stvořené, nutno ji hledati ve Tvůrci, v Bohu, který jest dobro svrchované. Ten jest dokonale blažen, kdo je spojen s Bohem, který jest veškeré blaženosti pramen. »Stvořil jsi nás (Pane) pro sebe, a nepokojno je srdce naše, dokud nespočine v Tobě.« (Sv. Augustín.)

Trvalé spojení s Bohem, jinak věčná blaženost jest hlavním cílem naším. A určil-li nám Bůh tento cíl, jest dojísta i jeho svatá vůle, bychom se snažili toho cíle dojíti. Kdo tedy život svůj tak pořádá, aby věčné blaženosti došel, živ jest dle vůle Boží; jeho skutky srovnávají se s vůlí Boží. Kdo pak životem svým uchyluje se s cesty, jež vede ku blaženosti věčné, nežije dle vůle Boží; jeho činy se vůlí Boží protíví.

Na základě toho možno říci, že pojmy mravního dobra a vůle Boží jsou totožny, neboli: Co se s vůlí Boží srovnává, jest dobro, a co se jí protiví, jest zlo.

Jest tedy vůle Boží nejvyšší autoritou, svrchovaným pravidlem lidské mravnosti; vždyť

a) Bůh jako poslední příčina všeho bytí jest též nejvyšším pánem a zákonodárcem rozumných tvorů;

b) Bůh jest dokonalým dobrem, k němuž je nám spěti. »*Jediný dobrý jest Bůh.*« (Mat. 19, 17.)

Ve vůli Boží má svůj základ a původ všechen zákon, božský i lidský. Zakonodárcové lidští obdrželi moc zakonodárnou od Boha; zákony lidské jsou pak jen potud spravedlivy, pokud neodporují vůli Boží, které jsou zákonodárci pozemští podřízeni.

Kant a přívrženci jeho theorie — racionalisté — však praví, že pramenem a původcem všech zákonů jest subjektivní rozum lidský: »Poslední příčinou mravnosti je subjektivní (vlastní) rozum člověka. Jen ta vůle, která řídí se zákony rozumu vlastního (mravouka autonomní — svézákonná), jest mravna a dodává také mravní ceny činům, jež vykonala.« Dle těchto slov může pravá mravnost jen tehdy trvati, poslouchá-li vůle lidská toliko svého vlastního (z vlastního rozumu vycházejícího) zákona a nikoli zákona cizího (heteronomie).

Theorie Kantova a jeho stoupenců jest nesprávná ve své podstatě a škodlivá ve svých následcích.

Kdyby subjektivní rozum lidský byl nejvyšším zákonodárcem, byl by člověk představeným i poddaným zároveň, což jest nemožno a zdravému rozumu se přiči; zákon vlastním rozumem daný postrádal by potřebné autority (vyšší vážnosti), a kdyby jednalo se o některé povinnosti — zvláště obtížné, jistě by se neosvědčil.

Autonomie Kantova, jak patrně, boží všechnu autoritu, jež jest nutná, aby zachován byl náležitý pořádek v lidské společnosti. Jak by to vypadalo bez potřebné autority ve státě, v rodině, ve škole, v dílně, v každé domácnosti. Kdyby na př. každý občan ve státě jednal jen po svém rozumu a nebdal zákonů státních, k jakým koncům by to přivedl? Co by si počali rodiče s dětmi, učitelé se žáky, mistři s učenníky a tovaryši, služebníci se služebníky, kdyby se prvním nepřiznávala autorita a proto i odpírala poslušnost a druhým bylo volno jednati dle vlastní libosti? Odpověď je zřejma. Základní nauka theoretického anarchismu o nedotknutelné, naprosté (absolutní) svobodě jednotlivce jest jen důsledek hlásání autonomie.

Správně tedy soudíme, že cestu ku pravé mravnosti neukazuje subjektivní rozum lidský, nýbrž Bůh svojí vůlí, a že mravní dobro bez Boha, který jest bytost nejdokonalejší, není ani myslitelné; mravný život od víry a náboženství vůbec odloučiti nelze. Kdo by pak chtěl mravnost od náboženství odtrhnouti, pracoval by ku mravnímu úpadku. Dějepis dosvědčuje, že kde bylo odstraněno náboženství, vzala za své i mravnost.

Má-li však vůle Boží bytí lidmi uskutečňována, třeba:

a) aby ji Bůh lidem zjevil;

b) aby člověk byl schopen ji poznati a plniti.

Svoji vůli zjevuje Bůh zákonem a radou; zákonem Bůh dobro poroučí a přikazuje, v radě k němu toliko nabádá a povzbuzuje. Člověk pak je schopen, aby vůli Boží poznal a plnil, má rozum, svědomí a svobodnou vůli.

Děláme rozdíl mezi zákonem a přikázáním; zákon má platnost pro všechny, přikázání váže jen některé. Je tedy přikázání částí zákona.

Rada jest ukazovatelem k dokonalosti a ku větší odměně v nebesích. Spasitel výslovně praví: »Zachovávej přikázání« . . . a dodává: »chceš-li býti dokonalým, prodej vše a dej chudým a budeš míti poklad v nebi.« (Mat. 19, 21.) Kdo neplní zákona, hřeší, kdo nedbá rady, nehřeší sice, ale nespěje k vyšší dokonalosti.

Poznámka. V této části mluvíme jen o zákonech; rady mají místo v oddílu o křesťanské dokonalosti.

2. Přihlížíme-li k tomu, že Bůh dal svůj zákon sám anebo prostřednictvím lidí, rozeznáváme zákon božský a lidský.

Zákon božský je buď přirozený (vrozený) nebo kladný (daný, zjevený).

3. V duši lidskou vložil Stvořitel zákon přirozený (vrozený), kterým člověk sám od sebe poznává rozdíl mezi dobrým a zlým, že některých věcí jest se mu stříci, jiné že má konati. Přirozený zákon je platný pro všechny lidi a všechny časy.

Že takový zákon člověku jest dán, dosvědčuje:

a) Písmo svaté. *»Když pohané, kteří nemají zákona (kladného), od přirozenosti činí, co jest zákona, takoví nemajíce zákona, sami sobě jsou zákonem a ukazují dílo zákona napsané v srdcích svých.«* (Řím. 2, 14.)

b) Lidská každodenní zkušenost.

Příklad: Malé dítě, které ještě ničeho neslyšelo o desateru přikázání Božích, učinilo něco zlého, lhalo, něco vzalo a pod. Po skutku tom je nepokojno, bojí se a stydí, pryč je dřívější jeho upřímný pohled. A proč? Dítě jest si vědomo, že nejednalo dobře.

α) Zákon přirozený má svoji závaznost od Boha, který jej člověku vštípl a s jeho přirozeností nerozlučně spojil; proto zavazuje všechny lidi — i ty, kteří nepoznali zákona zjeveného (pohany) a nikdo nemůže býti od něho dispensován.

β) Přirozený zákon je základem všech zákonů jiných (daných), neboť zákony tyto staví pravidla svá na mravních zásadách zákona přirozeného.

γ) Přirozený zákon, jsa projevem neměnitelné vůle Boží, nemůže býti změněn.

Svědectví kulturních dějin, že mravní názory doby jedné valně se liší od názorů doby druhé, nijak nedotvrzuje, že by býval změněn zákon přirozený, nýbrž jen dokazuje, že růzností mravních názorů se vysvětluje, jak ten či onen národ od mravního řádu v některé době se uchýlil, jak bylo u něho poznání zákona vrozeného na ten či onen čas zatemněno.

4. Avšak po hříchu prvních rodičů zatemnil se rozum jejich i ostatních lidí tak, že již nepoznávali dostatečně zákona přirozeného; i zjevil jim Bůh vůli svou, dav jim nové zákony a nová přikázání, jimiž přirozený zákon byl osvětlen a doplněn — zákon **k l a d n ý, z j e v e n ý.**

Týž jest:

a) **P ř e d m o j ž í š s k ý,** který dal Bůh Noemovi a Abrahamovi.

b) **M o j ž í š s k ý,** jenž obsahuje mravní zákon (desatero Božích přikázání), předpisy obřadné i zákon občanský.

α) Mravní předpisy starého zákona v dekalogu jsou obsahem zákona přirozeného, který zavazuje všechny lidi všech časů; proto jich Kristus Pán nezrušil, nýbrž je potvrdil, jasněji vyložil a vznešenějšími pohnutkami opatřil. (Kázání na hoře. Mat. 5.)

β) Předpisy obřadní (o starozákonní bohoslužbě) a občanské (o zřízení občanském), jež byly dány lidu israelskému jako lidu vyvolenému a proto také jen jej zavazovaly, Pán Ježíš zrušil. Pozbyly tedy v novém zákoně veškeré platnosti a závaznosti.

c) **K ř e s t ě a n s k ý,** v němž zahrnut jest doplněný a vysvětlený mravní zákon mojžíšský, a jenž vrcholí ve dvou přikázáních lásky. Tento zákon, Synem Božím zjevený, je svrchovaně dokonalý, nepotřebuje žádného zlepšení a zůstane věčně platný.

5. Pohnutkou k ochotnému plnění zákona božského křesťanu jest:

a) **L á s k a** k Bohu a pro Boha i ke všemu dobru. *»Ta jest láska Boží, bychom přikázání jeho zachovávali, a přikázání jeho nejsou těžká.«* (1. Jan 5, 3.)

b) **N a d ě j e** na odměnu Boží. *»Radujte se a veselte se, neb odplata vaše hojna je v nebesích.«* (Mat. 5, 12.)

c) **B á z e ň** před časným i věčným trestem Božím. *»Bázeň Páně zapuzuje hřích.«* (Sir. 1, 27.)

§ 2. Zákon lidský.

Bůh seznamuje lidstvo se zákony svými také skrze svoje zástupce na zemi, duchovní to i světskou vrchnost, kteréž úplně oprávněny jsou pro blaho lidstva zákony stanoviti. Církev (duchovní vrchnost) činí tak ve jménu Ježíše Krista, a světská vrchnost obdržela moc svoji od Boha. (Řím. 13, 1.)

Dle toho rozeznáváme zákon církevní a zákon občanský (státní).

1. Zákon církevní obsahuje ony předpisy, které církevní vrchnosti, papež a biskupové, pro naše blaho vydávají.

Pro celou církev platné zákony vydává papež anebo jím schválené a potvrzené všeobecné sněmy církevní, pro jednotlivá biskupství (diocese) jsou k tomu oprávněni biskupové, nebo shromáždění příslušného duchovenstva za předsednictví biskupova (partikulární synody). Platnými jsou zákony biskupů a jich synod ovšem jen tehdy, když neodporují všeobecným zákonům celé církve.

2. Zákon občanský (státní) obsahuje předpisy, které vydává vrchnost světská pro blaho poddaných, a by zachován byl pořádek ve státě.

Zákonodárnou moc vykonává v některých zemích panovník sám (absolutní monarchie), jinde společně se zástupci lidu (konstituční monarchie), v některých státech pak spočívá moc toliko v rukou lidu (republika). Poněvadž dle slov sv. apoštola Pavla (Řím. 13, 1.) všeliká vrchnost zřízena jest od Boha a z »milosti Boží«, jest nešetření řádných zákonů její trestno i před Bohem; zavazují totiž tyto zákony nejen zevně, nýbrž i ve svědomí.

3. Zákon lidský jest však platný jen za těchto podmínek:

a) Když jest od řádné vrchnosti a náležitým způsobem vyhlášen;

b) když jest spravedlivý, t. j. když nepožaduje nic ani mravně ani věcně nemožného;

c) když neodporuje v ničem zákonu Božímu.

Kdyby tedy světské vrchnosti poroučely, co jest proti Bohu, a co zákon Boží zapovídá, platí tu věčné slovo Boží: »Sluší poslouchati Boha více nežli lidí.« (Sk. ap. 5, 29.)

4. Kdežto Kristem doplněný zákon Boží má platnost pro všechny lidi a všechny časy, jest závaznost zákona lidského jen dočasná.

Zákon lidský pozbývá závaznosti:

a) Když byl odvolán.

Odvolání (úplné nebo jen částečné) může se státi přímo — když byl zákon zrušen, anebo nepřímo — kdy stanoven zákon dřívějšímu se přičetí.

b) Když přestal rozumný důvod, pro který byl zákon dán, anebo vypršela stanovená doba jeho platnosti;

c) když dána byla od jeho zachování dispens (osvobození). — Té dostává se ovšem toliko jednotlivcům.

§ 3. O povinnostech.

1. Povinnost jest mravním zákonem člověku uložená nutnost, aby něco konal aneb opomenul:

Z pojmu povinnosti plynou práva a to tak, že co jest mojí povinností, jest druhého právem.

Na př.: Povinností mojí jest šetřiti cti a dobrého jména bližního; abych tak činil, má bližní právo na mně žádati.

2. Povinnosti rozeznáváme:

a) K Bohu, k sobě a ku bližnímu.

b) Tvrdivé (affirmativní) a záporné (negativní).

Tvrdivé povinnosti plynou z příkazu (na př. účast na službách Božích o dnech svátečních), záporné ze zákazu skutků (n. p. služebné práce v neděli).

c) Kladné a přirozené.

Kladné plynou ze zákona daného (n. p. světiti neděli), přirozené ze zákona přirozeného (n. p. šetřiti cizího majetku).

d) Nepodmíněné (dokonalé) a podmíněné (nedokonalé).

První zavazují vždy a pro vždy (semper et pro semper), n. p. povinnost nedávati špatného příkladu; druhé zavazují jen za určitých okolností (semper, sed non pro semper), n. p. povinnost bližního poučiti.

e) Povinnosti práva a lásky.

První plynou ze spravedlnosti (n. p. zaplatiti dluh), druhé z lásky ku bližnímu (n. p. almužna). — Povinnosti práva zavazují pod hříchem a ukládají, nebyly-li vyplněny, povinnost náhrady; povinnosti lásky zavazují rovněž pod hříchem, ale byvše opominuty, náhrady nevyžadují.

f) Vyšší a nižší (důležitější a méně důležité).

Rozdíl tento zakládá se na různé hodnotě dober těchto povinnostem odpovídajících. Důležitější jest na př. povinnost zachrániti tonoucího, nežli vynáseti z hořícího domu nábytek.

3. Setká-li se několik vzájemně se vylučujících povinností, kterých není možno najednou splniti, nastává spor povinností (collisio officiorum).

V takovém případě se zdá, že se hříchu neubráníme. Avšak je to jen klam; k nemožnostem nezavazuje nás nikdo, ani Bůh. Proto nehřešíme, vykonáme-li povinnost jen jednu (důležitější), opominouce ostatní.

Zdánlivý spor odstraníme dle těchto pravidel:

a) Povinnost záporná předchází tvrdivou.

Setká-li se na př. záporná povinnost: »nepromluvíš křivého svědectví proti bližnímu svému« s povinností kladnou, která velí, bychom bližnímu ve strastech pomáhali, nesmíme bližnímu pomoci tak, abychom tím snad zlehčili čest a dobré jméno bližního jiného.

b) Přirozená kladnou.

Tak na př. bližního nezasloužené smrti nebo veliké škody uchrániti, je povinnost přirozená, den sváteční službami Božími světiti, povinnost kladná. Kdyby v den sváteční a mezi službami Božími někdo tonul, nebo požár či povodeň majetek bližního ničily, směli bychom pomínouti povinností sváteční a přispěti bližnímu ku pomoci.

c) Nepodmíněná podmíněnou.

Víry své na př. nikdy nezapíráti, jest povinnost nepodmíněná, víry nezatajiti, jest povinnost toliko podmíněná. Nesmím tedy své víry nikdy zapíráti, třeba by mne to jmění i život stálo, o něž přece také pečovatí mám, avšak mohu a smím, ano za zvláště důležitých a těžkých okolností musím víru zatajiti, (kdyby na př. z mého zcela dobrovolného a nijak nepotřebného vyznání veřejného vzešla dobrým lidem, třeba i vlastním dobrodincům, veliká škoda, pokuta a p.).

d) Povinnost práva předcházej povinnost lásky.

Nutno tedy na př. dříve zaplatiti dluh, poněvadž jest to povinnost právní, nežli udělovati almužnu, kterou toliko láska přikazuje.

e) Povinnost důležitější neboli vyšší předcházej povinnost nižší.

Smím sobě na př. dle rady lékařské dáti ruku uříznouti, abych celý život zachoval, protože povinnost o celek (tělo) jest důležitější povinností o část (o ruku).

Kdo by však vlastní vinou kollisi přivodil a pak důležité povinnosti zanedbal, hřeší. Tak by bylo na př. u studujícího, který se vymlouvá, že zanedbal služby Boží, poněvadž musil býti hotov se svým úkolem; ale kdyby byl v čas pracoval, byl by svou práci dokonal dávno před službami Božími.

§ 4. O svědomí.

1. Zná-li člověk zákon, nabývá i vědomí, zda jednání jeho dle zákona toho je dovoleno, čili nic.

Toto vědomí jeví se zvláštním vnitřním hlasem naší duše, který nás povzbuzuje, bychom konali, co jest dobré, a varuje přede zlým; jmenujeme pak je svědomí.

Všichni lidé mají svědomí, které tkví již od počátku v jejich přirozenosti. Existenci jeho dokazuje jak všeobecné vnitřní přesvědčení a souhlas všech národů, tak i božské zjevení. — Sv. Pavel praví o pohanech, že »ukazují dílo zákona napsané v srdcích svých, když jim svědectví vydává svědomí jejich a myšlení, která se vespolek obviňují nebo také zastávají.« (Řím. 2, 15.) A Cicero o svědomí prohlašuje: »Est haec non scripta, sed nata lex, ad quam non docti, sed nati sumus.« — »Svědomí není napsaný, nýbrž vrozený zákon, pro který nejsme vychováni, nýbrž zrozeni.«

Svědomí před činem buď nás povzbuzuje nebo varuje, po činu pak soudí, t. j. naplňuje sladkým pokojem či výčitkami stíhá, dle toho, jednali-li jsme dobře nebo zle.

2. Svědomí nebývá u všech lidí stejné; proto může býti:

a) **Pravé** nebo **bludné**.

Svědomí jest **pravé**, když jeho výrok se srovnává se zákonem Božím. Opak svědomí pravého jest svědomí **bludné**.

Bludné svědomí je zavinile nebo nezavinile bludno. Zaviněný blud jest u toho, kdo zůstal v nevědomosti svou vinou a mohl blud snadno napravití, jen kdyby byl upřímně chtěl. Nezaviněný blud jest u toho, kdo zůstal v nevědomosti bez vlastní viny, či kde blud poučením odstraniti se nedal (n. p. u lidí blbých).

O svědomí zavinile bludným platí pravidlo: Hřešíš, když dle něho i proti němu jednáš; v onom případě hřešíš, protože se přidružuješ bludu, který ti jest i lze odložití, v tomto, že jednáš proti svému svědomí.

b) **Jisté** nebo **nejisté**. Svědomí jest jisto, praví-li s veškerou určitostí: tak jest či není jednati. Svědomí nejisté neboli **rozpačité** mluví neurčitě, je-li co dovoleno či zakázáno.

Pravidlo: Prve než jednáš, hled nabýti jistoty, která ti jednati jest; netrpí-li jednaní tvé odkladu, vol stránku jistější, t. j. domníváš-li se, že něco zakázáno, nečiň toho a naopak.

c) **Bdělé** neb **ospalé**. Svědomí jest **bdělo**, ozývá-li se v každém případě, kdy jest člověku jednati; jinak jest **ospalo**.

d) **Útlé** neb **otupělé**. Útlé svědomí varuje i před nejmenšími chybami, otupělé ani před chybami hrubými.

Kdo má útlé svědomí, nazývá se **svědomitým**. Ke svědomitosti vede láska k Bohu; kdo Boha miluje, nechce se mu jistě ani v nejmenším znelfbíti.

e) **Široké** nebo **úzkostlivé**. Široké svědomí pokládá věci nedovolené za dovolené a neuznává povinností, co opravdu povinností jest. Úzkostlivé spatřuje povinnosti, kde jich není a považuje i věci dovolené za hříšné.

Úzkostlivé svědomí bývá mnohdy následkem tělesných chorob a nemocí. Úzkostlivý dobře učiní, když podrobí se vedení zkušeného rádce duchovního a někdy i lékaře.

3. Mravouka stanoví pro svědomí také některá pravidla:

a) Tak nesmíme proti svému svědomí nikdy jednati, t. j. není nám dovoleno konati to, co svědomí zakazuje, ani nedbati toho, co poroučí.

Kdo jedná proti svému svědomí, jedná proti Bohu, neboť svědomí jest »hlas Boží«, který se ozývá jako zákonodárce a soudce. (Sv. Tom. Aq.)

Kdo koná něco dovoleného, o čem se pevně domnívá, že dovoleno není, hřeší, neboť jedná proti svému svědomí. Kdo na př. ve čtvrtek se domnívá, že je pátek a přece jí lehkomyšlně masité pokrmy, hřeší.

b) Je-li kdo v pochybnostech, zda mu co dovoleno číli nic, nesmí jednati; třeba mu dříve svědomí uspořádati.

Nesoudí správně, kdo se domnívá, že to jedno, koná-li, co je dovoleno, či co zakázáno, nýbrž hřeší.

V pochybnostech dbejme nejprve řádného poučení, a nedá-li se věc odložití, volme, co před Bohem za nejlepší považujeme.

c) Prázdných, všech důvodů postrádajících pochybností svědomí nedbejme, neboť rozumný jedná vždy na základě důvodů.

d) Co z poblouzení svědomí se děje, není hříchem, nebylo-li poblouzení jednajícím zaviněno.

Slovo po skutku: »lépe jsem toho nevěděl,« neospravedlňuje, avšak je tomu tak při slovech s opravdovou upřímností pověděných: »lépe jsem toho věděti ani poznati nemohl.«

Kdo na př. v zapomenutí jí v pátek masité pokrmy, jest beze hříchu. Kdo však o postní řád se vůbec nestaral, hřeší vždy, kdykoli jej přestupuje; neznal sice postního řádu, ale znáti jej mohl a měl.

§ 5. Svobodná vůle.

1. Aby člověk mravným státi se mohl, dal mu Bůh kromě zákona (svého i lidského) a svědomí též svobodnou vůli.

Svobodná vůle je mravní schopnost, kterou člověk bez veškerého vnitřního i vnějšího nucení sám se rozhoduje, by něco buď chtěl, nebo nechtěl.

2. Hříchem dědičným byl obraz Boží ve člověku, i co se svobodné vůle týká, sice porušen, avšak nebyl zničen. I ve stavu

kleslé přirozenosti má člověk svobodu vůle. Že tomu tak jest, do-
svědčuje:

a) Písmo svaté a stálé učení církve.

Kniha »Sirach« (31, 10.) velebí spravedlivého, »který mohl (pří-
kázání) přestoupiti, ale nepřestoupil, zlé činiti, ale ne-
učinil.«

Církev prohlásila na sněmu tridentském proti reformátorům,
že svobodná vůle je základem veškeré mravnosti, a hájila jí později i proti
Jansenistům, kteří ji popřali.

b) Vlastní vědomí a souhlas veškerého lidstva.

Víme, že děláme nebo chceme po své vůli, co bychom mohli i ne-
chtítí. — I lidé, kteří svobodu vůle zřejmě popírají, často u sebe ra-
berou a uvažují, co by jim bylo činiti a čeho se chrániti. A proviní-li
se někdo proti jich rozkazům, kárají ho a trestají.

Musí-li však člověk jednati tak, jak jedná, k čemu rozvahy a rady?
K čemu je chvála jeho skutků nebo trest za ně? Zajisté k tomu a proto, že
se předpokládá a uznává skutečná svoboda člověka.

3. Toliko zcela vědomě a svobodně vykonané skutky jsou
člověku k zásluze nebo vině přičteny (imputabiles).

Uvedeme tu některé platné zásady:

a) Jen co dobrovolně se děje, je buď dobro nebo zlo a
proto i záslužno nebo trestno.

Skutek, za který nijak nemůžeme, že se stal, nemůže býti hříchem.
Zlé myšlenky, které člověka mimoděk napadly, nejsou hříšny; jakmile
však člověk k nim třeba jen na okamžik přivolil, již stávají se hříchem.

b) Čím dobrovolnější byl skutek, tím jest i zásluž-
nější, když ve své podstatě byl dobrý, a tím i trestuhod-
nější, byl-li zlý či špatný.

Nejsou však všechny skutky stejně dobrovolné, neboť svobodu vůle
může omeziti nebo zcela zničiti:

α) Veliký strach, který mnohdy pravou povahu skutků poznati nedá.

β) Hrubé násilí může míti vliv na vnější způsob činu, nikdy však
na vnitřní svolení k němu. Vůle člověka žádným vnějším násilím ne-
může býti spoutána. Křesťané na př., jimž násilím kadidlo do rukou dáno
a ruce pak mocí nad oltáři model otvírány — neobětovali.

γ) Duševní slabost a z ní povstalá nezaviněná a nepřemožitelná
nevědomost (ignorantia invincibilis), jakož i okamžitá nepozornost.

Prostý a nevzdělaný člověk zaslouží si jistě menšího trestu za svůj
přečin, nežli člověk vzdělaný v témže případě.

δ) Vliv nemocí (nervových, horečky, šlenskství, spánku — somnam-
bulismus a j.).

Překonala-li vůle naše překážky dobra, jest dobro tím
záslužnější; lze-li však překážky zla snáze přemoci,
jest vykonaný skutek zlý trestuhodnější.

c) Člověka vede k činům příčina a účel. Je tedy dobro či zlo z jeho činu vzešlé, rovněž jeho skutkem, neboť kdo chce přičině, chce i věci; a byl-li účel věci dobrý, jest dosažené dobro také dobrým, avšak špatným účelem stává se i dobro zlým.

Kdo na př. dává almužnu, aby si získal důvěry, na základě níž by prováděl různé podvody, maří zlým účelem dobro a mění je ve zlo.

Dobrý účel pak nemůže nikdy zlo učiniti dobrým. Nesmím na př. nikdy lháti, »aby (z toho) pošlo dobré.« (Řím. 3, 8.) Účel neposvěcuje (špatných) prostředků. Jesuitům bylo od nepřátel vytýkáno, že hlásali zásadu: »Účel posvěcuje prostředky.« Ale tato výtka byla nespravedlivá; poctivým kritickým rozbořem spisů a institucí jezuitských nebylo nikdy dokázáno, že by byli Jesuité této zásadě učili nebo jí se řídili.

4. Plně svědomitě všechny dané a platné zákony, nepřipravuje se člověk o svobodu své vůle. Konaje povinnosti, činí zadosť vůli Boží, a »kde jest Duch Páně, tuť i svoboda«. (2. Kor. 3, 17.) Za to však hříšník, jenž vůli Boží se nechce podrobiti, stává se největším otrokem hříchu.

II. O dobru.

§ 6. O dobrých skutečích.

1. Je-li svobodně vykonaný skutek v souladu se zákonem mravním a neodporuje svrchovanému dobru, Bohu, nazývá se **dobrým**.

Mnohé skutky jsou již ve své podstatě dobré nebo zlé, jiné nejsou ani dobré ani zlé (jsou indiferentní), ale stávají se dobrými nebo zlými dle toho, s jakým úmyslem byly vykonány, zda dobrým anebo zlým.

Modlitba, almužna . . . jsou dobré skutky ve své podstatě. Ale, jak již výše pověděno, špatným účelem mohly by se stát i tyto dobré skutky zlými. (Farizejská modlitba a almužna.)

I indiferentní skutky jsou dobré a Bohu milé, konáme-li je pro čest a chválu Boží. To krásně vysvětluje sv. apoštol Pavel slovy: »Buďte tedy že jíte, nebo pijete, nebo cokoli jiného činíte, všechno ke slávě Boží činite.« (I. Kor. 10, 31.)

2. Dobré skutky jsou buď **dokonalé** (nadopřirozené) nebo **nedokonalé** (přirozené).

Dobrý skutek dokonalý má míti tyto vlastnosti:

a) Má srovnávat se s vůlí Boží, poněvadž jediné Bůh jest pramenem všeho dobra;

b) má býti dobrovolný. Zločinec na př., jenž z trestu půst zachovávatí musí, nekoná dobrého skutku;

c) má býti konán z lásky k Bohu, nikoli z pohnutek časných. *»Kdybych rozdal na pokrmy veškeren statek svůj a vydal tělo své ke spálení, lásky pak kdybych neměl, nic mi neprospěvá.«* (1. Kor. 13, 3.);

d) má býti vykonán ve stavu posvěcující milosti Boží. *»Jako ratolest nemůže nésti ovoce sama od sebe, nezůstane-li při kmenu, tak ani vy, leč zůstanete ve mně.«* (Jan 15, 4.)

3. Dobré skutky dokonalé prospívají nám velice, neboť:

a) jimi zasluhujeme si života věčného:

b) každým takovým skutkem milost posvěcující v nás se rozmnožuje;

c) již na zemi máme za ně odplatu v dobrém svědomí a často také na stacích vezdejších.

4. Protože dokonalými skutky dobrými zasluhujeme si života věčného, jsou nám ke spasení potřebny. *»Všeliký strom, který nenese ovoce, vyřat a na oheň uvržen bude.«* (Mat. 7, 19.)

5. Dobrý skutek jest nedokonalý, nebyl-li vykonán z lásky k Bohu nebo ve stavu posvěcující milosti Boží, a byl-li vykonán jenom z pohnutek přirozených.

Kdo vykonal dobrý skutek ve hříchu, nejsa v milosti posvěcující, nenabývá zásluh k životu věčnému; takový skutek má toliko ten užitek, že se jím duše připravuje, by posvěcující milosti dosáhla.

6. Pravou pohnutkou k dobrým skutkům jest láska k Bohu a naděje na odměnu v nebesích.

Z pouhé bázně před pekelnými tresty smíme ovšem také dobro konati, neboť nadarmo Spasitel nehrozil: *»Bojte se toho, který má moc uvrhnouti do pekelného ohně.«* (Luk. 12, 5.)

7. Dobrými skutky prospěti můžeme také svým spolubližním (dávajíce jim dobrý příklad) a duším v očištění, přičítajíce jim zásluhy, jež by z dobrých skutků nám plynouti měly. (Obcování svatých.)

8. Jest dovoleno konati dobré skutky veřejně, před lidmi, bychom jim dobrý příklad dali. *»Tak svět světlo vaše před lidmi, at vidí skutky vaše dobré a slaví otce vašeho, jenž jest v nebesích.«* (Mat. 5, 16.)

9. Nemáme s dobrými skutky čekati až na stáří, nýbrž máme je horlivě konati po všechen čas života svého, bychom

nebyli snad překvapeni smrtí, po níž dobrých skutků konati již nelze. Proto napomíná Pán Ježíš, abychom dobré skutky konali, dokud den jest, neboť přijde noc, kdy již dobrých skutků konati nám možno nebude. (Jan 9, 4.)

10. Nej přednější dobré skutky jsou: Modlitba, půst a almužna.

»*Modlitba s postem a almužnou lepší jest, nežli poklady zlata schovávatí.*« (Tob. 12, 8.)

Modlitbou, postem a almužnou se mravně zdokonalujeme, poněvadž jimi potlačuje se v nás trojí zlá žádost: žádost těla (postem), žádost očí (almužnou) a pýcha (modlitbou), které duši velmi jsou nebezpečny.

§ 7. O ctnosti vůbec.

1. Ctnost jest stálá a pevná snaha a schopnost, s milostí Boží a z lásky k Bohu činiti vždy a všude, co Bůh velí.

Křesťanská ctnost jest jednak úkonem milosti Boží, která rozum člověka osvěcuje, by zákon Boží poznal, a vůli jeho sílí a povzbuzuje, by jej stále plnil; jednak úkonem svobodné vůle člověka, neboť jen tenkrát stává se člověk ctnostným, působí-li s milostí Boží dobrovolně.

Mluvíme o ctnosti křesťanské, neboť jsou i ctnosti občanské, jež záleží v plnění přirozeného zákona bez veškerých pohnutek, z víry plynoucích. Takovými ctnostmi vynikalí i pohané, jako Aristides spravedlností, Epaminondas pravdomluvností, Regulus věrností.

2. Ctnost jest člověku velice užitečna, neboť:

a) již na zemi činí ho v pravdě šťastným, způsobujíc mu pokoj duše (Žalm 118, 165.);

b) připodobňuje ho Bohu a činí přítelem Božím. »*Kdo plní vůli otce mého, jenž jest v nebesích, ten jest bratr můj i sestra má i matka.*« (Mat. 12, 50.);

c) pojišťuje mu věčnou blaženost, neboť má zaslíbení nynějšího života i budoucího. (1. Tim. 4, 8.)

3. Za pomoci milosti Boží a častou cvičbou možno ve ctnosti se upevniti, ji v sobě rozmnožiti a stálým majetkem srdce učiniti a tak ctnostný život si osvojiti.

4. Ctností má se člověk připodobniti Bohu, který jest jeden, a proto i ctnost jest vlastně jen jedna. Ale poněvadž ctnost se osvěd-

čuje plněním vůle Boží v rozličných případech, mluvíme též o rozličných ctnostech.

a) Dle svého původu jsou ctnosti vlité a nabyté neboli získané. První se nám vlévají s milostí Boží na křtu svatém a jsou: víra, naděje a láska, druhých sobě stálou cvičbou získáváme.

b) Dle předmětu jsou ctnosti božské (theologické) a mravní. O obojích jedná odstavec 8. a 9. zvláště, poněvadž jich rozdíl jest nám nejdůležitější.

c) Dle stupně jsou ctnosti přirozené a nadpřirozené.

Nejvyšší stupeň ctnosti je ctnost heroická, která vrcholí ve svatosti.

Na heroických (hrdinských) ctnostech světců jasně vidíme, že křesťan nemá ctnosti toliko ze sebe. »To přichází s hůry,« zvolal filosof Justin, vida stálost mučenků a stal se křesťanem. — Křesťanský heroismus liší se ovšem od nesmyslného a nekalého fanatismu.

§ 8. O božských ctnostech.

1. Božské ctnosti jsou tři: víra, naděje a láska. Slovy božskými, protože Bůh jest jich původem (jsou darem Ducha sv.), předmětem (vztahují se k Bohu a jeho vlastnostem) a pohnutkou (dějí se pro Boha).

2. Výměr (definice) božských ctností:

a) Víra je ctnost, kterou poznáváme a za pravdu máme, co Bůh zjevil, čemu Ježíš Kristus učil a co nám církve katolická věřiti ukládá.

b) Naděje jest ctnost, kterou od Boha důvěrně žádáme a očekáváme, co nám pro zásluhy Ježíše Krista slíbil.

c) Láska jest ctnost, kterou milujeme Boha nade všechno pro něho sama a bližního pro Boha jako sebe samy.

3. Důležitost těchto ctností patrna jest odtud, že jsou základem i vrcholem všelikých jiných ctností, jakož i nevyhnutelnou podmínkou spásy. »*Dům Boží na víře se zakládá, nadějí podporuje a v lásce dokonává.*« (Sv. Aug.)

4. Poněvadž božské ctnosti tak důležité jsou, potřebí jest, bychom je často vzbuzovali, t. j. živě si představovali, čemu a proč věříme, co doufáme a koho milujeme. Tak ožívujeme v sobě náboženské vědomí a v řečených ctnostech se utvrzujeme a upevňujeme.

Zvláště povinné jsme božské ctnosti vzbuzovati:

a) když nabudeme rozumu, bychom si uvědomili, čemu věříme, co doufáme a milujeme;

b) když se modlíme a sv. svátosti přijímáme;

c) když jsme v soužení a těžkém pokušení proti těmto ctnostem;

d) když jsme v nebezpečí života, v hodinu smrti. »*Umíráme-li, umíráme Pánu.*« (Řím. 14, 8.)

§ 9. O mravních ctnostech.

Mravní ctnosti jsou ty, jimiž mravy křesťana tak se pořádají, že se Bohu líbí.

Ku mravním ctnostem náležejí: 1. čtyři základní neboli stěžejné ctnosti, 2. sedm hlavních ctností.

I. Základní neboli stěžejné ctnosti jsou: 1. opatrnost, 2. spravedlnost, 3. střídmost, 4. statečnost anebo síla.

1. Křesťanská opatrnost je ctnost, kterou člověk vždy jistě poznává a chce, co jest dobré a Bohu milé a na dosaženou toho vhodných a dovolených prostředků užívá. (Podobenství o deseti pannách.)

Liší se od světské opatrnosti nebo chytrosti tím, že tato snaží se dojíti jen věcí pozemských, mravní hodnoty prostředků nedbajíc.

2. Spravedlnost jest ctnost, kteroužto jsme vždy ochotni každému prokazovati a dávati i nechávati, což jeho jest. »*Dávejte tedy všem, což jste povinni: komu daň, (tomu) daň, komu clo, (tomu) clo; komu bázeň, (tomu) bázeň; komu čest, (tomu) čest. Žádnému nezůstávejte ničeho dlužni, než abyste se vespolek mílovali.*« (Řím. 13, 7. 8.)

3. Střídmost jest ctnost, kterou krotíme všecky své tělesné žádosti a náklonnosti (jež nás od dobrého zdržují) a dovolených radostí a příjemností jen mírně užíváme. »*Každý, kdo o závod bojuje, ode všech věcí se zdržuje; a oni zajisté (to činí), by porušitelnou korunu obdrželi, my pak neporušitelnou . . . proto tresci tělo své, a v službu je podrobují, bych . . . nebyl zavržen.*« (1. Kor. 9, 25. 27.)

4. Síla nebo statečnost je ctnost, kterou ni žádnou překážkou ani obtíží od dobrého odstrašiti se nedáme.

»Posilňte se, necht neoslábnou ruce vaše: nebo budete mítí mzdu práce své.« (2. Par. 15, 7.) »Blahoslavení, kteří protivenství trpí pro spravedlnost, neboť jejich jest království nebeské.« (Mat. 5, 10.)

II. Hlavní ctnosti jsou: 1. pokora, 2. štědrost, 3. čistota, 4. láska dobrotivá, 5. střídmost v jídle a pití, 6. tichost, 7. horlivost v dobrém.

Slovou hlavní ctnosti, poněvadž jsou v nich mnohé jiné obsaženy; odporují hříchům hlavním.

1. Pokora je ctnost, kterou svou závislost na Bohu uznáváme, svých slabostí a vad pamětlivi jsme, dobro, jež máme nebo konáme, za dar Boží považujeme a nad jiné se nevýnášíme.

Pokora je nejpotřebnější ze všech mravních ctností, poněvadž je základem všech ctností křesťanských, bez ní nemůže v duši člověka žádná ctnost povstati, ani se zachovati ani rozmáhati.

»Kdo chce ctnosti shromažďovati bez pokory, nosí prach proti větru.« (Sv. Řeh.) — »Všichni vespolek ukazujte pokoru; neboť Bůh se pyšným protiví, ale pokorným dává milost.« (1. Petr. 5, 5.) »Čím vyšší budova, tím hlubší základy.« (Sv. Aug.)

Pokora je velmi užitečná:

a) Kdo jest pokorný a ponížený, bývá povýšen a stává se hodným milosti. »Kdo se poníží, bude povýšen.« (Luk. 14, 11.) »Bůh... pokorným dává milost.« (1. Petr. 5, 5.)

b) Rozum pokorných osvěcuje Bůh, aby poznali pravdu Boží. »Chválim Tebe, Otče, Pane nebes i země, že jsi skryl tyto věci před moudrými a opatrnými a zjevil jsi je maličkým (pokorným).« (Mat. 11, 25.) »Kde jest pokora, tam jest moudrost.« (Přísl. 11, 2.)

c) Pokora zjednává odpuštění hříchů a pokoj srdce. (Publikán ve chrámu).

d) Modlitbu pokorných Bůh rád vyslyší. (Setník v Kafarnaum.)

e) Pokorou snadno přemáháme zlá pokušení. »Dábel nikoho se tak nebojí jako pokorného.« (Sv. Ant.)

f) Pokorou docházíme věčné blaženosti. »Brána nebeská je úzká a jen malí, t. j. pokorní jí vcházejí.« (Sv. Bern.)

2. Štědrost jest ctnost, kterou ochotnijsme (statkem svým) nuznému pomáhati a na jiné dobré účely dle možnosti přispívati.

»Dávejte a bude vám dáno.« (Luk. 6, 38.)

»Na dobročinnost pak a na sdílnost nezapomínejte, nebo takovými obětmi bývá získán Bůh.« (Žid. 13, 16.)

3. Čistota jest ctnost, kterou křesťan varuje se všeho toho, čím stydlivost se uráží (nestoudných myšlenek, žádostí, řečí a skutků).

»Ve všem se prokazujeme jako služebníci Boží . . . v čistotě, v umění.« (2. Kor. 6, 4. 6.)

Čistota srdce jest: a) velice krásna, b) Bohu milá, c) zvláštní odměny nebeské hodna.

a) Písmo sv. chválí krásu čistoty: »O, jak krásné jest čisté plémě s jasností: nesmrtelná zajisté jest památka jeho, neboť u Boha známo jest i u lidí.« (Moudr. 6, 20.)

b) Pán Ježíš ukázal, že miluje čistotu srdce, zvoliv sobě nejčistší Pannu za matku, sv. Josefa pěstounem svým, sv. Jana miláčkem.

c) Duše čisté budou v nebi zvláště vyznamenány, neboť »neporušenost působí, by byl člověk blízko Boha.« (Moud. 6, 20.)

4. Láska dobrotivá (bratrská) jest ctnost, kterou bližnímu vše dobré přejeme a dle možnosti prokazujeme, sdílíce s ním radosti i žalosti.

»Láskou bratrskou se vespolek milujte . . . radujte se s radujícími, plačte s plačícími.« (Řím. 12, 10. 15.)

5. Střídmost v jídle a pití je ctnost, kterou křesťan nezřízené žádosti jídla a pití odpírá a obého jen mírně užívá, t. j. tolik, kolik potřebí jest, aby život zachoval. »Bděte a střízliví buďte.« (Thes. 5, 6.) »Mládenců napomínej, ať jsou střízliví.« (Tit. 2, 6.)

Střídmost podporuje zdraví těla a ducha, prodlužuje život a povzbuzuje k jiným ctnostem.

Ctnosti střídmosti snáze nabýváme, uvažujíc často o pravdách sv. náboženství, jež pak duchovním pokrmem nám se stanou a žádosti tělesné potlačí. »Ne samým chlebem živ jest člověk, nýbrž i slovem, jež vychází z úst Božích.« (Mat. 4, 4.)

6. Tichost jest ctnost, kterou křesťan veliký nespravedlivý hněv v sobě potlačuje, k nenávisti, ke slovům hanlivým aneb až ku pomstě strhnouti se nedává, třeba by se mu křivda dala.

»Jeden druhého břemena neste a tak naplníte zákon Kristův.« (Gal. 6, 2.) »Blahoslavení pokojní, neboť oni synové Boží slouti budou.« (Mat. 5, 9.)

7. Horlivost v dobrém jest ctnost, kterou rádi a ochotně Bohu sloužíme, povinnosti své věrně plníme a vše, cokoli dobrého jest a ke slávě Boží a spasení duše prospěšno, pilně konáme.

»*Buďte v pečování neleniví, duchem vroucí, Pánu sloužící.*« (Řím. 12, 11.)

Mravní ctnosti utvrzují se v nás a rozmáhají, když upřímně se snažíme poznati, v čem každá tato ctnost záleží, a opravdově se přičiňujeme, bychom dle poznaného také smýšleli a jednali.

III. O zlu.

§ 10. O hříchu vůbec.

1. Pravé a jediné zlo, jehož nenáviděti a se varovati máme, jest hřích.

Hřích jest vědomé a dobrovolné přestoupení zákona Božího.

K pojmu o hříchu náleží: svobodná vůle a skutečný rozpor mezi jednáním člověka a zákonem Božím.

Dobrovolné přestoupení má místo jen tam, kde je znalost zákona. Neznalost či nevědomost rozeznáváme však zaviněnou a nezaviněnou. Byla-li neznalost zákona nezaviněna, není jeho přestoupení hříchem; byl-li však zákon přestoupen v nevědomosti zaviněné, byl spáchán hřích.

Hřích je pravé a jediné zlo ve své podstatě i ve svých následcích.

a) Písmo sv. nazývá hřích nešlechtností a zlem. »*Kterak bych mohl takovou nešlechtnost učiniti a hřešiti proti Bohu svému.*« (1. Mojž. 39, 9.) — »*Zbav nás od zlého.*« (Mat. 6, 13.)

b) Hřích snižuje důstojnost naši.

Hřešíce, odvracíme se od Boha, všemocného Pána a nejvyššího dobra a v sobeckosti přikloňujeme se ke tvorům anebo k dobru nepravému (klamnému) a hledáme v nich svého blaha. Toť jednání poštetilé a člověka zahanbující.

c) Hřích činí nás v pravdě nešťastnými, zbavuje nás milosti Boží a vnitřního pokoje duše, ztročuje vůli a uváluje na nás hněv Boží a časné i věčné tresty. — Právem volá »*Kniha přísloví*« (14, 34): »*Hřích bídné činí národy.*«

2. Zákon Boží přestupují lidé dvojím způsobem:

a) Dopuštěním, t. j. že myslí, žádají, mluví nebo činí, co Bůh zapovídá;

b) opuštěním, t. j. že nekonají, co Bůh velí.

Hřích, který jest urážkou jediného Boha, jest vlastně jeden, t. j. odvrácení se od Boha a přilnutí ke tvorům, ale že jím porušena bývají různá přikázání Boží, jakož i různé ctnosti a to různým způsobem, rozeznáváme rozličné hříchy.

3. Hřích jest:

a) dědičný nebo prvotní, kterého se první rodiče v ráji dopustili, a jež my po nich dědíme;

b) osobní, jehož se hříšník sám dopouští.

Tento osobní hřích pak může býti několikerého druhu:

a) Dle osob, proti kterým člověk opomenutím své trojí a přední povinnosti hřeší (t. j. proti Bohu, proti sobě a proti bližnímu), jsou hříchy proti Bohu (na př. svatokrádež), proti sobě (na př. sebevražda), proti bližnímu (na př. na cti utrhaní).

b) Dle osoby, která hřeší, jsou hříchy vlastní a cizí.

Vlastní je hřích, kterého se člověk sám osobně (a vlastní vinou) dopouští.

Cizí je hřích, kterého člověk sice sám nekoná, ale přece spolu vinen jest, že jiní se ho dopouštějí.

Cizí hříchy jsou tyto: 1. Hřichu poraditi. 2. Hřešiti jinému veleti. 3. Ke hřichu svoliti. 4. Ke hřichu ponoukati. 5. Hřích pochváliti. 6. Hřích jiného tajiti a k němu mlčeti. 7. Hřichu netrestati. 8. Na hřichu podíl bráti. 9. Hřichu hájiti.

c) Dle částí přirozenosti lidské (těla a duše): Hřích tělesný, na př. nestřídmost, a hřích duchový, na př. závist, pýcha.

d) Dle způsobu, jak se děje (myšlením, řečmi a skutky): Hřích vnitřní (hřích srdce) a vnější (hřích úst a skutku).

Hřích vnitřní (srdce) záleží ve hříšných představách a žádostech a zálibě ve hřichu, na př. v nečistých myšlenkách.

U hříchů těchto rozeznáváme tři stupně. Kochá-li se člověk hříšným předmětem třeba jen okamžik, povstává záliba ve hřichu. Ze záliby nepotlačené pak vzniká žádost po nedovoleném, která je účinnou, když k ní člověk svoluje, nebo neúčinnou, když jí odpírá. Konečně je úplné rozhodnutí hříšný skutek vykonati.

Hříchů vnějších se dopouští, kdo na př. rouhavé, nemravné řeči mluví a téhož druhu písně zpívá, kdo lže a p., rovněž i ten, kdo nedovolené (hříšné) skutky koná (na př. krade) a kdo svévolně zanedbává skutky přikázané (na př. opomíjí povinné služby Boží).

e) Dle své velikosti a tíhy jsou hříchy: všední (lehké) a těžké (smrtné).

4. Velikost a vina hříchů řídí se:

a) Důležitostí předmětu, poznáním hříšnosti a svobodou jednání.

Čím důležitější předmět, tím větší hřích. Zlý úkon proti Bohu směřující je hříšnější, nežli kdy namířen je proti člověku. Čím větší poznání hříšnosti, tím větší hřích. Hřích dospělého (vzdělaného) člověka je těžší, nežli týž hřích dítěte (prostého). Hřích je tím těžší, čím svobodněji byl spáchán. Kdo jednal v pokušení, ve veliké bázní, dopustil se menšího hříchu, nežli ten, kdo vykonal jej zcela svobodně.

b) Okolnostmi, t. j. dle toho, kdo hřešil, kde a kdy hřešil, jaké byly hříchu toho následky (škoda, pohoršení), kolika lidem a jak velice bylo ublíženo i pohoršení dáno.

Tyto okolnosti sestaveny jsou v latinském verši: *Quis, quid, ubi, quibus auxiliis, cur, quomodo, quando*. Záleží tedy na tom, kdo (quis) hřešil, vzdělanec nebo prostý; co (quid) na př. odcizil, hroudu zlata nebo haléř; kde (ubi), ve chrámu, na místě veřejném nebo v soukromém domě; jakými prostředky (quibus auxiliis) skutek byl proveden, proč (cur), jak (quomodo), kdy (quando). Patrné, že některé z těchto okolností hřích zvětšují, jiné zmenšují; na př. kdo odejmul věc Bohu zasvěcenou, na místě svatém, nedopustil se pouhé krádeže, nýbrž svatokrádeže; kdo pohaněl vlastní rodiče, vrchnosti, má větší hřích, nežli ten, jenž pohaněl člověka sobě rovného. Kdo jiného oloupil, připojuje ke krádeži násilí.

5. Hříchy spáchané odpouštějí se nám v církvi katolické, poněvadž Pán Ježíš za hříchy naše umřel a svatým apoštolům i jejich nástupcům dal moc hříchy odpouštět.

Hříchové odpouštějí se nám:

a) ve svátosti křtu: hřích dědičný a všechny osobní, jichž se člověk přede křtem svatým dopustil;

b) ve svátosti pokání: všechny hříchy po křtu sv. spáchané.

Hříchy mohou být odpuštěny i mimo svátost pokání, není-li možno jí přijati, a když vzbuzena byla nad nimi pravá či dokonalá lítost. Tak státi se může na př. v náhlém nebezpečí života, ve vzdálených, lidu prázdných krajinách a p.

6. Sv. náboženství podává prostředky proti hříchu: bdělost, modlitbu a přijímání sv. svátostí.

a) *Bdělost.* »Kdo se domnívá, že stojí, hleď, aby neupadl.« (I. Kor. 10, 12.)

b) *Modlitbu.* »Bděte a modlete se, abyste nevešli v pokušení.« (Mat. 26, 41.)

c) *Přijímání sv. svátostí, pokání a nejsv. svátosti oltářní.* »Kdybychom sami sebe rozsuzovali, nebyli bychom zajisté souzeni.« (I. Kor. 11, 31.) »Kdo ji mne, živ bude pro mne.« (Jan 6, 58.)

Kdo upadl do hříchu těžkého, neváhej duši svou očistiti upřímnou lítostí ve svátosti pokání; i ze všedních hříchů se ochotně zpovídejme, protože nemůžeme tak snadno rozeznati, co hříchem všedním nebo těžkým. Křesťan, který pravým pokáním rád zbavuje duši svou všeliké trpkosti hříchů i nejmenších a slíjí ji chlebem »všechnu líbeznot v sobě majícím,« zvolati může s apoštolem národů: »Živ jsem již ne já, ale živ je ve mně Kristus.« (Gal. 2, 20.)

§ 11. O hříchu těžkém a lehkém.

Poněvadž nejhlavnější rozdíl ve hříších vůbec je mezi hříchy těžkými (smrtnými) a lehkými (všedními), jeví se i důležitost, abychom o nich také zvláště pojednali.

A) *Hřích těžký* je spáchán, byli-li zákon Boží přestoupen ve věci důležité s úplným vědomím a zcela dobrovolně.

Hřích těžký jest největší zlo, protože jest 1. největší urážkou Boží a proto sám o sobě ohaven a 2. nám nejvíce škodliv.

1. *Těžký hřích* jest největší urážkou Boží, poněvadž:

a) kdo těžce hřeší, za méně váží Boha, nežli osobu nebo věc, pro niž hřeší;

b) kdo těžce hřeší, upírá Bohu, jako nejvyššímu Pánu, povinnou poslušnost a projevuje nevděk proti svému Stvořiteli, Vykupiteli a Posvětiteli.

2. *Těžký hřích* jest člověku nanejvýše škodliv, poněvadž:

a) ho zbavuje milosti posvěcující a odvádí jej od Boha;

b) uvaluje naň hněv Boží, časné i věčné tresty;

c) člověk v těžkém hříchu nic záslužného pro sebe konati nemůže.

3. Duše těžkým hříchem stížená stává se takořka mrtvou pro život věčný, a proto jmenuje se tento hřích také smrtelný.

Poněvadž hřích těžký tak ohaven jest, máme se ho všemožně varovati, nade všecko zlo ho nenáviděti a více se ho báti, nežli smrti.

B) Hřích všední bývá spáchán, bylo-li porušeno jen nepatrné dobro; nebo bylo-li porušeno sice dobro veliké, avšak toliko nepatrně nebo ne zcela vědomě a dobrovolně.

Jsme však povinni i všedních hříchů se varovati:

a) poněvadž i všedními hříchy Bůh urážen bývá, a kdo Boha vroucně miluje, nebude chtíti ani nejmenším hříchem ho hněvati;

b) poněvadž všední hříchy v duši člověka milost Boží umenšují a na něj časné tresty uvalují;

c) poněvadž, kdo všedních hříchů se nevaruje, snadno do těžkých upadá. »Kdo v mále jest nepravý, i ve větším nepravý jest.« (Luk. 16, 10.)

Poznámka. Od hříchů všedních sluší rozeznávati nedokonalosti. Nedokonalosti jsou chyby, které nestaly se ze zlé vůle, nýbrž z lidské slabosti a křehkosti.

Nedobrovolná roztržitost při modlitbě, nelaskavá tvář a pod. jsou nedokonalosti.

Jelikož nedokonalosti nebývají vždycky bez veškeré viny, jest nám i je přemáhati.

§ 12. O pokušení a zlé příležitosti.

Pravou a působivou příčinou hříchu je svobodná vůle, kterou, aby se pro hřích rozhodla, podněcuje: pokušení a zlá příležitost, jež mnohdy příčinami hříchu také bývají nazývány.

A) 1. Pokušení jest všeliké ponoukání a vábení ke hříchu.

Pokouší nás:

a) Tělo, t. j. nezřízená žádostivost, kteráž jest následkem hříchu dědičného a osobním hříchem se rozmáhá.

Nezřízená žádostivost jest trojí: žádost očí (po časných statcích), žádost těla (po hříšných požitech tělesných), pýcha života (vzešlá z nemírné a pomfjející pocty).

b) Svět, t. j. lidé, kteří nás slovy nebo skutky svými svádějí nebo nám pohoršení dávají; sem patří též styky se špatnými lidmi a nemravná četba.

»*Běda světu pro pohoršení.*« (Mat. 18, 7.)

c) **Ďábel**, kterýž o to usiluje, by nás o nebe připravil a do věčné záhuby uvrhl.

O jeho vlivu, pokud jej Bůh dopustil, vypravuje celé zjevení, počínaje již pádem prvních rodičů. Kristus byl od Satana též pokoušen (Mat. 4.), »*Protivník váš ďábel obchází jako lev řvoucí, hledaje, koho by pohltil; jemu odpírejte, silni jsouce u víře.*« (I. Petr 5, 8. 9.)

Pokoušení samo v sobě není hříšné, avšak jakmile jsme v ně svolili, stává se hříchem.

2. Bůh dopouští na nás pokoušení:

a) abychom se ustavičně cvičili v pokoře a opatrnosti;

b) abychom měli příležitost osvědčiti Bohu svoji věrnost;

c) aby nás Bůh ujistil své přízně. »*Že jsi byl příjemný Bohu, potřebí bylo, by pokoušení zkusilo tebe.*« (Tob. 12, 13.);

d) abychom si tím větší odměny zasloužili, čím nesnadněji nám bylo vůli Boží plnit.

Bůh dopouští pokoušení na každého, nikoli však tolik, aby bylo nad síly naše, a dává nám potřebnou milost, bychom každému pokoušení mohli odolati.

3. Abychom v pokoušení neklesli, máme:

a) každodenně se modlití, by nás Bůh před pokoušeními chránil a nám v nich pomáhal. »*A neuvodň nás v pokoušení.*« — »*Bděte a modlete se, byste nevešli v pokoušení.*« (Mat. 26, 41.);

b) myšlenky své ihned odvrátiti od zlého, k němuž pokoušení jsme;

c) stále mysliti na všudypřítomnost Boží a na poslední věci života. »*Ve všech skutcích svých pamětliv buď na poslední věci své a na věky nezhrěšíš.*« (Sir. 7, 40.);

d) připomínati si ohavnost a zlé následky hříchu;

e) pečlivě se vyhýbati všeliké příležitosti ke hříchu.

B) 1. **Příležitost ke hříchu** jsou takové okolnosti, které hřích usnadňují, jako jsou čas, místo nebo společnost, kde je člověk v nebezpečí, že zhřeší.

Příležitost je vzdálená a blízká.

Příležitost ke hříchu jest vzdálená, nehrozí-li nebezpečí hříchu přímo.

Příležitost blízkou dělají ony okolnosti, z nichž obyčejně souditi možno, že hřích spáchán bude. Na př. návštěva hostince pro pijana.

Tato příležitost je buď dobrovolná nebo nutná. Dobrovolná jest, může-li jí člověk snadno zniknouti. Dobrovolné příležitosti se chrániti nebo ji opustiti jest přísnou povinností člověka a od splnění této povinnosti závisí též svátostné rozzhřešení.

»Kdo miluje nebezpečnoství, zahyne v něm.« (Sir. 3, 27.)

»Pohoršuje-li tě oko tvé, vylup je a vrz od sebe.« (Mat. 18, 9.)

Nutná jest příležitost, není-li fysicky (t. j. vůbec) nebo morálně (t. j. leč s velikými obtížemi a obětmi) překonatelná. Na př. uvěznění, manželství se zkaženým člověkem. V takovém případě dlužno všemi církví doporučovanými prostředky vůli sfliti, svědomí buditi a odpor proti hříchu rozněcovati, by z nejbližší příležitosti stala se příležitost vzdálená. »Království nebeské trpí násilí, a ti, kteří násilí činí, uchvacují je.« (Mat. 11, 12.)

Nejobyčejnější příležitosti ke hříchu jsou:

a) Hostinec; jest nebezpečný těm, kdož bez potřeby jej navštěvují a dlouho tam meškají.

Poznámka. Jest ovšem zřejmo, že není nedovolena návštěva hostince, která stala se z potřeby, za účelem nutného zotavení a slušné zábavy.

b) Tanec; jest těm nebezpečný, kdo často, dlouho a divoce tančí, a jimž byl tanec příčinou, že těžce zhřešili. »Kde tanec, tam truchlí anděl, a raduje se ďábel.« (Sv. Efrém.)

Poznámka. Je-li tanec výrazem čisté radosti, tančí-li se ve pravý čas a na slušném místě, mírně počestně a s osobami řádnými, pak není proti němu námitky.

c) Divadlo, kde nemravné a kluzké kusy se hrají; jest nebezpečno každému.

Poznámka. Divadlo však, které slouží k ušlechtění a povznesení mysli, k nevinné zábavě, možno jen doporučiti.

d) Špatné noviny a romány; jsou nebezpečny jak jich čtenářům, tak i majitelům. Kdo je pravidelně čte, ztrácí pohnutí víru a vnitřní spokojenost a kdo je odebírá a tím podporuje, stává se nepřítelem vlastního náboženství. Sv. Otec Lev XIII. vyzývá, bychom proti špatnému tisku bojovali tiskem dobrým. Nejinak se zvláštním důrazem volá i Pius X.

2. Abychom ve zlé příležitosti nezhrěšili,

a) nemáme jí vyhledávati a v ni lehkomyšlně se vydávati, nýbrž pečlivě jí se vyhýbati. »Kdo miluje nebezpečnoství, zahyne v něm.« (Sir. 3, 27.);

b) povinni jsme ji hned opustiti, když bychom proti své vůli v ni upadli. »V útěku spása«;

c) máme přemáhati se a hříchu odpírati nebo za ochranu Boží prositi, když nám nelze příležitosti opustiti (komu na př. z povolání jest ve zlou příležitost se vydati).

§ 13. Stav hříšnosti.

1. Hřích povstává takto:

V duši člověka zrodí se zlá myšlenka. Tato sama v sobě není hříchem, odpíráme-li jí; až tehdy, když si v ní libujeme, stává se hříšnou. Obírajíce se po delší dobu zlou myšlenkou, oblibujeme si zlo, jež jest předmětem oné myšlenky. Tato záliba jest již hříšna, nebyla-li ihned potlačena.

Z dobrovolné záliby povstává žádost zla, která, jakmile jí přivolíme, jest takovým hříchem, jako skutek spáchaný. Po žádosti přichází rozhodnutí zlo učiniti, a jakmile to uskutečněno, jest vnější hřích spáchan. Vnější oproti tomu, že dobrovolné zlé myšlenky, zlá záliba, žádost a zlé předsevzetí byly hříchy vnitřními.

Kdo se těžkého hříchu dopustil, jest ve hříchu neboli ve hříšném stavu. Tento hříšný stav jest pro člověka největším neštěstím, poněvadž milosti Boží nemá a proto není schopen, aby Bohu se líbil a blaženosti věčné došel a vůbec něco záslužného pro život věčný činil.

Člověk zůstává ve hříšném stavu dotud, dokud pokáním milosti posvěcující opět nenabude.

2. Hřích v duši rozmáhá se takto:

Páše-li člověk často tentýž hřích, povstává v něm hříšný návyk, kde člověk hříchu se již nebojí, naopak si v něm libuje a častěji se ho dopouští.

Hoví-li člověk hříšnému návyku svému za delší čas, povstává v něm náruživost, kteráž jej tak zavádí, že hříchu již docela neodpírá, nebo se domnívá, že mu již vzdorovati nelze.

Náruživost vede k úplné zatvrzelosti a nekajivosti, kterou »*hřích jest ukončen*«. (Sv. Bonav.)

§ 14. O hříchu, kterým se stav hříšnosti zjevně přivedí, zvlášť.

Člověk upadá do hříchu smrtelného, dopouští-li se hříchů:

a) hlavních, b) do nebe volajících, c) proti Duchu svatému.

Jmenují se tak dle rozdílného stupně své velikosti a těžkosti.

A) Hříchy hlavní jsou: 1. Pýcha. 2. Lakomství. 3. Smilstvo. 4. Závist. 5. Obžerství. 6. Hněv. 7. Lenost.

Jmenují se hlavními, poněvadž jsou pramenem mnohých hříchů jiných; jsou protivou hlavních ctností.

1. Pýcha je přeceňování sebe a nemírná žádost cti a vyznamenání, jež zahrnuje v sobě obyčejně pohrdání jinými.

Pýcha jest velice nebezpečna:

a) Jsouc protivou pokory, z níž ostatní ctnosti vyrůstají, jest pramenem všech ohavností a hříchů. »Počátek všelikého hřichu jest pýcha; kdo se jí přidrží, naplněn bude zlořečenstvím a ona podvrátí jej do konce.« (Sir. 10, 15.)

b) Pyšného Bůh ponižuje. »Kdo se povyšuje, bude ponížěn.« (Luk. 14, 11.) »Pýcha předchází pád.« (Přisl. 16, 18.)

c) Pýcha maří záslužnost dobrých skutků, jelikož pyšný vzal již odplatu svou. (Mat. 6, 5.)

d) Pýcha vede k věčnému zavržení. (Pyšní andělé.) »Pýcha zjevná tak i skrytá, ta se s Bohem neuvítá.«

2. Lakomství je nezřízená žádost peněz a bohatství, bychom jich hojně nashromáždili a zachovali, aniž bychom jich k dobrému vynaložili.

Lakomství jest ohavno a ošklivo:

a) Lakomství je kořenem jiných neřestí. »Kořen zajisté všeho zlého jest žádost peněz.« (1. Tim. 6, 10.) »Lakomec i svou duši prodajnou má.« (Sir. 10, 10.)

Z lakotnosti zradil Jidáš Pána Ježíše.

b) Lakomec připravuje se i o vnitřní pokoj, touže jen, aby měl víc a více. »Děravého pytle nenaplníš a lakomci se nedodáš.«

c) Lakomec ztrácí svou víru, poněvadž »lakomci mají svého boha v truhlici.«

d) Lakomec nepřeje ničeho ani sobě ani bližnímu. »Více škoda stře více než nohy — říká skrblik a ubohý.«

e) Lakomce čeká věčné zavržení, poněvadž »lakomci nebudou královstvím Božím vládnouti.« (1. Kor. 6, 10.)

Před lakotností uchrání nás, budeme-li častěji přemýšleti o chudobě Ježíše Krista, o pomíjejícínosti pozemských statků, jež musíme opustiti, a přičiníme-li se, bychom konali dobré skutky.

3. Smilstvo jest nezřízená žádost tělesné rozkoše.

Ohavnost a ošklivost tohoto hřichu je zřejma:

a) Člověk jím poskvvrňuje v sobě obraz Boží a stává se Bohu zcela nemilým a přísných jeho trestů hodným (Sodoma a Gomorha);

b) hřích tento má zlé následky již zde na zemi: připravuje o čest u jiných lidí, zatemňuje rozum, zeslabuje vůli, podkopává zdraví a ruší pokoj svědomí;

c) ti, kdo hříchu tomu hoví, zůstávají obyčejně v nekajícenosti, neboť »smilstvo je matka nekajícenosti« (sv. Cyprian);

d) hřích smilstva, nebude-li smyt pokáním, stihne jistě trest věčný. »Nemylte se, ani smilníci, ani cizoložníci královstvím Božím vládnouti nebudou.« (1. Kor. 6, 9, 10.)

4. Závist je zármutek pro dobro, jehož se bližnímu dostalo a jehož si sami přejeme spolu se žádostí, by bližní toho dobra zbaven byl.

»Závistí ďábla přišla smrt na okršlek země, následují pak ho ti, kteří jsou se strany jeho.« (Moudr. 2, 24, 25.)

Ze závisti pochodí: Nenávist, na cti utrhaní, pomluva, úskočnost, nevděčnost, rouhání, msta i vražda. (Bratři Josefovi, Kain, Saul, fariseové.)

5. Obžerství jest nezřízená žádost jídla a pití a nemírné požívání pokrmu a nápoje.

Hřích tento působí mnoho zlého:

a) Přivodí choroby tělesné a oslabuje síly duševní. »Pro nestřídmost již mnozí zemřeli, kdo však střídmý jest, přiloží sobě života.« (Ecl. 37, 34.) »Kam střídmost nechodí, tam chodí lékař«;

b) činí člověka nespořádaným, u lidí opovrženým;

c) bývá příčinou chudoby;

d) jest příčinou hříšného a nekajícího života;

e) způsobuje náhlou a nešťastnou smrt. Proto napomíná Pán Ježíš: »Hleďte pak se, aby snad nebyla obtížena srdce vaše obžerstvím a opilstvím a pečováním tohoto života a aby nepřišel na vás ten den náhle.« (Luk. 21, 34.);

f) jest příčinou věčného zavržení. Kristus Pán volá: »Běda vám, kteří jste nasyceni (přílišně) (Luk. 6, 25.), neboť nebudete královstvím Božím vládnouti!« (1. Kor. 6, 10.).

6. Hněv je prudké rozhořčení mysli nad osobou či věcí, jež se nám nelíbí, spojené se žádostí se mstiti.

Hněv je velmi škodliv:

a) Podrývá zdraví. »Závist a hněv ujímá dnův.« (Sir. 30, 26.);

b) v prudkém hněvu nedovede člověk užívati svého rozumu a dopouští se pak mnohých výstředností a hříchů. »Hněv muže nekoná spravedlnosti Boží.« (Jan 1, 20.) »Hněv má v sobě tyto moci, kdož se jemu dá přemoci, že z moudrého bude blázen, čině nectnost i nekázeň.« (Smil, Nová Rada);

c) hněvivého čeká přísný soud a konečně věčné zavržení. »Kdo hněvá se na bratra svého, hoden bude soudu.« (Mat. 5, 22.) »Slunce nezapadej na hněvivost vaši.« (Ef. 4, 26.) »Chceš-li nad někým se mstít, hled mu dobrodincem být.«

Hněvá-li se někdo na bližního pro jeho nepravosti, chtěje ho napravit, nazývá se takový hněv svatým horlením.

7. Lenost je nechuf ku práci vůbec, zvláště pak k věcem, které týkají se spásy člověka.

Ohavnost hříchu tohoto je patrna:

a) Zahálka jest počátkem všeho hříchu, nebo »mnohé zlosti naučila.« (Sir. 33, 29.);

b) lenost jest příčinou pozemské bídy a nouze. »Líná ruka plodí muka.« »Nouzi způsobuje ruka lenivá.« (Přís. 10, 4.);

c) lenost čeká trest věčný. (Podobenství o služebníku, jenž zakopal hřivnu.)

B) Čtyři hříchy do nebe volající jsou:

1. zúmyslná vražda (Kain);
2. němý nebo sodomský hřích (Sodoma a Gomorha);
3. utiskování chudých lidí, vdov a sirotků.

»Zdaliž slzy vdovy na lici nevstupují a volání její na toho, který je vyvodí? S líc zajisté vstupují až do nebe, a Pán, jenž slyší, nebude se v nich těšiti« (Sir. 35, 18. 19.);

4. zadržování neb ujímání mzdy dělníkům.

»Aj, mzda dělníků . . ., kterou jste jim zadrželi, křičí (o pomstu); a křik jejich vešel v uši Pána zástupů.« (Jak. 5, 4.)

Hřichové tito slují do nebe volající, poněvadž zloba a ohavnost jejich jest tak veliká, že téměř k nebi o pomstu volají.

C) Hříchy proti Duchu svatému.

Kdo v nepravostném stavu hřích na hřích páše, zabředne obyčejně tak, že duše jeho úplně podrobí se hříšnému tělu, ztrácí pro dobro všeliký smysl a žije ve stálé zlobě. Nepoznává svých hříchů ani ohavností, páše je napořád bez veškerého strachu a studu, na pokání ani nemyslí a k němu pohnouti se nedá a tak v nekajivosti až do konce setrvá.

V tomto stavu zatvrzelosti srdce a zaslepenosti rozumu dopouští se člověk hříchů proti Duchu svatému.

Hříchy proti Duchu svatému jsou tyto:

1. Zúmyslně na milosrdenství Boží hřešiti. (Lidé za časů Noemových.)

2. Nad milosrdenstvím Božím zoufati. (Kain, Jidáš.)

3. Poznané křesťanské pravdě odpírati. (Židé za časů Pána Ježíše. Židé hádající se se Štěpánem.)

4. Bližnímu svému milosti Boží nepřáti a záviděti. (Kain Abelovi. Jonáš Ninivským. Židé pohanům.)

5. Ke spasitelnému napomínání srdce zatvrzelé míti. (Kain. Farao. Jídáš.)

6. V nekajícím životě až do konce zúmynsně setrvati. (Saul při napomínání Samuelově. Antioch král.)

Tyto hříchy nazývají se hříchy proti Duchu svatému proto, že jimi hříšník milosti Boží, jejíž dárcem jest Duch sv., odporuje, jí pohrdá a zneužívá.

Hříchové proti Duchu sv. neodpouštějí se ani na tomto, ani na onom světě, ne proto, že by jich Bůh odpustiti nemohl anebo nechtěl, nýbrž proto, že nížádný hřích neodpouští se bez pokání a polepšení; kdo pak milost Boží ku pokání potřebnou odmítá, jistě polepšiti se ani pokání činiti nechce.

Poznámka: O hříších cizích mluveno bylo příležitostně dříve.

Vzhledem k ohavnosti a škodlivosti hříchů dbejme pravidla, které podává Písmo svaté:

»Synu můj, po všechny dny života svého v paměti měj Boha; a varuj se, bys nikdy nesvolil ke hříchu . . . Chudý život sice vedeme, ale mnoho dobrého míti budeme, budeme-li se báti Boha a odstoupíme-li od všelikého hříchu a budeme-li dobře činiti.« (Tob. 4, 6. 23.) —

»Jako před tváří hada utíkej před hříchem. Zubové lvovi jsou zubové jeho, zabíjejíce duše lidské. Jako meč na obě strany ostrý jest všeliká nepravost, a rána její jest nezhojitelná.« (Sir. 21, 2—4.)

Část druhá.

Mravouka zvláštní.

§ 15. Přehled a úvod.

Mravní povinnost každého křesťana jest, aby stával se víc a více podobnějším Ježíši Kristu. A jak by této povinnosti dostál, ukazuje mu Bůh ve svých přikázáních, mezi nimiž Spasitel jako největší označuje dvě přikázání lásky. Plně horlivě a dokonale zákon Boží, dospívá křesťan ke stupni mravní dokonalosti.

O přikázáních a o dokonalosti jedná mravouka zvláštní.

1. Přikázání, jež křesťanu jest zachovávatí, jsou: *a)* dvě veliká přikázání lásky k Bohu a ku bližnímu; *b)* přikázání Boží (desatero — dekalog); *c)* přikázání církevní.

2. Dvě veliká přikázání lásky jsou: *a)* Milovati budeš Pána Boha svého z celého srdce svého, z celé duše své, ze vší mysli a ze vší síly své. *b)* Milovati budeš bližního svého jako sebe samého. (Mat. 22, 37. 39. — Mar. 12, 30. 31.)

Spasitel jmenuje tato přikázání veliká, neboť v nich jsou všechna ostatní přikázání obsažena. Zachovává-li kdo tato dvě přikázání lásky, zachovává všechna přikázání Boží a dosahuje věčné spásy. Bez lásky k Bohu a bližnímu není spasení. »Kdo nemiluje, zůstává ve smrti.« (1. Jan 3, 14.)

3. Přikázání Boží jsou: I. V jednoho Boha budeš věřiti. II. Nevezmeš jména Božího nadarmo. III. Pomni, abys den sváteční světil. IV. Cti otce svého i matku svou, abys dlouho živ byl a dobře se ti vedlo na zemi. V. Nezabiješ. VI. Nesesmilníš. VII. Nepokradeš. VIII. Nepromluvíš proti bližnímu svému křivého svě-

dectví. IX. Nepožádáš manželky bližního svého. X. Aniž požádáš statku jeho.

Tato přikázání dal Bůh Židům na hoře Sinai. Také my křesťané máme je zachovávat, poněvadž se v nich prohlašuje zákon přirozený, a Kristus Pán je zachovávat znovu velel a dokonale je zachovávat nás učil. *»Nedomnívejte se, že jsem přišel rušit zákona nebo proroků; nepřišel jsem rušit, ale doplnit.«* (Mat. 5, 17.)

V přikázáních Božích ukládají se nám trojí povinnosti:

- a) k Bohu,
- b) k sobě samým,
- c) ku bližnímu.

Povinnosti k Bohu obsaženy jsou v prvních třech přikázáních a jsou:

A) Víra, naděje a láska. B) Modlitba. C) Úcta svatých Páně. (I. přík. Boží.) D) Úcta Boží přísahou a slibem. (II. přík. Boží.) E) Svěcení dne Páně. (III. přík. Boží.)

Ostatních sedm přikázání obsahuje povinnosti k lidem, t. j. k sobě samým a ku bližnímu a týkají se dále:

A) Rodiny, církve a státu (IV. přík. Boží). B) Života (V. přík. Boží). C) Čistoty (VI. přík. Boží). D) Jména a statku (VII. přík. Boží). E) Pravdy (VIII. přík. Boží).

Přikázání IX. a X., jež zapovídají nezřízené myšlenky a žádosti, obsažena jsou v 6. a 7. přikázání Božím.

4. Přikázání církevní vysvětlují a určují naše povinnosti k Bohu blíže.

5. Kdo všechna přikázání věrně plní, tomu přislíbil Bůh již na tomto světě hojnost svých milostí a požehnání a po smrti časné život věčný. *»Chceš-li do života vejíti, ostříhej přikázání.«* (Mat. 19, 17.) Kdo pak jenom jedno z těchto přikázání těžce byl porušil, toho čeká časný i věčný trest. *»Kdo by pak koli celý zákon zachoval, ale přestoupil by v jediném přikázání, učiněn jest velmi vinen.«* (Jak. 2, 10.)

6. Než možno nám všechna přikázání zachovati, protože:

a) jest nám Bůh svou milostí nápomocen. *»Všecko mohu v tom, který mne posiluje.«* (Fil. 4, 13.)

b) Ježíš slovem i příkladem ukázal, že možno nám je zachovávat; proto řekl: *»Jho mé jest sladké a břímě lehké.«* (Mat. 11, 30.)

Oddíl první.

O povinnostech k Bohu.

A. (První přikázání Boží.) Tři božské ctnosti.

§ 16. a) Víra.

1. Věřiti vůbec jest: výpověď druhého za pravdu považovati; křesťansky věřiti však jest: všecko za pravdu míti, co Bůh zjevil a nám skrze církev katolickou věřiti předkládá.

Nemáme-li o pravdivosti výpovědi druhého pevného přesvědčení, nýbrž připouštíme-li, že může míti i význam jiný, máme pouhou domněnku. Víra vylučuje veškerou pochybnost.

2. Víry je každému člověku nevyhnutelně třeba:

a) poněvadž ji Bůh výslovně poroučí. *»Kdo neuvěří, bude zatracen.«* (Mar. 16, 16.) — *»Bez víry nelze Bohu se líbiti.«* (Žid. 11, 6.);

b) poněvadž je prostředkem, abychom Boha poznali a odměny jeho, kterou je naše spása, jednou došli. *»Kdo přistupuje k Bohu, věřiti musí, že jest, a že těm, kdo ho hledají, jest odplatitelem.«* (Žid. 11, 6.) — *»Kdo uvěří a pokřtěn bude, spasen bude.«* (Mar. 16, 16.)

3. Věříme: a) protože jest Bůh nejvyš pravdomluvný a nejvyš moudrý, nemůže tedy ani klamati ani se mýlit; b) protože církev katolická jest neomylna.

4. Víra naše má býti: obecná, pevná, stálá a živá.

a) Obecná, t. j. máme věřiti všemu, co Bůh zjevil, a čemu církev učí. *»Učte je zachovávatí všecko, cožkoli jsem přikázal vám.«* (Mat. 28, 20.)

Pravda jest, že každý nezná všech článků víry podrobně, ale pravý křesťan může a má býti aspoň ochoten všemu věřiti, čemu církev učí.

Nemohl by se však nazývati pravým křesťanem, kdo by neznal aspoň nejdůležitějších částí víry, jež jsou: Apoštolské vyznání víry (*»Věřím v Boha«*), modlitba Páně (*»Otče náš«*) a sv. svátosti (křest, birmování, Nejsv. svátost oltářní, pokání, poslední pomazání, svěcení kněžstva, stav manželský.)

b) Pevná, t. j. beze všech pochybností. (Abraham.)

Svévolně buzené pochybnosti, které ovšem dlužno rozeznávat od rozumného bádání o důvodech víry, jsou hříšny; býváť jejich příčinou pýcha, hříšný život, četba nemravných a víře nepřátelských spisů, styk s nevěrci.

c) Stálá, t. j. nemáme se ničím dáti svěsti, bychom od pravé víry odstoupili. »*Bděte, stůjte u víře, zmužile sobě počítejte a posilňte se!*« (1. Kor. 16, 13.)

d) Živá, t. j. skutky osvědčovaná. »*Jako tělo bez duše mrtvo jest, tak i víra beze skutků jest mrtva.*« (Jak. 2, 16.)

Ctnost víry může býti rozmnožena a zachována:

a) Když slovo Boží rádi a ochotně posloucháme a podle něho živi jsme;

b) když náboženské knihy pilně čítáme a se zbožnými lidmi obcujeme;

c) když víru svou veřejně vyznáváme a jí hájíme;

d) když za dar víry prosíme a ji často vzbuzujeme.

Povinni jsme víru svou vyznati:

α) když toho příslušná vrchnost od nás požaduje;

β) když zatajení víry bylo by patrným pohoršením.

Nejkratším vyznáním víry jest žehnání se sv. křížem, čím zřejmě prohlašujeme, že je trojjediný Bůh, a že nás Syn Boží na kříži vykoupil.

5. Protivy víry jsou:

a) Nevěra, t. j. úplný nedostatek víry u člověka.

U pohanů, kteří o křesťanství ještě ničeho neslyšeli, není jich nezaviněná nevěra hříchem, jest však hříchem u všech, kdo hlášané křesťanství nepřijali nebo poznané učení církve výslovně zavrhlí, jakož i u těch, kdo poznané víře ve svém srdci odporují, třeba by nesouhlasili s bludem protivným.

Nevěra povstává obyčejně ze hříšného života, z ješitnosti, pyšné domýšlivosti, z nedostatku náboženských vědomostí, nedbalosti náboženské a rozšiřuje se špatnými společnostmi, špatným tiskem a špatnou četbou. Proto církev odsuzuje a zapovídá nebezpečné knihy, dávajíc je na *Index librorum prohibitorum*, jak to i stát činí se svého stanoviska a v zájmu vlastním.

b) Modlářství, když člověk klaní se osobám a věcem stvořeným jako Bohu. »*Modláři nebudou královstvím Božím vládnouti.*« (1. Kor. 6, 10.)

c) Odpadlictví od pravé víry.

d) Kacířství, když katolický křesťan odchýlí se od víry církve a tvrdošíjně ve svém bludu trvá.

Mimo církev býti jest hříchem jen pro ty, kdo vědí nebo věděti mohou, že pravé víry nemají, ne však pro ty, kteří beze své viny pravé víry neznají.

e) Netečnost a lhostejnost náboženská, když sobě člověk náboženství neváží, zákonů jeho si nevšímá a domnívá se, že jest víra jako víra.

Lhostejnost ve víře (indifferentismus) je nerozumna, neboť dvě protivná náboženství nemohou přece býti současně prava; jest i hříšna, poněvadž odporuje svědomí a v duši lidskou Stvořitelem vložené touze po pravdě. Proto praví Pán: »Kdo není se mnou, proti mně jest.« (Luk. 11, 23.)

Se lhostejností nesmíme však ztotožňovati pravou snášelivost náboženskou (toleranci), která je trpělivou laskavostí k osobě bloudícího (nikoli však k jeho bludu).

f) Pochybovačnost, když se o víře a svatých pravdách úmyslně pochybuje a to se vyhledává, co by ve víře zviklati mohlo.

g) Pověra, když se něčemu věří, čeho Bůh nezjevil, nebo když věcem stvořeným přikládá se větší moc, nežli tyto samy nebo modlitbou církve do sebe mají.

Sem patří také hádání, když skryté věci vykládají se z některých znamení, ze kterých jich poznati není lze, a které toliko vševědoucí Bůh věděti může; kouzla nebo čáry, t. j. vzývají duchy, by divné věci byly vykonány.

Zvláštní druh moderní pověry je spiritismus. (Vznikl asi 1832 v Americe.) Kdo spiritismus vyznávají, nazývají se spiritisté.

Spiritisté hledají v různých záležitostech poučení a pomoci u duchů (spiritus) neb u duší lidí zemřelých; tyto duše »citují« (přivolávají) zvláště vhodnou osobou, kterou jmenují »medium« (prostředník). Svě učení a množství podivuhodných zjevů, které přičítají domnělému styku s dušemi, nazývají spiritismus.

Hlavní výkony spiritismu jsou: otáčení stolů, psaní a kreslení duchů, rozmanité zvuky, pohyby různých předmětů a j. Zjištěno sice, že mnohé z těchto jmenovaných úkazů byly jen čirý podvod, nebo že byly vykonány zvláštní obratností, ale naproti tomu zase jiné nelze pokládati za klam, neboť jejich skutečnost byla dokázána. Avšak nedá se nikdy mysliti, že by ku provedení těchto výkonů dle vůle a přání jich původce spolupůsobil Bůh nebo anděl; proto působí-li při nich duch, jistě to není duch dobrý. Ostatně možno připustiti, že nejsou tu bez vlivu síly v přírodě, jež nebyly dosud zcela a náležitě prozkoumány. Ale, ač takovými silami podivné věci se stanou, bylo by vždycky pověrou zneužívatí jich k činům nadpřirozeným.

S toho stanoviska posoudila církev sv. t. zv. životní magnetismus, jehož objevení se připisuje Mesmerovi (*1734, †1815), který s ním

činil pokusy lékařské. Ale brzy začalo se magnetismu životního zneužívatí k účelům pověrečným, t. j. k úkonům a věcem nadpřirozeným (na př. k vyzkoumání věcí tajných, skrytých a vzdálených), k čemu zneužívá ho i spiritismus. Pověrečné zneužívání magnetismu církev zavrhlá a zakázala, ale nezakázala, nechtějíc brániti pokroku vědy, užívání životního magnetismu, pokud se užívá prostředků fysických k účinkům opět fysickým bez veškeré pověry.

Poněvadž spiritismus je pověrou, jest hříchem a proto církevním i božským zákonem zapověděn. Písmo sv. výstražně volá: »Nebudiž nikdo, jenž by se mrtvých vyptával na pravdu; nebo tyto věci v ohavnosti má Hospodin.« (5. Mojž. 18, 11. 12.)

Proti víře ještě hřeší: 1. Kdo za víru před lidmi se stydí a ji zapírá; 2. kdo náboženství zlehčuje a proti němu brojí víře nepřátelskými řeči, nebo takové řeči poslouchá; 3. kdo vydává, podporuje a, čítá nevěrecké časopisy a knihy; 4. kdo přistupuje ke spolkům víře nepřátelským.

§ 17. b) Naděje.

1. Doufati vůbec jest: po dobru toužiti a pevně věřiti, že se nám ho dostane; křesťansky doufati pak jest: od Boha pro zásluhy Ježíše Krista důvěrně žádati a očekávati, co nám slíbil.

2. Máme od Boha doufati: *a)* Opuštění hříchů; *b)* milost, se kterou bychom mohli dobré činiti a zlého se varovati; *c)* věčnou blaženost.

Vездеjší statky můžeme od Boha doufati potud, pokud nám jich skutečně třeba jest a pokud by nám nepřekážely, bychom věčné blaženosti došli. »Hleďte nejprve království Božího a spravedlnosti jeho, a toto všecko bude vám přidáno.« (Mat. 6, 33.)

Nedopřál-li však nám Bůh statků pozemských, nezoufejme, ale mějme v paměti, že svrchovaným pánem statků zůstává Bůh; lidé nejsou jich pravými majetníky, nýbrž toliko správci. »Hospodina jest země i plnost její.« (Žalm 23, 1.)

Mimo to pozemské statky nečiní člověka před Bohem lepším, neboť nezvyšují jeho zásluh. »Důstojnost a velikost člověka nespočívá v bohatství, nýbrž ve ctnosti.« (Lev XIII.)

Čím kdo větší bohatství má, tím přísnější bude mu klásti počet, jak s ním pro blaho své duše naložil. Proto buďtež naší utěchou i povzbuzením věčně platná slova: »Neskládejte sobě pokladů na zemi, kdežto rez a mol kazí, a kdež zloději vykopávají a kradou, ale skládejte sobě poklady v nebi, kdežto ani rez ani mol nekazí, a kdež zloději nevykopávají ani nekradou.« (Mat. 6, 19.)

3. Doufáme v Boha: *a)* protože jest všemohoucí, dobrotivý a věrný, protože i může i chce splniti, co slíbil, *b)* protože Pán Ježíš nám na Bohu zasloužil, čeho sami hodni nejsme.

4. Křesťanská naděje je všem dospělým potřebna, po-
něvadž jest:

a) prostředkem spasení. »*V naději spasení jsme.*« (Řím. 8, 24.);

b) evangeliem přikázána. »*Držme neúchylné vyznání naděje své, neboť věrný jest ten, jenž zaslíbil.*« (Žid. 10, 23.)

5. Křesťanská naděje má býti: pevná, pokorná a
činná.

a) Pevná, t. j. nemáme nic pochybovati, jako by nám Bůh nemohl nebo nechtěl dáti, čeho slušně doufáme. »*Držme nepohnutelné vyznání naděje své.*« (Žid. 10, 23.)

b) Pokorná, když nespoleháme ani na své dobré skutky, ani na své schopnosti a statky, nýbrž toliko na Boha. »*Konejme spasení své s bázní a třesením.*« (Fil. 2, 12.)

c) Činná, t. j. máme se také přičiniti, bychom vyhověli podmínkám, za kterých nám Bůh život věčný přislíbil. »*Protož, bratři, více se snažte, byste dobrými skutky jistým učinili své povolání a vyvolení.*« (2. Petr 1, 10.)

6. Křesťanskou nadějí můžeme zachovati a v sobě
roz máhati:

a) když mysl světskou potlačujeme a srdce od nezřízených žádostí očišťujeme;

b) když sobě zaslíbení Boží často připomínáme;

c) když za dar naděje prosíme a ji často vzbuzujeme.

7. Protivy křesťanské naděje jsou:

a) Nedůvěrnost, t. j. když někdo sice v Boha doufá, avšak ne dosti pevně, a při tom malomyslný jest. »*Co se bojíte, o malé víry?*« (Mat. 8, 26.);

b) zoufalství, když někdo se domnívá, že mu Bůh nemůže pomoci ani hříchův odpustiti, ani když činí pokání (Kain, Jidáš);

c) pokoušení Boha, když se člověk svévolně v nebezpečí vydává a ochrany od Boha čeká. »*Nebudeš pokoušeti Pána Boha svého.*« (Mat. 4, 7.);

d) opovážlivé spoléhání na milosrdenství Boží, t. j. když někdo bez pravého pokání od Boha odpuštění hříchův očekává. »*Neříkej, smilování Páně veliké jest, smiluje se nad množstvím hříchů mých; nebo na hříšníky hledí hněv jeho.*« (Ekl. 5, 6. 7.)

§ 18. c) **Láska.**

1. Milovati vůbec znamená: míti zálibu v nějakém předmětu; křesťansky milovati však jest: v Bohu, jakožto nejvyšším dobru, zalíbení míti a spolu se snažiti, bychom i my jemu se líbili.

2. Láska k Bohu je každému křesťanu bez výjimky potřebna:

a) poněvadž ji Kristus Pán poroučí. »*Milovati budeš Pána Boha svého.*« (Mat. 22, 37.) — »*Dej mi, synu, srdce své.*« (Přisl. 23, 26.);

b) poněvadž je prostředkem spásy. »*Kdo nemiluje, zůstává ve smrti.*« (1. Jan. 3, 14.)

3. Pohnutkou k lásce Boží jest Bůh sám ve své podstatě, jako nejvyšší dobro a nejdokonalejší bytost.

Mimo to vedou k lásce Boží ještě tyto příčiny:

a) Vděčnost k Bohu, který je naším největším dobrodincem. »*Milujme Boha, nebo Bůh prve miloval nás.*« (Jan 4, 19.)

Bůh podal nám největší důkazy své dobroty a lásky; z pouhé lásky nás stvořiv a vykoupiv, posvěcuje nás, pečuje o nás a chce nám dáti věčnou blaženost. »*Sic amantem quis non redamet?* — Bohu nás tak milujícímu kdo nesplácel by láskou opětnou?«

b) Touha po spojení s Bohem a po věčné blaženosti. »*Jako jelen dychtí po studnici vod, tak dychtí duše má po Tobě, o Bože.*« (Žalm 41, 2.) — »*Žádost mám rozdělenou býti a býti s Kristem.*« (Fil. 1, 23.)

4. Pravá láska k Bohu jest: dokonalá, nade všechno a činná.

a) Dokonalá, t. j. aby Boha milovala pro něho sama, protože jest bytost nejvyšší dokonalá a veškeré lásky hodná; láska nedokonalá miluje Boha, poněvadž je ke tvorům svým nejvyšše dobrotiv.

b) Nade všechno, t. j. máme milovati Boha více nežli vše ostatní na světě, jsouce hotovi pro něho vše učiniti i život položiti, kdyby toho žádal. (Abraham.)

c) Činná, t. j. máme Boha milovati netoliko citem nebo slovy, nýbrž i skutky, plníce totiž věrně a ochotně vůli jeho. »*To jest láska Boží, bychom přikázání jeho zachovávali.*« (1. Jan 5, 3.)

Láska k Bohu nezabraňuje, bychom i tvory jeho milovali, avšak jenom pro něho. Bůh jest náš nejvyšší cíl, jemu lásku svou svrchovaně věnujeme, tvorové jsou jen prostředkem k dosažení cíle toho; milujeme ve tvorech Stvořitele.

5. Láska jest nejuvětší a nejvznešenější mezi všemi ctnostmi, poněvadž:

a) ji takovou nazývá Písmo svaté. »Nyní pak zůstávají víra, naděje a láska, tyto tři: ale větší z nich je láska.« (1. Tim. 13, 13.);

b) spojuje nás dokonale s Bohem. »Kdo zůstává v lásce, v Bohu zůstává a Bůh v něm.« (1. Jan 4, 16.);

c) dodává ceny ostatním ctnostem. (1. Kor. 13, 1—3.);

d) trvá i po smrti časné. »Láska nikdy nepomíjí« (1. Kor. 13, 8.) — jde i na věčnost.

6. Láska k Bohu jest velice užitečná:

a) Osvěcuje rozum náš. »Moudrost jestif milování Boha.« (Sir. 1, 14.)

b) Posiluje naši vůli v dobrém a dodává jí zmužilosti. »Láska trpělivá jest, všecko snáší, všecko trpělivě čeká.« (1. Kor. 13, 4. 7.)

c) Zjednává odpuštění hříchů a pokoj duše. »Láska přikrývá množství hříchů.« (1. Petr. 4, 8.) »Jen ten, kdo miluje, má pravý pokoj.« (Sv. Tom. Aq.)

d) Chystá nám radosti nebeské. »Čeho oko nevidalo, ani ucho neslychalo, ani na srdce lidské nevstoupilo, to připravil Bůh těm, kteří Jej milují.« (II. Kor. 2, 9.)

7. Lásku k Bohu v sobě rozmáháme: a) vroucně se modlíme, b) často ji vzbuzujeme, c) hodně přijímáme sv. svátosti a pilně navštěvujeme služby Boží, d) uvažujeme o božské dokonalosti a pomíjejnosti světa, e) horlivě plníme vůli Boží.

Křesťan dává lásku k Bohu na jevo tím, že

a) na Boha stále myslí, o něm rád mluví a slyší a o čest a slávu jeho horlí;

b) chrání se každého hřichu, který jest urážkou Boží;

c) děkuje mu za prokázaná dobrodiní a snáší rád všechna utrpení, jež na něho Bůh sesílá;

d) miluje i svého bližního.

8. Protivy křesťanské lásky kromě hřichu, který se jí vždy protiví, jsou:

a) Nemírná láska a oddanost ke světu a věcem pozemským. »Nikdo nemůže dvěma pánům sloužiti, nebo zajisté jednoho nenáviděti bude a druhého milovati, nebo jednoho se přidrží a druhým pohrdne; nemůžete Bohu sloužiti i mamoně.« (Mat. 6, 24.);

b) chladnost a vlažnost k věcem, týkajícím se sv. náboženství, vede k nelásce Boží a k bezbožnosti. »*Vidím skutky tvé, že nejsi studený ani horký, (proto) počnu tě vyvrhovati z úst svých.*« (Zjev. 3, 15. 16.);

c) nenávisť Boha, když někdo v Bohu a jeho sv. náboženství nemá zalíbení. »*Povstaniž Bůh, a rozptýleni buďte nepřátelé jeho, a necht' utíkají, kteří nenávidí ho, od tváři jeho.*« (Žalm 67, 2.);

d) lidská bázeň, že totiž člověk více se bojí lidí než Boha, a by lidem se zalíbil, bez ostychu přestupuje příkázání Boží.

Láska k Bohu všedním hříchem bývá zmenšena, hříchem smrtelným pak ztracena.

§ 19. O vnější bohopoctě.

1. Písmo sv. (Jan 4, 24.) praví: »*Bůh jest duch; a ti, kteří se mu klanějí, v duchu a pravdě mají se klaněti.*« Bohu tedy především přísluší vnitřní pocta.

Avšak tato vnitřní pocta, která má svůj základ ve víře, naději a lásce, má být prokazována Bohu i zjevným způsobem; vnitřní bohopoctě odpovídati má vnější bohopocta.

Vnější bohopoctu hlásal Kristus svým slovem i příkladem; na ní závisí, že mohou být křesťané spojeni s církví viditelnou. Ale ještě jiné důvody jsou pro vnější bohopoctu:

a) celý člověk má Boha ctíti, proto i jeho tělo má být účastno pocty Boží;

b) člověku je vrozeno, že své vnitřní pocity dává na jevo; na jeho tváři hned poznáme, má-li radost, žalost, zlost. Vnější úcta Boží jest jen přirozeným výrazem úcty vnitřní;

c) člověku je prospěšno ctíti Boha zjevným způsobem, neboť vnějšími úkony rozhojňují se city srdce, vzrůstá vnitřní uctivost a posiluje se vnitřní smýšlení;

d) člověk má povinnost, aby dobrým příkladem i jiným prospěl.

Výš uvedenými slovy: »*Bůh jest duch atd.*« nezavrhuje se vnější bohoslužba vůbec, nýbrž jen planá bohoslužba, jaká byla u fariseů, na níž ani srdce ani vůle neměly podílu.

2. Bohopoctu rozeznáváme:

a) řádnou (pravidelnou), která děje se v určitých dobách a po celý život člověka (modlitba, úcta svatých, účast na službách Božích);

b) mimořádnou, která děje se jen ve zvláštních případech (přísaha, slib).

B) O modlitbě.

§ 20.

1. Zvláštní způsob, kterým čest Boží se rozmáhá, jest modlitba.

Modlitba jest povznesení mysli k Bohu, bychom mu nejvyšší úctu a chválu vzdávali, nebo za obdržená dobrodiní děkovali, nebo jej za své a bližního potřeby žádali, nebo za odpuštění hříchů prosili.

Pouhá myšlenka na Boha nebo přemýšlení o Bohu není ještě modlitbou; k modlitbě náleží zbožné pohnutí a povznesení mysli k Bohu.

2. Dle svého účelu je modlitba:

a) modlitba chvály, modlíme-li se, bychom se Bohu klaněli, jemu nejvyšší úctu a chválu vzdávali. Na př. chvalozpěv Panny Marie »Magnificat«: »*Velebí duše má Hospodina . . .*«, nebo: »*Sláva na výsostech Bohu . . .*«;

b) modlitba díků, modlíme-li se, bychom Bohu za prokázaná dobrodiní děkovali. »*V pravdě hodno, spravedливо, slušno i spasitelno jest, Tobě vždy a všude díky vzdávati.*« (Slova přeface.);

c) modlitba prosebná, modlíme-li se, bychom prosili Boha za věci nám či bližnímu potřebné;

d) modlitba smírná či kajicná, modlíme-li se za odpuštění hříchů. »*Bože, buď milostiv mně hříšnému.*« (Luk. 18, 13.)

3. Vzhledem ke způsobu, jakým se děje, rozeznáváme modlitbu:

a) zevnitřní (slovnou), pronášíme-li ji slovy; je-li při ní cit náboženský zvláště živý, rozezvucuje se ve zpěv;

b) vniternou (modlitba v duchu), neužíváme-li při ní slov.

4. Jsme povinni se modliti, protože:

a) Pán Ježíš sám apoštoly modlitbě učil a je k ní napomínal;

- b) Ježíš Kristus svým příkladem k modlitbě vyzývá;
 c) modlitba jest potřebám naší duše zvláště prospěšna.

α) Modlitba nás spojuje s Bohem, po němž srdce naše, aby docílila nebeského klidu, stále touží; β) v ní máme nejúčinnější prostředek, abychom nabyli útěchy ve strastech a potřebných darů a milostí k časnému i věčnému životu; γ) modlitbou činíme dosti za hříchy spáchané a nabýváme posily proti pokušením. *Recte novit vivere, qui recte novit orare* — dobře umí žít, kdo dobře umí se modlit.

5. Máme se modlit: a) nábožně, b) s důvěrou, c) s odevzdaností do vůle Boží, d) vytrvale.

a) Nábožně se modlí, kdo nejen říká pobožná slova, nýbrž i na mysli zároveň má a cítí, co říká;

b) s důvěrou, že nám Bůh udělí, oč žádáme, bude-li nám ke spáse. »*Žádej s důvěrností, nic nepochybuje.*« (Jak. 1, 6.)

c) S odevzdaností do vůle Boží, t. j. máme zůstatví Bohu, zdali a jak nás chce vyslyšeti, protože on nejlépe ví, co nám prospívá. »*Otče, chceš-li odejmi kalich ten ode mne, ale ne má vůle, nýbrž tvá se staň.*« (Luk. 22, 42.)

d) Vytrvale se modlí, kdo nepřestává prositi, byť i Bůh proseb jeho ihned nevyslyšel. (Nezbytný přítel.) »*Modlete se bez přestání.*« (1. Thes. 5, 17.)

6. Bůh jest všude přítomen, proto můžeme se k němu v š u d e modlití, avšak místo, kde nejspíše s myslí sebranou můžeme se modlití, jest s a m o t a a c h r á m P á n ě, který dle slov Spasitelových jest dům modlitby.

7. C o s e t ý k á č a s u, modleme se dle příkladu prvních křesťanů ráno, v poledne a večer, před jídlem a po jídle; kdykoli jsme pokoušeni ke zlému; ve všelikých potřebách svých i bližního, obecných i zvláštních.

8. P o s t a v a t ě l a při modlitbě není bez významu. Klečeti, ruce spínati v prsa se bítí, oči pozvedati, jsou přirozené výrazy a projevy vniterné pobožnosti a úcty před Bohem; proto u všech národů všech časů se naskytají. — Budiž tedy postava těla při modlitbě slušna, uctiva a pokorna.

9. Máme se modlití za sebe, za rodiče, dobrodince, za vrchnosti (1. Tim. 2, 3.), za všechny lidi i za nepřátele (Luk. 6, 28.), za živé i za mrtvé (2. Mach. 12, 46.).

Můžeme se modlití s o u k r o m ě, s p o l e č n ě, v e ř e j n ě.

10. Nejkrásnější a nejvznešenější modlitba, které nás Kristus sám naučil, jest »Otče náš«. V její sedmi prosbách jest obsaženo všechno, čeho křesťan si od Boha vyžádati může, smí a má.

C) Úcta svatých.

§ 21.

1. Nepřímo ctíme Boha ve svatých jeho.

Svatými jmenujeme všechny, kdo ve stavu milosti Boží zemřeli a již blaženosti věčné požívají, ale zvláště ty, které církev za svaté prohlásila.

Církev katolická prohlašuje někoho za svatého, vyznává veřejně, že svatě žil (což vysvětluje ze zázraků, jež Bůh skrze něho učinil), že již v nebi jest a proto v církvi ctěn býti má.

2. Svaté ctíme z těchto důvodů:

a) Protože jsou věrní služebníci a přátelé Boží a proto i od Boha ctěni;

b) protože Bůh je milostmi mnohými obdařil, skrze ně a na přímluvu jejich často zázraky činil;

c) protože oni nás milují, u Boha se za nás přimlouvají a o spasení naše se starají.

3. Ctíme svaté tím způsobem,

a) že je za přímluvu u Boha vzýváme;

b) že každoročně jejich svátky slavíme;

c) že jejich obrazy a ostatky v uctivosti máme;

d) že do jejich ochrany sebe i věci důležité poroučíme;

e) že je ve ctnostech jejich následujeme.

Svaté, do jejichž ochrany sebe a důležité věci poroučíme, jmenujeme sv. patrony. Jsou to: 1. svatí, jež některá země nebo krajina zvláště ctí, v jejich ochranu a přímluvu zvláště se odevzdává; 2. kterým farní kostel osady zasvěcen jest; 3. ti, jichžto jména jsme na křtu sv. anebo při sv. biřmování obdrželi.

4. Úctou svatých nezmenšuje se úcta Boží, neboť nectíme svatých tak jako Boha. Bohu se klaníme jakožto nejvyššímu Pánu a původu všeho dobra, pro něho samého; svaté ctíme jakožto služebníky a přátele Boží, pro Boha.

5. Jest dobré a spasitelné ctíti svaté: *a)* protože takto zároveň i Boha ctíme, jehož milostí stali se svatými; *b)* protože se takto posiluje i vzrůstá naše nábožnost; *c)* protože se povzbuzujeme, bychom ctností jejich následovali a jim podobní byli.

6. Nade všecky svaté ctíme Pannu Marii:

a) protože jest matka Boží a proto i královnou andělů a svatých, převyšujíc je svou důstojností;

b) protože ji Bůh mezi všemi lidmi a svatými nejvíce vyznamenal, zprostitv ji hříchu dědičného i všech hříchů osobních;

c) protože svojí přímluvou všecko u Boha zmůže. Na její přímluvu Kristus první zázrak učinil a dle učení katolických theologů dostává se nám její přímluvou milostí Kristem získaných.

Bůh vyvolil Marii Pannu za matku svého Syna, zprostitv ji hříchu dědičného, vyvýšil ji nade všecky anděle a svaté, učiniv ji první po sobě, královnou andělů a svatých. Proto stala se a jest předmětem vroucí úcty, že vyplňují se vlastní slova její: »Od této chvíle blahoslaviti mne budou všichni národové.« (Luk. 1, 48.)

Marii, matku Ježíše Krista, jmenujeme »Matkou Boží« nebo »blahoslovenou Pannou«. — »Matkou Boží« ji nazvala již sv. Alžběta (Luk. 1, 43.); o neporušeném panenství jejím prorokoval již Isaiáš ve starém zákoně (Isai. 7, 14.), a její vlastní slova andělovi pověděná (Luk. 1, 34.) svědčí o ustavičném jejím panenství. O panenství Bohorodičky souhlasné jest učení sv. otců církevních.

Po všecky časy brávali křesťané ve všelikých potřebách svých útočiště k Panně Marii, plni důvěry v pomoc její volající: pomocnice křesťanů, potěšení zarmoucených, uzdravení nemocných, útočiště hříšníků, oroduj za nás. Vědí také, že úcta Marie Panny jest výborným prostředkem k dosažení svatosti i věčné blaženosti, a proto nijak nerozpakují se nazývatí ji ve chvalách svých »branou nebeskou«. (Lit. loret.)

Účinky vřelé úcty mariánské jsou velikolepé; emancipace žen, uctivá mezi křesťany šetrnost k pohlaví ženskému, ozdoba všech ctností, mravní čistota, základ ctností, pokora a ctnost trpělivosti i oddanosti do vůle Boží mají v ní nejpevnější kořen, svůj zdroj a nevysychající pramen.

7. Před trůnem Božím se klanějí svatí andělé. Bůh andělům ukládá naši duchovní i tělesnou ochranu, neboť »*nejsou-li pak (andělé) všichni duchové služební, posláni ke službě pro ty, kteří obdrží dědictví spasení?*« (Žid. 1, 14.)

Proto jest naší vděčnou povinností, bychom svatým andělům, zvláště pak andělu strážnému, vzdávali rovněž náležitou poctu.

8. Na důvěře ve přímluvu svatých u Boha zakládají se také pouťi na ona místa, která šlépějami a krví Krista a jeho svatých

byla posvěcena nebo velikými skutky Božími na přímluvu svatých zvláště oslavena.

Pouti nejsou přikázány, avšak konají-li se se zbožnou myslí, kajícím úmyslem a v náležitém pořádku, jsou chvály hodny a proto i raděny.

§ 22. Úcta obrazů a ostatků svatých.

1. Obrazy svatých jsou takové, jež Krista Pána, svaté, události a tajemství svatého náboženství představují.

Úcta obrazů jest tak stará jako křesťanství samo (čehož patrným důkazem jsou katakomby, kde obrazy se vyskytují) a odpovídá úplně lidské přirozenosti. Máme-li v úctě obrazy svých rodičů, přátel, jak bychom nectili obrazů svatých, kteří jsou přáteli Božími i našimi nejlepšími?

Mezi všemi svatými obrazy nejvíce ctíme sv. kříž, nástroj umučení našeho Vykupitele.

Úcta, již obrazům svatých prokazujeme, nevztahuje se na obraz, nýbrž na toho svatého, jenž obrazem tím jest představen. Obrazům se neklaníme, pouze je ctíme, kteráž úcta není proti zákonu Božímu, neboť tento jen zapovídá obrazům se klaněti a za Boha je míti: »Neuděláte sobě modly a rytiny..., abyste se jí klaněli.« (3. Mojž. 26, 1.) Ani neočekáváme od obrazů pomoci, nýbrž pouze od Boha na přímluvu svatých, obrazem představených.

Obrazy svatých, před nimiž anebo na nichž Bůh zázraky byl učinil, jmenujeme milostnými.

2. Ostatky svatých jsou věci, které nám po Kristu a svatých zůstaly, jako kříž, na němž Kristus byl ukřižován, kosti z těl svatých a p.

Ctíme ostatky svatých:

a) protože Bůh skrze ně často zázraky činil a takto je sám oslavil (kosti Elizeovy);

b) protože jsou pozůstatky těl, jež byla chrámem Ducha sv.;

c) protože Bůh tělesné ostatky svatých po vzkříšení na věky v nebi oslaví;

d) protože jimi Bůh mnohá dobrodiní lidem prokázal a prokazuje. (Trid. 25.)

Ctíme ostatky svatých tak, že je na slušném místě chováme, v úhledných skříních na oltáře klademe, do oltářních kamenů zasazujeme, jich se dotýkáme nebo je líbáme, kadidlem okurujeme a p.

D.) (Druhé přikázání Boží.) Přísaha a slib.

§ 23. Přísaha.

»Nevezmeš jména Božího nadarmo.« Slovem »jméno Boží« rozumí se Bůh sám. Druhé přikázání zapovídá vše, co se povinné úctě Boží protiví. Z této záповědi pak plyne, bychom Bohu, který jest Pán nekonečné velebnosti, nevystihlé dobroty a lásky, náležitou úctu vzdávali.

Úctu k Bohu jevíme:

a) když jméno Boží s úctou vzýváme; tak dítí se může na začátku prací, v nouzi, v pokušení a zvláště v hodinu smrti;

b) když uctivě se chováme ke všemu, co ku počtě Boží jest ustanoveno (ke služebníkům Božím, k náboženským úkonům, ku posvátným místům a věcem);

c) když Boha pro nekonečnou dokonalost a dobrotu velebíme.

Zvláštní a mimořádný způsob bohopocty jest přísaha a slib.

1. Přísaha jest slavné dovolávání se Boha za svědka, že pravdu mluvíme, nebo že věrně splníti míníme, co slibujeme, nebo že prosti jsme zločinu, který se nám klade za vinu.

Dle toho je přísaha: a) dotvrzovací, na př. přísaha svědků; b) přípovědná, na př. přísaha při nástupu nějakého úřadu; c) očištná, kterou se očišťujeme od nějakého nařknutí.

Boha za svědka volati lze přímo, na př. »Při sám Bůh,« »Bůh mi svědkem,« anebo nepřím o, jmenují-li se tvorové, jichž od Boha v myšlenkách odloučiti nelze, na př. nebe, evangelium, svátost.

Při přísaze užívá se mnohdy předepsaných formulí. Není však potřeba, aby kdo příslušným úřadem předřkávanou formuli přísežní slovně opakoval; pouhé »ano« nebo »ne« na tuto formuli odpověděné je již přísahou úplnou. Ano dle okolností i pouhé »podání ruky« má povahu přísahy.

Rčení »na mou věru, pravdu, čest, svědomí a p.,« pokud slov těchto k Bohu nevztahujeme, není přísaha, poněvadž na dotvrzení pravdy nabízíme pouze sebe, svou čest a pravdomluvnost, nikoli svědectví Boží.

2. Dle způsobu, kterým se děje, jest přísaha:

a) slavná, když užívá se při ní odznaků náboženských a zvláštních obřadů se šetří (svíce se rozžehne, tři prsty pravice se pozdvihnou, evangelia se dotýká a j.);

b) prostá bez těchto obřadů.

3. Přísaha jest dovolena. Vždyť dle svědectví písma sv. sám Bůh přísahal (Žalm 109, 4., Žid. 6, 13.) a nařídil, aby jen v jeho jménu bylo přísaháno. (V. Mojž. 6, 13.) Přísahali též spravedliví mužové starého i nového zákona, Abraham (Gen. 21, 24.), Isák (Gen. 26, 31.), sv. Pavel (Řím. 1, 9., Fil. 1, 8.) a sám Syn Boží veleknězi židovskému na přísahu odpověděl (Mat. 26, 64.). Co Bůh činí, k čemu Syn Boží přivoluje a svatí konají, nemůže býti hříšno.

4. Přísaha jest i Bohu mila, poněvadž jí vyznáváme víru ve vševědoucnost, všemohoucnost a spravedlnost Boží a tak Boha ctíme.

Pro lidstvo pak je přísaha spasitelná a blahodárna, ano i potřebna, neboť jí utvrzuje se vzájemná důvěra i víra a všelikým rozepřím učiněn bývá konec. (Žid. 6, 16.)

Slova Písma (Mat. 5, 34. 37.): »Pravím vám, abyste nikterak nepřísahali; řeč vaše budiž: Ano, ano; ne, ne« — nepopírají přísahy, nýbrž mají tento smysl: Buďte pravdomluvnými, pravdy milovnými a stůjíte ve slovu věrně tak, abyste nepotřebovali se přísahy dovolávatí.

5. Má-li býti přísaha dovolena i Bohu mila, musí býti náležitá.

Přísaha jest náležitá:

a) děje-li se po vážné rozvaze a jen z důležité příčiny (na př. na vyzvání vrchnosti);

b) když jistě víme nebo jistě splnění chceme, nač přísaháme;

c) když to, k čemu přísahou se zavazujeme, je mravně dovoleno.

Přísahal-li kdo, že učiní něco zlého, nebo, že opustí něco dobrého, nesmí své přísahy splniti, poněvadž by se ještě více prohřešil, kdyby podle ní jednal.

Ve přísaze nesmí býti použito nížádných slov obojetných, t. j. takových, jichž smysl dá se na dvojí způsob vykládati.

6. Opak přísahy náležitě jest přísaha hříšná.

Hříšně přísahá:

a) kdo přísahá bez potřeby nebo lehkomyšlně;

b) kdo přísahá, že učiní něco zlého nebo opomine něco dobrého;

c) kdo vědomě přísahá na nepravdu, nebo přísahou slibuje, co splniti nechce — křivá přísaha.

Křivá přísaha jest hřích velmi veliký, neboť ten, jenž křivě přísahá, rouhá se vševědoucností, svatostí a spravedlností

Boží a pomstu Boží na sebe volá. »Kletba Boží snáší se na domy těch, kteří křivě přísahají.« (Zach. 5, 3. 4.) »Dýka neraní tak smrtelně, meč neusmrcuje tak krutě jako křivá přísaha.« (Sv. Chrys.)

7. P ř í s a h u ru š í, kdo nechce splniti, k čemu se dovolenou přísahou zavázal.

8. Násilím a velikým strachem v y n u c e n á, tedy nedobrovolná, přísaha ve svědomí nezavazuje, byl-li již předmět její nespravedlivý, na př. vylákání peněz. — Závaznost přísahy přípo- vědné p ř e s t á v á, když ten, jemuž z ní právo či prospěch ply- nuly, se jich úplně v z d a l, anebo když splnění přísahy stalo se fysicky i morálně n e m o ž n ý m.

§ 24. Slib.

1. Slib jest dobrovolná a vědomá přípověď u činěná Bohu, že vykoná člověk něco dobrého, k čemu ani božským ani církevním zákonem z a v á z á n n e n í.

Ke slibu, aby byl dobrým a cenným úkonem pocty Boží, n á l e ž í:

a) vážný úmysl se Bohu něčím zavázati;

b) s v o b o d n á v ů l e; slib jakýmkoli způsobem vynucený jest neplatným;

c) p ř e d m ě t slibu musí býti vždy něco dobrého, bohu- milého.

Slib není pouhé předsevzetí, ze kterého závazek neplyne; slib ukládá povinnost, a to povinnost k Bohu, kterému slibující podrobuje svůj skutek i svobodu své vůle. Svobodná vůle je strom, na němž ovoce jsou dobré skutky. Při slibu dáváme Bohu s t r o m i s o v o c e m.

2. Jsou r ů z n é sliby:

a) O s o b n í, na př. pout, a věcné, na př. zbožné nadání; tyto sliby mohou se svým závazkem přecházeti i na dědice;

b) d o ž i v o t n í a d o č a s n é;

c) p o d m í n ě n é, jichž závaznost závisí od splnění podmínky v bu- doucnosti; na př. pozdravím-li se, vykonám pout. N e p o d m í n ě n é sliby jsou bez veškeré podmínky;

d) j e d n o d u c h é a s l a v n é. Slavné sliby skládá, kdo vstupuje do řehole církevní, nebo kdo přijímá vyšší svěcení.

3. Nikdo není povinen slibů činiti, avšak kdo slib u č i - n í l, jest povinen jej splniti. »Učiníš-li slib Hospodinu, Bohu svému, nebudeš prodlévati splnění jej; nebo vyhledávati toho bude

Hospodin, Bůh tvůj, a budeš-li meškati, bude tobě počteno za hřích.« (5. Mojž. 23, 21.)

Potřebí tedy jest, abychom, činíce sliby, dobře předem uvážili, můžeme-li také slib svůj splniti čili nic. »*Mnohem lépe je neslibovati, než po slibu, co přivoděno, nesplniti.*« (Kazat. 5, 4.)

4. Komu bylo by snad nemožno slib učiněný splniti, žádej biskupa svého za změnu či za úplné prominutí slibu.

Ovšem přestává závaznost slibu také sama sebou, když stalo se splnění jeho naprosto nemožným, nedovoleným anebo marným.

Slib učiněný za skutek lepší zaměnění může slibující sám, za skutek menší ceny jen představený.

Aby slib byl platným, je třeba, by slibující byl samostatným (svým páнем); rodiče mohou sliby svých nedospělých dětí svobodně zrušiti.

5. Sliby ruší, kdo vyplniti nechce, k čemu se platným slibem zavázal.

Zrušení slib za všech okolností platný je hříchem, který rovná se věrolomnosti vůči Bohu, poněvadž platný slib má povahu přísahy.

§ 25. Hříchy proti křesťanské bohopoctě.

Úctu Bohu vzdávati jsme povinni, poněvadž Bůh jest Pán nekonečné velebnosti a nevystihlé dobroty a lásky.

1. Této povinné úctě vůbec odporuje každý hřích, hlavně pak hřích těžký, který jest největší urážkou Boží, jakož i veškerá zaviněná nedbalost, ať při povinných či dobrovolných úkonech, jež ku poctě Boží směřovati mají, na př. roztržitost v modlitbě.

2. Zvláštní pak hříchy proti křesťanské bohopoctě jmenují se tyto: Modlářství, rouhání, svatokrádež, simonie (svatokupectví).

a) Modlářství se oddává, kdo úctu jediné Bohu náležející vzdává tvorům (viz protivy víry str. 36.). Na př. obětuje kadidlo.

b) Rouháním (blasphemia) hřeší, kdo Boha, pravé náboženství, svaté slovem nebo skutkem tupí a zlehčuje.

Rouhání se Bohu je přímé, které bezprostředně proti Bohu čelí (říkati, že Bůh je nespravedliv; hroziti do nebe), a nepřímé, které se vztahuje k osobám, či věcem, jichž od Boha odloučiti nelze, třeba vlastního jména Bůh ani nebylo užito.

Rouhati se Bohu jest hřích smrtelný, který Bůh na zemi stíhá mnohými tresty a na věčnosti zavržením. »Nemylte se: Bůh nebývá posmíván.« (Gal. 6, 7.) »Kdož by se rouhal jménu Hospodinovu, ať smrtí umře.« (3. Mojž. 24, 16.) Ve starém zákoně bylo rouhání trestáno ukamenováním.

K rouhání řadí se také klení a zlořečení. Klením hřeší, kdo ve hněvu sobě nebo jiným zlého přeje a vyslovuje při tom jméno Boží nebo jiná jména svatá. Klení a zlořečení osobám nebo věcem, jež stalo se u někoho již zvykem, je znamením surové mysli, k níž Písmo svaté výstražně volá: »Zlola jci... nebudou královstvím Božím vládnouti.« (1. Kor. 6, 10.)

c) Svatokrádeže se dopouští, kdo místa, věci a osoby Bohu zasvěcené zneuctívá, sv. svátosti nehodně přijímá.

Svatokrádež rozeznáváme: a) osobní, b) věcnou, c) místní.

α) Svatokrádeže osobní se dopouští, kdo na př. se knězem nebo jinou řádovou osobou zle nakládá, je raní, týrá nebo zabíjí;

β) svatokrádeží věcnou na př. je, když někdo nehodně sv. svátosti přijímá, posvátné věci bere, církevní statky odcizuje;

γ) místní svatokrádež spáchal, kdo na př. chrám nebo jiné posvátné místo hříšným činem (vraždou, hříchem nečistoty a p.) zneuctil a znesvětil.

d) Simonie (svatokupectví) dopouští se ten, kdo věci duchovní nebo úřady církevní za peníze kupuje nebo prodává.

Hřích tento má jméno své od Šimona čaroděje (Simon magus), který chtěl si od sv. apoštola Petra za peníze koupiti moc zázraky činiti. (Sk. ap. 8, 19.) Sv. Petr mu odpověděl: »Peníze tvoje buďte s tebou na zatracení, protože jsi se domníval, že by dar Boží mohl za peníze koupěn býti.« Kdo by se toho hříchu dopustili, upadají v ex-komunikaci (vyloučení z církve).

Obvyklé poplatky štolové a mešní stipendia nejsou simonií, poněvadž peněžitý obnos není za duchovní úkon, nýbrž jest dar za námahu při něm a příspěvek na výživu duchovního dle slov sv. apoštola Pavla: »Kteří ve svatyni pracují, z toho, co ze svatyně jest, jedí, a kteří oltáři slouží, s oltářem díl mají.« (1. Kor. 9, 13.)

E) (Třetí přikázání Boží.) Svěcení neděle.

§ 26.

Bůh řekl na hoře Sinai: »Pomni, abys den sobotní světil. Šest dní budeš pracovati a dělati všechna díla svá, sedmého pak dne jest sobota Hospodina Boha tvého.« (2. Mojž. 20, 8. 9.) Obsahuje tedy třetí přikázání Boží dvojí příkaz: 1. příkaz světiti neděli a 2. příkaz práce.

1. Bůh přikazuje, abychom sedmý den světili, poněvadž i sám sedmého dne odpočinul, t. j. přestal tvořit a sedmý den za svatý vyhlásil.

Bůh stvořil svět v šesti dnech. »I požehnal dni sedmému a posvětil ho: nebo v něm byl přestal ode všeho díla svého.« (1. Mojž. 2, 2.) Člověk jest obrazem Božím, tedy i tak Bohu svému podobati se má; po šestidenní práci sedmý den má odpočívatí. A odpočinek ten nejen že jest mu potřebný, aby nabyl nových sil ku pracím dalším, nýbrž zobrazuje mu i onen věčný odpočinek (Žid. 4, 9.) v nebi, jehož dojíti, má býti snahou člověka.

Židé světili sobotu na památku svého vysvobození z Egypta, byla jim tedy sobota dnem radosti. Na hoře Sinai nařídil Bůh, aby sobota byla též dnem pokoje a klidu, v němž by Židé všeliké práce se zdržovali. Řekl Bůh: »Sedmého dne nebudeš dělati žádného díla.« (2. Mojž. 20, 10.) Židé pak světili den sobotní velice přísně; kdo znesvětil den sváteční, byl přísně trestán i kamenován. (4. Mojž. 15, 32.)

2. V novém zákoně ustanovili již sv. apoštolové, by jako sedmý den svěcena byla neděle, neboť v neděli Kristus Pán vstal z mrtvých a v neděli seslal Ducha svatého.

Neděle slove dnem Páně, poněvadž v něm Pánu Bohu zvláště máme sloužiti; jest také svátkem Nejsvětější Trojice, neboť v neděli, jakožto v prvním dnu v týdnu (Sk. ap. 20, 7. — I. Kor. 16, 2.), začal Bůh Otec se stvořením světa, v neděli vstal z mrtvých Bůh Syn, a v neděli sestoupil Duch sv. na apoštoly.

Neděli světíme:

a) zdržující se služebných prací;

b) účastníce se veřejných služeb Božích, t. j. mše sv. a kázání;

c) konající pro spásu duše své pobožné skutky.

K veřejné bohoslužbě patří (jak uvedeno) mše sv. s kázáním. — Pobožné skutky konáme, když sv. svátosti hodně přijímáme, zbožně se modlíme, odpoledních služeb Božích se účastníme, dobré knihy čteme a skutky milosrdenství konáme.

Služebná práce jest ta, kterou lidé rukama a tělesnou silou obyčejně s velikou námahou vykonávají, by sobě chleba dobývali.

3. Jakkoli neděle jest z ustanovení Božího dnem pokoje a klidu, přece bývají v neděli dovoleny:

a) práce služebné, a to: a) když je jich nevyhnutelně třeba k živobytí, ku všeobecnému dobru (dráhy, pošty, práce spojené s důstojným uvítáním panovníka a p.), ke službám Božím, aneb aby se znamenitá škoda odvrátila (na př. stavěti oltáře

o Božím Těle, práce při požárech, povodních), b) když se k nim dosáhlo povolení vrchnosti duchovní (ve žni v době deštivého počasí dovoluje duchovní správce svážeti obilí), c) když s nimi spojeny jsou skutky milosrdenství, jež jsou podmínkou naší věčné blaženosti. (Mat. 25, 35.) (Na př. orati, sítí chudým, již sami si pomoci nemohou, zvláště když vlastní práce zaujala dny všední.)

Duchovní vrchnost jest oprávněna z důležitých příčin v neděli dovoliti služebnou práci. Kristus pravil: »Syn člověka jest pánem také i soboty (neděle).« Luk. 6, 5; může tedy právem taktéž říci náměstkyňe jeho, církve sv.

b) Lehké práce (na př. čištění a oprava šatu, čištění nádobí po jídle a p.);

c) práce a zaměstnání, jež slouží ku vzdělání ducha (psaní, počty, hudba a p.);

d) slušné a důstojné zábavy.

4. Proti příkazu světiti neděli hřeší:

a) kdo v neděli služebné práce bez veliké potřeby a bez náležitého povolení koná nebo konati velí;

b) kdo služby Boží zameškává, při nich neuctivě se chová nebo roztržitý jest;

c) kdo hlučným, rozpustilým anebo dokonce hříšným zábavám a radovánkám se oddává.

5. Pohnutky ke svěcení neděle:

a) Kdo světi neděli, tomu Bůh žehná na jeho statku a jmění a chrání před nehodami a neštěstím. Právem praví Písmo svaté: »*Bůh požehnal dni sedmému.*« (1. Mojž. 2, 3.)

b) Kdo znesvěcuje neděli, toho Bůh stihá a trestá bédami časnými, zvláště nemocí a chudobou. — Těm, kdo neděli znesvěcují, volá Bůh: »*Navštívím vás rychle chudobou.*« (3. Mojž. 26, 16.)

c) Nesvěcením neděle hyne mravně rodina i celá společnost.

Když členové rodiny nenavštěvují služeb Božích, zapominají na své povinnosti a brzy ocitnou se na bezcestí: otec stane se chladným, matka lhostejnou a kázně dítek nebude dbáti nikdo. Když otec i v nedělích pracuje, kdy bude vychovávatí dítky své? Nikdy. A tak bude pustnouti rodina víc a více, a nade střechem domova jejího místo očekávaného blaha snese se neštěstí. — Rodina jest základem společnosti lidské. Je-li základ budovy špatný, sesuje se celá budova. Společnost ze špatných rodin sestávající rozpadne se také.

§ 27. Příkaz práce.

1. Práce je tělesná nebo duševní; obojí, je-li konána dle mravních zásad křesťanských, jest záslužná, poněvadž jedna druhou podporuje a doplňuje.

Bůh uložil člověku po pádu (hříchu) práci za pokání; řekl mu: »V potu tváři své jisti budeš chléb, dokavadž se nevrátíš do země, ze které vzat jsi.« (1. Mojž. 3, 19.)

Pohané pokládali práci za hanbu, ale Kristus Pán ji posvětil. Kristus posvětil práci svým příkladem; zvolil si za svého pěstouna tesaře, sám pracoval, dělníky (rybáře) svými apoštoly učinil. Práce nikoho nesnižuje, nýbrž spíše povznáší, ano křesťanstvím byla práce povznesena na záslužný skutek a pramen bohatého požehnání pro život časný i věčný. »Jeden každý zvláštní odplatu vezme podle práce své.« (1. Kor. 3, 8.)

2. Pracovati jest povinen každý člověk, který pracovati může. Proto praví sv. Pavel: »Kdo nechce pracovati, at také nejí.« (2. Thes. 3, 10.)

3. Ze příkazu o práci vyplývá povinnost pracovati.

Křesťanská pracovitost, dbajíc ovšem náležitého svěcení neděle a svátků a nezapomínajíc ani nutného odpočinku a včasného občerstvení, hledí svědomitě využítkovati všeho času, by dostála všem povinnostem, od jichž řádného plnění časné i věčné blaho lidské závisí. »Vykupujte čas, nebo dnové jsou zlí.« (Ef. 5, 16.)

4. Člověk má především konati ty práce, jež mu jeho stav a povolání ukládají.

Bůh nás volá k některému stavu, proto se též jmenuje stav povoláním. A že Bůh člověku povolání určuje, je ten, jenž ve svém povolání pracuje, vlastně ve službě Boží. Proto má člověk především plniti povinnosti svého stavu, jimž všechny ostatní práce mají ustoupiti.

5. Pracujíce mysleme vždy na Boha.

Před prací prosme Boha za požehnání a s Bohem práci začínejme. Pravíť již přísloví: »S Bohem počni v každé době, podaří se práce tobě.« A sv. Pavel žádá: »Buďto tedy že jíte, nebo pijete, neb cožkoli jiného činíte, všecko ke slávě Boží číňte.« (1. Kor. 10, 31.). Při práci číňte tak jako při psaní. Píšíce, namáčíme péro do inkoustu, bychom dále psáti mohli; pracujíce k Bohu pohlížíme, bychom novou sflu ku práci obdrželi.

6. Práce odměňuje člověka již zde na zemi i na věčnosti, poněvadž je jakýmsi způsobem bohoslužby.

Práce činí člověka spokojeným, veselé myslí, že splňují se slova Spasitelova: »Jho mé jest sladké a břímě mé jest lehké« (Mat.

11, 31.), zapuzuje pokušení a připravuje blahobyť. Na věčnosti čeká práci odměna věčná, neboť řekl Kristus Pán: »Hoden jest dělník mzdy své,« (Luk. 10, 7.) a sv. Pavel poznamenal: »Jeden každý vezme (svou) vlastní odplatu podle své práce.« (1. Kor. 3, 8).

7. Proti příkazu práce hřeší:

a) kdo lenosti se oddává a práce se štítí;

b) kdo neplní povinností svého stavu;

c) kdo při práci na Boha zapomíná;

d) kdo z pýchy nebo ješitnosti oddává se bez potřeby práci, která síly přemáhá a zdraví ohrožuje.

Oddíl druhý.

O povinnostech k lidem.

I. Křesťanská láska k sobě.

§ 28.

1. Ze příkazu o lásce ku bližnímu vyplývá i křesťanská láska k sobě samému. »Miluj bližního svého jako sebe samého.« (Mat. 22, 39.) Kristus nedává pro sebelásku příkázání zvláštního, ale předpokládá ji, poněvadž je každému člověku vrozena. Ovšem třeba jest, aby tato sebeláska byla vždy dle vůle Boží vskutku křesťanská.

2. Křesťanskou lásku k sobě jevíme tím, že si své osobnosti vážíme a snažíme se dojítí všeho dobra, které vede k cíli nadpřirozenému — k Bohu.

3. Nemá tedy pravé sebelásky křesťanské:

a) kdo touží jen po statcích a dobrech pozemských a štěstí časné hledá, ale o věčné blaho se nestará — sobec (egoista);

b) kdo statky pozemskými, jako prostředkem k životu věčnému, úplně pohrdá.

Nezřízená sebeláska — sobectví (egoismus) staví vlastní »já« nad vůli Boží; jest velice škodlivá, neboť:

a) připravuje člověka o posvěcující milost a věčnou blaženost. »Nezůstane duch můj ve člověku, nebo tělo jest.« (1. Mojž. 6, 3.) »Kdo miluje život svůj, ztratí ho.« (Jan 12, 15.);

β) zaslepuje duši jeho a odvrací jej od Boha. »Kdo nemiluje Boha, nezná Boha.« (1. Jan 4, 8.);

γ) zbavuje ho všeho vnitřního pokoje a klidu.

Sobci je vlastní »já« prvním a posledním; koná dobro, když je mu užitečno, avšak ne vzdaluje se ani zla, plyne-li mu z něho prospěch. Nemá klidu ani pokoje; vše jej k sobě láká a poutá, v čem spatřuje nástroj svého domnělého štěstí. Zatím co sobec se snaží a namáhá, by všecko zdánlivé dobro na sebe soustředil, odvrací se stále více od vlastního a pravého dobra — Boha a jest tak sám sobě proto největším nepřítelem.

4. Poznal-li křesťan jasně, že jest o b r a z e m B o ž í m, krví Syna Božího vykoupeným ú d e m mystického těla Kristova (církve svaté), c h r á m e m Ducha sv. a d ě d i c e m království Božího, probudí v sobě vedle citu vděčnosti k Bohu i cit sebevážnosti, která mocně staví se proti všemu, co by důstojnost jeho snižovalo.

Vedle hříchu, který člověka vždycky snižuje, hyzdí důstojnost lidskou:

a) pochlebnictví, t. j. nemírná chvála jiných;

b) podlízavost, t. j. nedůstojné se snižování za účelem časného prospěchu;

c) patolízalství (servilismus), t. j. zříkání se vlastní vůle a propůjčování se za pouhý nástroj rozmarným choutkám bližního.

5. Při veškeré úctě k sobě nesmí však křesťan zapomínati na p o k o r u.

Pokora (viz str. 19.) je ctnost výhradně křesťanská; pohanům nebyla známa ani dle jména. Záleží pak v tom, že ochotně uznáváme svoji úplnou závislost na Bohu, svoji slabost, vlastní hříšnost a nedokonalost.

Pokora vysoko cení dobra, jež člověk obdržel od Boha, ale málo si váží, čeho člověk sám ze sebe nabyl, anebo co sám ze sebe jest. Z pokory prýští se ctnost skromnosti, která je překrásnou ozdobou mládeže, a ctnost zdrželivé mlčelivosti, která záleží v tom, že se svými, byť i správnými, úsudky zpět se zdržujeme a jen ve pravý čas mluvíme. »Slovo ve svůj čas pověděné jest jablko zlaté na podloží stříbrné.« (Přísl. 25, 11.)

K pokoře vybízí:

a) příklad i příkaz Kristův. »Učte se ode mne, neboť jsem tichý a pokorný srdcem.« (Mat. 11, 29.);

b) naše závislost na Bohu i lidech. »Co máš, čeho jsi nepřijal, a přijal-li jsi, proč se chlubíš, jako hys byl nepřijal.« (1 Kor. 4, 7.).

Protivou pokory je pýcha a z ní plynoucí drzost, zpupnost, arrogance, nadutost, pánovitost, jež zahrnují v sobě pohrdavé a urážlivé chování se ku bližnímu, pak marnivost a domýšlivost, z nichž první zakládá si nemírně na malicherných či jen domnělých, druhá na skutečných přednostech. »Bůh se pyšným protiví, ale pokorným dává milost.« (Jak. 4, 6.).

§ 29. Péče o vlohy duševní.

1. První povinností křesťana jest, aby zajistil si věčné blaho své duše. Avšak pravá sebeláska pobádá ho, aby si osvojil a opatroval dobra, jež k Bohu, který je věčné blaho naše, vedou. K těmto dobrům patří v první řadě duševní vlohy.

Křesťan je povinen tyto hřivny (Mat. 25, 15.) opatrovati, vzdělávati a jimi ke cti a slávě Boží a ku blahu lidstva těžiti.

2. Pravý křesťan snaží se, by své duševní vlohy (rozum, cit pro dobro i krásno a vůli) náležitě vzdělal, vytříbil a posílil, aby vypsěl v charakter dle zásad náboženských.

Proto:

a) Hledí důkladně poznati pravdy náboženské, zdokonaluje se ve vědomostech, jež stav a povolání jeho vyžadují, dbaje při tom ovšem starého pravidla: *non multa, sed multum*. A vynikne-li ve vědomostech, nezapomíná, že známka učence a pravého mudrce je skromnost. »Moudrost zajisté tohoto světa bláznovstvím jest u Boha.« (1. Kor. 3, 19.)

b) Živí v sobě city náboženské (lásky a úcty k Bohu), city mravní (vážnosti ke ctnosti a odpor proti hříchu), city estetické (krásna ve přírodě i umění).

c) Ušlechťuje svoje srdce, by vzdáleno bylo veškeré drsnosti a surovosti a ochotně jevílo laskavý ohled na přednosti jiných, upevňuje svou vůli, by přemáhala všechno zlo a podrobovala se vždy zákonu Božímu, vůli Boží.

§ 30. Péče o čest a dobré jméno.

Ku vzácným přirozeným dobrům či statkům člověka patří čest a dobré jméno.

1. Čest a dobré jméno jest dobré mínění, jež lidé o nás mají pro naše zásluhy a přednosti.

Rozeznáváme tyto způsoby cti:

a) čest stavu, kterou propůjčuje úřad či povolání;

b) čest osobní, kterou si člověk sám získává;

c) čest vnitřní je skutečná mravní hodnota člověka, totiž »to, co před Bohem platí«;

d) čest vnější (nazývaná též »dobré jméno«) jest uznávání mravní hodnoty člověka od jiných; patrně ovšem, že čest toho druhu nezávisí pouze od nás.

Čest a dobré jméno jest statkem velmi drahým a důležitým a ku blahodárnému působení potřebným, poněvadž od ní závisí míra působení v jiné a úspěch všeho, co člověk činí. Proto dí Písmo sv.: *»Lepší jest dobré jméno, nežli bohatství veliké, a přizeň lidskou míti jest lepší nežli stříbro a zlato.«* (Přisl. 22, 1.)

2. Z této příčiny je křesťan netoliko oprávněn, nýbrž i povinen cti sobě dobývati, jí hájiti a pozbyl-li jí, o to pečovati, by jí opět nabyl.

To děje se:

a) Když své dobré skutky také zjevně konáme: *»Tak svít světlo vaše před lidmi, ať vidí skutky vaše dobré a slavi Otce vašeho, jenž jest v nebesích.«* (Mat. 5, 16.)

b) Když své cti důstojně hájíme.

Hájil se i Pán Ježíš: Mat. 12, 27., Jan 18, 23. Hájil se sv. Pavel: Sk. ap. 16, 37. atd., I. Kor. 9, 3. atd., II. Kor. 10, 8. atd., taktéž sv. Petr: Sk. ap. 11, 1. atd.

Bůh chce, bychom cti sobě dobývali, neboť vložil již v naši přirozenost smysl pro čest a ošklivost proti hanbě. Nedbáme-li tedy cti své, jednáme proti řádu Božímu.

3. Než nesmíme své cti u lidí vyhledávati příliš úzkostlivě. Kdo po cti u lidí příliš baží, toho cílem hlavním není již Bůh, nýbrž čest sama; touže jen po přátelství lidském, působí si mnohdy nepřátelství Boží, neboť není možno Bohu sloužiti a ještě lidem se líbiti. (Gal. 1, 10.)

4. Kdo nemírně a nedovoleným způsobem po cti baží, jest ctižádostivým, jehož ctižádost mění se v pýchu, kterou Bůh pokořuje. *»Kdo se povyšuje, bude ponížen.«* (Mat. 23, 12.)

Pečujte o čest a dobré jméno, čiňme tak v pokoře a skromnosti, varujte se veškeré licoměrnosti a pýchy, neboť *»jediná jest cena, za níž čest koupěna býti může: poctivost a pokora«* (Galura). Nepodařilo-li se nám dodělati se cti, nehoršeme se, nýbrž složme osud ten v ruce Boží, věduce, že uznání všech si dobytí jest nemožno, a že ani přemnohým jiným lépe se nedaří, ano, že i Ježíš Kristus, ač byl hoden největší úcty a slávy, přece jen haněn byl a tupen, pročež nesmíme si přát, by nám lépe se vedlo nežli jemu: *»není učenník nad mistra.«* (Mat. 10, 24.)

§ 31. Péče o tělo.

Dle učení křesťanského je tělo lidské příbytek a nástroj duše nesmrtelné, která v něm a s ním na spáse své má pracovati, by i tělo po svém vzkříšení na její věčném blahu podíl mělo. Proto

má křesťan o to pečovati, by jeho tělo bylo zachováno a posvěceno.

1. Pečujeme, by zachováno bylo tělo, když opatřujeme pro ně potravu, oděv, občerstvení (odpočinkem a zábavou), pomoc v nemocech a chorobách.

a) Potrava. Bůh vložil ve člověka pud potravný, který ho nutká, aby jedl a pil.

Požívání pokrmu nesmí se však díti jen pro ukojení nízké tělesnosti, nýbrž pro zachování života a k nabytí sil pro povolání naše potřebných. »*Non vivimus, ut edamus, sed edimus, ut vivamus.*« (Nežijeme, bychom jedli, ale jíme, bychom žili.)

Snaží-li se člověk, aby vždy jen po vůli Boží pud obživny (potravný) ukájel, dbá ctnosti — střídmosti.

Aby církev upozorňovala na vlastní účel jídla a prospěšnost střídmosti, zavedla modlitbu při stole a vydala příkázání o postu.

Protiva křesťanské střídmosti jest obžerství (nemírné požívání pokrmů), opilství (nemírné požívání nápojů opojných), labužnictví (sybaritismus), hltavost, mlsnost (když klade se nemírná váha jedině na výběr a přípravu jídel).

Následky nestřídmosti jsou opravdu hrozné (str. 30.); proto se jí křesťan střeží a kajícnou zdrželivostí ji přemáhá.

b) Oděv dle zásad mravouky má býti slušný, počestný, stavu přiměřený a zdraví prospěšný, proto i čistotný.

Mluvíme-li o čistotě oděvu, předpokládáme, že v čistém oděvu má býti také čisté tělo, jež by dbalo pořádku a počestnosti i ve svém příbytku.

c) Občerstvení. Unavenému práci dostává se nutného občerstvení odpočinkem za dne i ve spánku za noci. Ovšem nesmí býti vyhledávaným odpočinkem zakrývána lenost.

K osvěžení ducha i těla přispívají též zábavy. Pokud tomuto účelu vyhovují a jsou včasny, mírný, nevinny a stavu i polhavi přiměřeny, jsou také dovoleny.

Že zábavy jsou dovoleny vyplývá i z toho, že

α) jsou požadavkem lidské přirozenosti. »Čím sůl pokrmu, tím zábava životu.« (Aristoteles);

β) Kristus Pán se jich také účastnil (byl na hostinách, na svatbě).

Avšak nemírné zábavy jsou pro tělo i duši škodlivy.

Sůl je zajisté výborným kořením, ale dáme-li jí do pokrmů mnoho, zkazí je úplně. Nejinak tomu je i u zábav; nemírné zábavy svádějí k lehkou-

myslnosti, působí nespokojenost, bývají příčinou různých chorob a obyčejně přivádějí do dluhů.

Proto se jich účastněme:

α) jen po vykonané práci a vyplněných povinnostech;

β) takových, které nejsou hříšné. »Vyrážej se a hrej,..... ale ne ve hříšších.« (Ecc. 32, 15. 16.);

γ) ani při dovolených zábavách nezapomínejme na Boha, nýbrž v Pánu se radujme. (Žalm 31, 11.)

Vždycky nedovolená a mnohdy i hříšná jest návštěva nemravných divadel, účast na neslušném a nepočetném tanci a na tak zvaných hazardních hrách.

Zvláštní druh zábavy jest četba.

Křesťanu je třeba, by ve výběru četby pro sebe i jiné byl nejvšeopatrným; vyskytují se za nynější doby, kdy tisk je svoboden, knihy a časopisy víře i církvi nepřátelské a mravnost hubící, knihkupecký trh zaplavují romány kluzké a verše nestydatostmi prosycené, noviny za účelem sensace uveřejňují skoro každou špatnost. A poněvadž denní zkušenost potvrzuje, že kdo špatné spisy čítá, se zkazí, proto křesťan před nimi varuje a doporučuje i podporuje tisk dobrý, proti nim, jako duševnímu moru, bojuje.

Dodatek. Pro zábavu i občerstvení pěstuje se za naší doby sport. Okřídlené slovo Juvenalovo: »Mens sana in corpore sano — ve zdravém těle zdravý duch« jest heslem i našich časů. Proti sportu, je-li prováděn způsobem náležitým, není-li v něm zapomínáno ani duchovní stránky člověka, nedá se nic namítati, naopak lze jej jen schvalovati. Ale zdá se, že heslu Juvenalovu dává se nejednou příliš široký smysl, jakoby v první řadě věnovati se měla péče fyzickému zdraví a vše ostatní, hlavně co se duše týká, samo se již dostavilo.

Jednostranná kultura tělesná je však nebezpečná. Jednostranný sport vede často jen k vypěstění svalů, fyzické síly a vytrvalosti. Učí přemáhati všecky překážky sportovních výkonů, ale nevidí potřeby přemáhati vnitřní závady duševního rozvoje. Člověk jednostranného sportu posuzuje všecko z hlediska své fyzické výkonnosti, ztrácí poněmhu smysl pro duševní ovládnutí sebe, svých smyslných žádostí a pudů; stává se tvrdým, bezcitným. Mládež, není-li současně s tělesnými výcviky pěstěna ethická stránka její, ztrácí nejednou smysl pro vyšší snahy a cíle člověka; vše duchové a ideální jest jí nepochopitelné. Otázky svědomí a mravní zdají se jí zbytečnými.

Kde pěstitelé sportovníctví nedbají výchovné stránky ethické, vychovávají se lidé jednostranní. Účelem každé výchovy jest vypěstění charakteru, ale žádná jednostranná výchova k tomu cíli nevede; vede zase jen k jednostrannosti.

Hojná zkušenost učí, že pěstění fyzické síly musí býti stále spojováno s pěstěním ethické stránky člověka. Kde se tak neděje, tam vede sportovníctví obyčejně ke zhrubnutí duševnímu. Proto ve sportovníctví nesmí býti zanedbávána ethická (mravní) stránka člověka. To dotvrzuje i Tolstoj; oceňuje oprávněnost hesla: »Mens sana in corpore sano«, napsal: »Možno, že jednou bylo správné. Ale dnes je právě jeho opak správným.

Jenom zdravá duše udržuje tělo zdravým, mravní život obsahuje v sobě všechny podmínky zdravovědy: práci, prostou stravu, zdrželivost, čistotu.»

d) Nemoci a choroby pokládá křesťan buď za pokutu ze hříchů nebo za zkoušku a příležitost k zásluhám a snáší je trpělivě dle příkladu Jobova. Avšak nezapomíná také, že mu pečovatí jest, aby porušené zdraví bylo obnoveno; proto volá ve vážnějších nemocech v čas zkušeného lékaře a svědomitě se řídí dle jeho rad a rozkazů, což i Písmo sv. za povinnost ukládá slovy: »*Cti lékaře pro potřebu, nebo i jej stvořil Nejvyšší.*« (Sir. 38, 1.)

2. Pro posvěcení těla zvláštního významu jest ctnost sv. čistoty, jež vyklučuje ze zdrželivosti a rozvíjí se ve květy panictví.

Jako posvěcuje se chrám, kde Bůh s lidmi zvláště ořebývá, tak ctností sv. čistoty posvěcuje se tělo, že stává se chrámem Ducha sv. za života a dojde zvláštní odměny po svém vzkříšení — účasti na přímém patření ve tvář Boží. (Mat. 5, 8.)

Přirozeným ochráncem čistoty jest každému vrozený stud, který, jsa bedlivě chráněn a věrně opatrován, vyspívá v rozhodný odpor proti všemu, čím by čistota srdce mohla býti zničena nebo jen porušena. V tom stupni vyspělosti zdokonaluje se v cudnost.

Ctnost čistoty jest blahem lidstva, za to »*maximum saeculi malum impudicitia* — největší zlo našeho věku je nestoudnost.« (Seneca.)

§ 32. Právo majetku.

1. Majetek jest vše, co nám po právu a spravedlnosti náleží.

Svrchovaným pánem všelikého statku pozemského jest jedině Bůh, jako Stvořitel všech věcí. »*Hospodinova jest země i plnost její.*« (Žalm 23, 1.) Bůh právo k majetku zůstavil z pouhé lásky lidem, aby ho užívali k jeho cti a svému prospěchu a pohodlí. »*Naplňte zemi a podmaňte ji.*« (1. Mojž. 1, 28.)

2. Dle původního ustanovení Božího měl býti majetek všem lidem společným; každý měl míti stejné a neobmezené právo ke statku pozemskému. Avšak po hříchu Adamově, kdy sobeckost zavládla, vzal původ svůj i majetek soukromý, který, ačkoli ze hříchu povstal, přece jest oprávněn, poněvadž je prostředkem k vyšším účelům a Bůh sám vzal jej ve svou ochranu sedmým a desátým příkázáním, zapovídaje jej mařiti.

3. Jest tedy každý člověk Bohem oprávněn spravedlivým způsobem soukromého majetku sobě dobývatí a bylo

by tedy velmi nespravedlivě odnímatí mu to, co si byl v potu tváří vlastní příčinlivostí nashromáždil.

Spravedlivým způsobem nabýváme majetku, když dbáme těchto zásad:

a) Užíváme jen takových prostředků, které mravnímu zákonu neodporují. Prostředky ty jsou: a) práce. »*Ovocem vykonané práce poctivý statek jest.*« (Lev XIII.); b) koupě; c) dar; d) dědictví.

b) Snahu po statcích pozemských podřizujeme hlavní péči o statky věčné — blaženost věčnou. »*Hleďte nejprve království Božího; ostatní vám bude přidáno.*« (Mat. 6, 25.)

c) O statky pozemské pečujeme s odevzdaností do vůle Boží a bez přehnané úzkostlivosti. »*Nepečujte o život svůj, co byste jedli, ani o tělo své, čím byste se odívali.*« (Mat. 6, 25.)

4. Než člověk jest i povinen spravedlivým způsobem nějaký majetek sobě nastřádati, a to z těchto důvodů:

a) Aby měl býti z čeho živ ve stáří nebo v nemoci;

b) aby mohl vyživiti rodinu;

c) aby nebyl vinen smutnými poměry, jež by bez soukromého majetku nastaly.

Kdyby byl majetek společný, zavládly by ve společnosti lidské poměry velmi trudné. Lidé žili by ve stálém sváru. Nemohou-li se obyvatelé jednoho domu snést, berouce vodu ze společné studny, jak teprve by se svátili, kdyby všecka práce a všecken majetek byly společnými, o něž by se měli dělití. (Ketteler.) Pracovati by nechtěl nikdo, poukazuje vždy na druhého, a nebylo by žádné snahy po pokroku ani po vynálezech; poněvadž by nebylo nijaké příčinlivosti.

5. Bohatství a nadbytek statků jsou křesťanu dovoleny, když jich nepovažuje za jediný cíl svých snah, nýbrž za prostředek k dobrům vyšším. Proto neoddává se ani lehkomyslné marnotratnosti, ani odporné lakotě, nýbrž spojuje rozumnou šetrnost s křesťanskou dobročinností a štědrostí.

Boháče napomíná Písmo svaté: »*Pomozíť vaše hojnost chudobě,*« (2. Kor. 8, 14.) a s důrazem dodává, že »*od každého, komu jest mnoho dáno, bude mnoho požadováno.*« (Luk. 12, 48.)

Připomenouti však dlužno, že i nemajetní mohou ještě chudším rovněž dobře činiti. »*Budeš-li míti mnoho, dávej mnoho, jestliže málo míti budeš, také i z mála rád udělovati hled.*« (Tob. 4, 9.)

Dobrovolná, z lásky k Bohu pěstovaná chudoba není povinností, nýbrž radou pro ty, kdo »pochopiti mohou.«

Ale vedle chudoby dobrovolné jistě častější je chudoba nucená, neboť Bůh dle nevyzpytatelné moudrosti své nerozdělil statků svých všem lidem stejně; někomu se dostalo více, jinému méně, jinému ještě méně. Proto vedle bohatých byli, jsou a budou vždycky také chudí, že pravdivé jest slovo: »Chudé máte vždycky sebou.« (Jan 12, 8.)

Než i chudoba má své přednosti:

a) Chudoba statky pozemskými nezahanbuje, neboť »chudoba cti netratí,« a Pán Ježíš, který chudým se stal, že neměl ani, kam by hlavu položil, svým příkladem ji posvětil.

Avšak chudoba ctnostmi a dobrými skutky jest hanbou, poněvadž působí věčnou smrt.

b) Chudobu mnohdy Bůh dopouští na člověka za trest, aby spásy došel. »Hospodin ochuzuje i obohacuje, ponižuje i povyšuje.« (1. Král. 2, 7.)

c) Chudé Bůh miluje, neboť Pán Ježíš nazývá je blahoslavenými a prosby jejich vyslýchá. (Mat. 5, 3. Jak. 5, 4.)

Blahoslavenství P. Ježíše vztahuje se na ty, kdo jsou: α) skutečně chudí a svoji chudobu s odevzdaností do vůle Boží a bez závislosti trpělivě snášejí; β) bohatí, kteří však ke statkům svým srdce nepřiložili a dle vůle Boží s nimi nakládají.

d) Chudého ctnostného Bůh chrání a nikdy neopouští. »A bude Hospodin útočištěm chudému, spomocníkem v čas příhodný. — Nebude až do konce v zapomenutí chudý; trpělivost chudých nezahyne do konce.« (Žalm 9, 10. 19.)

Ale chudí nemají žádného práva nedovolenými prostředky na bohatých podpory vynucovati, by tak z bídy sobě pomohli, nýbrž mají důvěřovati se v pomoc Boží a do vůle jeho se odevzdávat, snažiti se mají, by pilností a pracovitostí stav svůj zlepšili, nebo nemožouce pracovati, by pomoci u lidumilů se doprošovali. Píšeť sv. Pavel Thessaloničským: »Samí víte, kterak máte následovati nás; nebo nebyli jsme mezi vámi nepokojní, ani jsme darmo jedli chleba od koho, nýbrž v práci a v uondání, ve dne i v noci pracujeme, abychom žádného z vás neobtěžovali.« (2. Thes. 3, 6. 7.)

5. Majetku může býti buď částečně užito, nebo zcela u potřebeno, ale nutno, by dělo se tak jen dle zásad křesťanské spravedlnosti; křesťan si je vždy vědom, že nemůže s majetkem nakládati jakýmkoli způsobem dle vlastní třeba převrácené libovůle, nýbrž jen tak, aby ani zákon Boží ani právo jiných nebyly rušeny.

7. Nikomu, ani státu, nepřísluší právo osobní majetek zabíratí.

Státu přísluší nad majetkem poddaných bdíti, nikoli však dle své libosti s ním nakládati. Poddaní nejsou pro stát, nýbrž stát pro poddané.

Nesmí tedy stát poddaným na majetku škoditi, nýbrž o blaho jejich se starati. Bylo-li však poddaným či církvi státem na majetku uškozeno, jest stát povinen škodu nahraditi, jinak dopouští se křiklavého bezpráví. »Člověku něco vzíti jest krádeží, církvi něco odniti jest svato-krádeží.« (Sv. Jeron.)

8. Ale státu přísluší právo omezovati způsob, jakým jednotlivci jmění svého nabývají nebo s ním nakládají.

Stává se, že jednotlivci jmění hromadí, kdežto valná většina tře nouzi. Stát má tu pomoci a to učiní, zdaní-li přebytečný majetek jednotlivců; daně pak prospěšny jsou celku. Přebytečný majetek jednotlivců státem zdaniti jest spravedливо, poněvadž stát nad majetkem bdí.

Mimo to stát přihlížeti může i k tomu, by poddaní s přebytečným svým jměním spravedlivě nakládali. — Kdo přebytek má, jest povinen nuznému bližnímu pomoci. (Sv. Tom. Aq.)

9. Oprávněnosti soukromého majetku odporují názory kommunismu a socialismu.

a) Kommunismus vyhláší, že soukromý majetek je krádeží, a žádá, by byl stejným dílem mezi všechny rozdělen.

To by bylo možno jen tenkrát, kdyby země bez veškerého přičinění lidského tolik plodin vydávala, by jich bylo pro všechny s dostatek, a kdyby mezi všemi byla dokonalá láska a spravedlnost.

Kommunismus první křesťanské obce v Jerusalemě nepopíral majetku soukromého, nýbrž byl dobrovolným úkazem činné lásky, která všechny údy církve pronikala. Křesťanství hlásá kommunismus, který na základě lásky ku bližnímu řídí se zásadou: »Co jest mé, jest i tvé« (skutky milosrdenství, almužna); komunismus pak, který z nevěry vyprýštil, učí bratrství, jemuž je vůdčím pravidlo: »Co jest tvé, jest mé.« Jest tedy mezi oběma veliký rozdíl.

b) Socialismus dle celé řady svých teorií chce, by veliký statek přičten byl státu, jako jedinému vlastníku všeho, který zavede také nový pořádek. Provedena bude úplná rovnost všech, neboť rozdíly stavu i rodu budou zrušeny, náboženství bude odstraněno, manželství uvolněno, dítky budou majetkem státu (obcí) a stejným způsobem vychovány. Každému občanu vykáže se jeho duševním nebo tělesným silám přiměřená práce, jejíž výtěžek přijme a rozdělovati bude mezi všechny opět stát, a to buď po rovných dílech nebo dle poměru vykonané práce, leč vždy ve množství k důstojnému životu potřebném.

Na první pohled zdálo by se, že theorie socialismu jsou oprávněny, avšak ve skutečnosti tomu tak není.

a) Bez náboženství a z něho plynoucích mravních zásad spřádáná lidská společnost obstát nemůže; stát je také společnost.

b) Spravedlnosti při požadovaném dělení docíliti by možno nebylo, poněvadž lidé nejsou si rovni ani svými duševními a tělesnými silami, ani svými názory a požadavky, jež náležitě posouditi a oceniti, zůstalo by vždy úkolem nerozřešeným.

c) I kdyby podařilo se provésti dělení co nejspravedlivěji, vždycky vyskytnou se vedle pracovitých a skromných poctivců leniví či nešetrní nespokojenci a ti by ve své odvážlivosti nestrachovali se ani násilí proti spokojeným občanům, aby svůj osud zlepšili. Tak by vzplanula jen nevraživost, vládl by stálý rozbroj a očekávaný ráj v socialistickém státě vykvetl by v boj všech proti všem.

Tyto důvody mají svou váhu i proti výš uvedenému a na základech atheismu budovanému k o m m u n i s m u.

Socialisté založili¹⁾ r. 1864 v Londýně spolek »internacionálu«, jehož stanovy vypracoval Žid Marx. Účelem spolku, který má býti po celém světě rozšířen, jest, provésti za každou cenu záměry socialistické. Celá společnost lidská, jak je právě složena, má býti z kořen vyvrácena a na její rozvalinách založena všeobecná republika socialní. Zbořeny budou dosavadní krajinné a jazykové hranice, úzkoprsé vlastenčení přestane, neboť všecko lidstvo spojí se v jednotu bratří, jež o své blaho bude pracovati.

Zdravý rozum postřehuje ihned neproveditelnost těchto snah. Snad se podaří socialistům uvésti v sutiny nenáviděnou budovu nynější společnosti lidské, avšak není jisto, že postaví pak budovu novou. Socialisté zapomínají na lidskou pokazenost.

Až porazí domnělého nepřítel, pomine svornost jejich šiků, až zmocní se vlády a dělití se budou o kořist, vznikne egoismus, vzplane ctižádost — a veta bude po jednotě a bratrství. Ideální stát budoucnosti se rozpadne, a lidé jeho marnou stavbou znavení pokorně zvolají: »Nebude-li Hospodin stavěti domu, nadarmo pracují ti, kteří stavějí jej.« (Žalm 126, 1.)

Otcem socialismu jest liberalismus. Liberalismus usiluje, by společnost zbavena byla Boha a pozbyla vlivu křesťanského zákona. Jest údělem ciziny, vzniknuv v nynější podobě ve Francii r. 1830, kdy zřízeno tam bylo občanské království.

a) Liberalismus vypuzuje náboženství z veškerého života veřejného, z rodin, dožaduje se manželství civilního, touží je odstraniti ze škol a usiluje, by škola byla bezkonfessií a pro jednotlivce prohlašuje náboženství za věc soukromou.

Dítko liberalismu, socialismu, však pokračuje a chce, by náboženství bylo vůbec odstraněno.

b) Liberalismus učí, že právo a povinnost neplyne ze zákona Božího, nýbrž z vůle lidu, který si svými zástupci zákony dává. Zákony ty jsou

¹⁾ Dle Dra Ant. Podlahy »Katol. Mravovědy«.

všecky platny a závazny, ať jsou v souladu se příkazy Božími a právem historickým, čili nic.

Socialismus však dále postupuje a říká: Je-li vůle lidu zákonem, ať je tedy prováděna; sněmy dle dosavadního systému budete zrušeny a moc zákonodárná svěřena buď toliko dělnictvu, které je stavem nejčtetnější.

c) Liberalismus nazval církevní jmění »mrtvou rukou« a dal státu právo, by je zabra.

Socialismus tuto zásadu rozšířil a pracuje k tomu, by provedeno bylo vyvlastnění (expropiace) všech majetných.

d) Liberalismus spatřuje ve hmotném blahu nejvyšší cíl státu.

Socialismus taktéž soudí a dodává, by na hmotném blahobytu měli účast všichni.

e) Liberalismus popřává národům řady svobod (svědomí, živnosti, obchodu, dělitelnosti statkův a j.), avšak zkušenost učí, že z nich těží jen kapitalisté, kdežto lidu jsou na záhubu.

Církev a z jejího učení o křesťanské lásce vzešlý socialismus křesťanský staví se na odpor proti vylíčeným zásadám liberalismu nepravého a hájí nejen duchovních statků (víry, mravu), nýbrž i hmotného blaha jak jednotlivců tak i celých národů. Omnia instaurare in Christo (Pius X.) jest heslem této blahodárné činnosti, jíž nezdolají nekalé útoky všech zavilých nepřátel.

II. Křesťanská láska ku bližnímu.

§ 33.

1. Láska vůbec jest náklonnost srdce ke druhému; křesťanská láska ku bližnímu pak jest z oné srdečné náklonnosti plynoucí mravní ctnost, která záleží v tom, že si křesťan důstojnosti člověka váží, jemu vše dobré upřímně přeje a podle možnosti též dobře činí.

Láska ku bližnímu předpokládá lásku k Bohu, jejíž je zároveň důkazem. »Dí-li pak kdo: ‚Miluji Boha‘, a nenávidí bratra svého, lhář jest.« (1. Jan 4, 20.)

2. Bližní náš je každý člověk bez rozdílu.

Tím ovšem neruší se krevní ani právní svazky, jež nás s rodiči, příbuznými, dobrodinci a přáteli pojí, a na jichž základě těmto osobám větší lásku prokazujeme.

3. Láska ku bližnímu jeví se tím, že si ho pro Boha ze srdce vážíme a spravedlivě se k němu chováme.

K osobě bližního, který je tvor Boží a krví Kristovou vykoupen, mějme vždy náležitou úctu a nepřestávejme mlti zájem na jeho časném ani věčném blahu. Radujme se, když se bližnímu dobře vede a soustrast s ním pocítujeme, když neštěstí ho potkalo. Bližního v jeho právech nezkra-

cujme, nýbrž je uznávejme, na statech duchovních (cti, dobrém jménu) ani tělesných (životě, jmění) mu neškodme a v nouzi mu ochotně pomáhejme, podporujíce především účinně jeho snahu po životě věčném.

To je pravá humanita, již osvědčujeme také z toho vyššího důvodu, že vše, co činíme pro bližního, konáme pro Krista dle vlastních jeho slov: »Zajisté pravím vám, pokud jste to učinili jednomu z bratří mých nejmenších, mně jste to učinili.« (Mat. 25, 40.)

4. Máme bližního milovati jako sebe samy, avšak nejsme povinni, bychom bližnímu věnovali lásku větší, nežli sobě samým.

5. Vlastnosti lásky ku bližnímu. Křesťanstvím požadovaná láska ku bližnímu má býti: obecná, nezištná a účinná.

a) Obecná, t. j. když nikoho vůbec nevyklučuje. »*Nebo milujete-li jen ty, kteří vás milují, jakouž odplatu míti budete? Zda-liž i publikáni toho nečiní?*« (Mat. 5, 46.)

To ovšem není, jak již bylo řečeno, překážkou, bychom u větší míře milovali ty, kdo na základě svazků krevních, svazků přátelství¹⁾, stejné víry, vděčnosti mají zvláštní právo na naši lásku, než ty, kdo jsou nám úplně cizí. »Čiňme dobře všechněm, zvláště pak domácím víry.« (Gal. 6, 10.)

Křesťan na základě učení své víry miluje i nepřátele. Láska k nepřítelům jest výkvětem křesťanství, neboť ve starém zákoně jí neznali. Kristus však lásku k nepřítelům

α) zřejmě poroučí. »Milujte nepřátele své, dobře čiňte těm, kteří vás nenávidí, a modlete se za ty, kteří vám protivenství činí a utrhají vám.« (Mat. 5, 44.);

β) za své nepřátele na kříži se modle, jest sám nedostižným její vzorem a příkladem;

γ) prohlašuje znamením pravé lásky k Bohu a podmínkou odpuštění hříchů. »Odpusť nám naše viny, jakož i my odpouštíme našim vinníkům.«

Lásku k nepřítelům dáváme na jevo tím, že se jim nejenom nemstíme, nýbrž spíše zlé dobrým jim splácíme, za ně se modlíme a rádi jim odpouštíme.

---

¹⁾ Dobré a upřímné přátele můžeme si zvoliti a je milovati více než jiné, neboť i Kristus Pán přátele měl a více je též miloval. A jest to štěstí pro nás, máme-li přitele dobrého, neboť nám život v pravdě oslazuje, varuje nás před nebezpečenstvím duše i těla a k dobrému radou a příkladem povzbuzuje. »Dobrý přítel nad zlato.« Ve volbě přátel buďme však opatrní, neboť již David našel: »Nebo člověk pokoje mého, v němž jsem doufal, a kterýž jídal chléb můj, pozdvihl paty proti mně,« (Žalm 40, 10.), a moudrý Sirach varuje: »Přítel svých šetř se.« (Sir. 6, 13.)

b) *Nezištná*, t. j. když nemilujeme bližního pro svůj prospěch, nýbrž z lásky k Bohu toliko pro něho a pro jeho dobro vlastní. »*Nehledám, co jest vašeho, ale vás.*« (2. Kor. 12, 14.)

c) *Účinná*, t. j. nejen lahodnými slovy, nýbrž i dobrými skutky osvědčovaná. »*Nemilujeme slovem ani jazykem, ale skutkem a pravdou.*« (1. Jan 3, 18.)

6. K lásce ku bližnímu takto upravené vedou nás všeobecné p o h n u t k y:

a) Kristus lásku ku bližnímu poroučí jako podstatnou z n á m k u pravého křesťanství. »*Přikázání nové dávám vám, aby se milovali vespolek . . . Potomť poznají všickni, že jste moji učenníci, budete-li míti lásku jedni ke druhým.*« (Jan 13, 34. 35.)

b) Všichni lidé jsou bratři, jsouce dítkami Božími a k obrazu Božímu stvořeni. »*Zdaliž není jeden otec všech nás? Zdali Bůh jeden nestvořil nás? Proč tedy pohrdá jeden každý z nás bratrem svým?*« (Mat. 2, 10.)

c) Kristus, náš »bratr«, všechny lidi vykoupil a všechny ku věčné blaženosti povolal. »*Chodte v lásce, jakož i Kristus milovat nás.*« (Ef. 5, 2.)

d) Láska ku bližnímu je zárukou života věčného. »*Kdo miluje bližního, zákon naplnil.*« (Řím. 13, 8.)

7. Lásce ku bližnímu se protiví: Závist, nenávisť, hněv, škodolibost, sváry, sočivost, zatvrzelost srdce. »*Každý, kdo nenávidí bratra svého, vražedník jest.*« (1. Jan 3, 15.) »*Složte hněv, prehlivost, zlost.*« (Kol. 3, 8.) »*Kdo se raduje z pádu jiného, nebývá bez pomsty.*« (Přísł. 17, 5.) »*Soud bez milosrdenství stane se tomu, kdo nečiní milosrdenství.*« (Jak. 2, 13.)

§ 34. Péče o duchovní i tělesné blaho bližního, jak jeví se ve skutečích milosrdenství.

První povinnost každého křesťana jest, aby pečoval o své vlastní duchovní i tělesné blaho. Druhá pak — ne méně vážná — povinnost jest péče o duchovní i tělesné blaho bližního. Tato péče vyplývá z Kristova příkazu účinné lásky ku bližnímu, kterou osvědčujeme nejlépe, prokazující mu skutky milosrdenství.

Skutek milosrdenství jest všeliká pomoc, kterou strádajícímu bližnímu z křesťanské lásky poskytujeme.

Pán Ježíš mluvě o posledním soudu, přikázal, aby lidé konali skutky milosrdenství, neboť bez nich by nemohli dojíti milosrdenství u Boha. »Soud bez milosrdenství tomu, kdo milosrdenství ne učinil.« (Jak. 2, 13.)

Jsou pak skutky milosrdenství A) duchovního, B) tělesného.

A) Skutky milosrdenství duchovního jsou ty, jimiž pomozeno bylo bližnímu v nouzi duchovní.

Jest jich sedm: 1. Hřešící trestati. 2. Neumělé učiti. 3. Chybujícím dobře raditi. 4. Zarmoucené těšiti. 5. Křivdy trpělivě snášeti. 6. Ublížujícím mile odpouštěti. 7. Za živé i za mrtvé k Bohu se modliti.

1. Hřešící trestati máme, víme-li, že nevzejde nám z toho veliká škoda, a jsme-li jisti nebo můžeme-li aspoň doufati, že s dobrým se potkáme výsledkem.

Při milosrdném tomto skutku třeba je dbáti pravidla, jež stanoví sám Pán Ježíš: »Zhřešil-li by proti tobě bratr tvůj, jdi a potresci ho mezi sebou a jím samým (mezi čtyřma očima); pakli tebe neposlechne, přijmi k sobě ještě jednoho nebo dva (svědky); pakli jich neposlechne, pověz církvi (t. j. představeným).« (Mat. 18, 15—17.). Avšak dítí se má vše v mírnosti a lásce, neboť »na jednu lžici medu nachytáme více much než na plný sud octa« (sv. Frant. Sáles.) a nenáviděti máme jen chyby bližního, nikoli jeho osoby. »Kdo odvrátí hříšníka od bludu cesty jeho, vysvobodí duši jeho od smrti a přikryje množství hříchů.« (Jak. 5, 20.).

2. Neumělé učiti ve pravdách náboženských nebo v jiných pro život užitečných věcech; poučování toto děje se ústně nebo dobrými spisy, pokud ovšem komu dle vlastních schopností jest možno.

Této svaté povinnosti křesťanské úplně odporují nepravá tolerance a indifferentismus (lhostejnost k chybám u věcech náboženských). Jinak ovšem jest tomu při toleranci (snášelivosti) pravé. Pravá tolerance miluje osobu chybného, ale zavrhuje chybu a snaží se ji poučením odstraniti.

3. Chybujícím dobře raditi jest sice skutek milosrdenství, avšak dříve nežli se této práci podejme, máme radu svou dobře uvážiti a bližnímu jí nevnučovati.

Dobře radil Josef Egyptský Faraonovi, Ježíš bohatému mládenci.

4. Zarmoucené těšiti můžeme, projevující jim srdečnou soustrast, poskytující jim útěchy a v bídě jim pomáhající. »Radujte se s radujícími a plačte s plačícími.« (Řím. 12, 15.)

5. Křivdy trpělivě snášeti prospívá nejen tomu, je mu ž ukřivděno bylo, nýbrž i tomu, kdo ukřivdil. Trpělivostí překonává se nepřátelství bližního, jenž poznaje své bezpráví, usmíří se.

6. Ublížujícím mile odpouštíme, když se jim nemstíme, přátelsky s nimi jednáme a dle možnosti dobře jim činíme.

7. Modliti se za živé i mrtvé jest Bohu velice milo a nejen těm, za které se modlíme, nýbrž i nám, kteří se za ně modlíme, prospěšno. »*Svaté a spasitelné jest za mrtvé se modliti, by od hříchů zproštěni byli.*« (2. Mach. 12, 46.)

B) Skutky tělesného milosrdenství jsou ty, jimiž pomozeno bývá bližnímu v nedostatecích tělesných.

Jsou zvláště tyto: 1. Lačné krmíti. 2. Žíznivé napájeti. 3. Nahé odívati. 4. Pocestné do domu přijímati. 5. Vězně vysvobozovati (t. j. nespravedlivě uvězněné, zvláště otroky). 6. Nemocné navštěvovati (děje-li se proto, by duši či tělu skutečně bylo pomozeno). 7. Mrtvé uctivě pochovávatí.

1. Lačné krmíti. »*Lámej lačnému chleba.*« (Is. 58, 7.)

2. Žíznivé napájeti. »*Kdožkoli dá nápoje jednomu z těchto nejmenších číši vody studené, . . . zajisté, pravím vám, neztratí odplaty své.*« (Mat. 10, 42.)

3. Nahé odívati. »*Nah jsem byl a přioděli jste mne.*« (Mat. 25, 36.) »*Když uzříš nahého, přioděj ho.*« (Is. 58, 7.)

4. Pocestné do domu přijímati. »*Nuzné a pocestné uveď v dům svůj.*« (Is. 58, 7.)

Vztahuje se na krásný obyčej pohostinství vůbec, který byl u národů slovanských vždy bedlivě zachováván. I národové východní vyznamenávají se pohostinstvím, jaké na př. Abraham a Lot prokazovali.

5. Vězně vysvobozovati.

Těmi míníme nevinně uvězněné, zvláště otroky. Vykupování otroků věnuje se hlavně řád Trinitářů. Ve státech vlivem křesťanství civilisovaných otrokářství pominulo. Vykonávání tohoto skutku milosrdenství vztahuje se tedy na zmírnění trudných poměrů uvězněných vůbec. V nové době zakládají se zvláštní spolky ku podporování propuštěných káranců a ze členských příspěvků věnuje se část ve prospěch těch, kdo ve vězení se polepšili a napravili.

6. Nemocné navštěvovati. »*Neleň navštíviti nemocného.*« (Sir. 7, 39.)

Nemocným věnovala církev sv. po všechny doby zvláštní péči; zakládala četné řády a kongregace i nemocnice na ošetřování nemocných, neodpírajíc své lásky ani těm, kdo třeba nakažlivými a nejhroznějšími nemocemi (na př. málomocenstvím) byli stíženi.

7. Mrtvé uctivě pochovávají. *»Když jsi se modlil s pláčem a mrtvé pochovával, jáť jsem obětoval modlitby tvé Pánu.«* (Tob. 12, 12.)

Tento skutek milosrdenství konáme, když dle možnosti rádi se účastňujeme křesťanského pohřbu, tělo zemřelého ke hrobu provázejíce a za spásu duše jeho se modlíce.

Uctivě, t. j. křesťansky jest pochováno mrtvé tělo lidské, když za účasti církve vloženo jest do země na hřbitově křesťanském. *»Na vrátí se tělo do země, odkud bylo.«* (Kaz. 12, 7.) Do země byli pochováni muži starého zákona: Abraham, Tobiáš, Jan Křtitel a v novém zákoně především Ježíš Kristus. Proto církev také od nejstarších dob mrtvé do země pochovávala a obyčej ten za posvátný, důstojnosti těla lidského jediné přiměřený a duchu křesťanskému zcela odpovídající prohlásila a pravidlem stanovila.

Naproti tomu v novější době vyskytuje se moderní názor, aby mrtvoly byly spalovány. Požadavek tento šířen je lidmi, kteří jsou většinou nepřátelé církve i křesťanství. Spalování mrtvol nepřičí se sice dogmatům církevním, avšak odporuje ctihodnému obyčeji církevnímu, nesrovnává se s názorem pravého křesťana o důstojnosti těla a uráží každému vrozený cit. Všichni národové kulturní od dob nejstarších, jak historické nálezy a věhlasní mužové těch dob (na př. Plinius a Minucius) svědčí, pohřbívali mrtvoly lidské v lůno země. Obyčej mrtvé v zem ukládati nazývají zmínění mužové prastarým a lepším. Rovněž zájmy zdravotní, soudní a národohospodářské mluví proti spalování mrtvol. Z uvedených důvodů církev spalování mrtvol zavrhuje a zapovídá.

Připomenouti však také sluší, že církev nikomu, kdo se k ní nehlásí a jí za živa pohrdá, křesťanského pohřbu násilně nevnučuje. Notorickým nepřátelům církve, exkomunikovaným (vyobcovaným), sebevrahům (ve stavu přičetném), padlým v souboji, kteří přede smrtí nedali ani známky pravé lítosti a touhy po smíření s Bohem a s církví, nedostává se při pohřbu její účasti.

Poznámka. Mnohdy stává se, že mrtvoly před pohřbem bývají pytvány. Pro rozvoj vědy lékařské jest pytva nezbytná. Křesťanská láska však žádá, by se zacházelo s mrtvolami šetrně a vždy toho bylo dbáno, by všechny ostatky tělesné dle církevního řádu v posvěcenou zemi byly ukládány.

Dodatek. Jako povinni jsme bližnímu dobře činiti, tak jsme též povinni za prokázaná dobrodíní býti vděčnými.

1. Vděčnými jsme, uznáváme-li dobrodíní sobě prokázaná a snažíme-li se za ně se odměnit, když ne jinak, aspoň dobrou vůlí.

2. Bůh chce, bychom byli vděčními, neboť do nevděčnosti lidí si stěžuje. *»Zná vůl hospodáře svého a osel jesle pána svého: Israel pak mne nepoznal a lid můj neporozuměl.«* (Is. 1, 3.)

3. Za prokázaná dobrodíní máme býti vděčními nejprve Bohu, který dobrodince vzbuzuje, a protože *»všeliké dáni výborné a každý dar dokonalý s hůry jest, sestupující od Otce světél«* (Jak. 1, 17.), pak dobrodincům, lidem.

4. Vděčnost činí člověka hodným nových dobrodíní, nevděk vrhá jej v bídu. *»Vděčnost činí člověka schopným, aby ještě větších dobrodíní nabyl.«* (Dion. Kart.). — *»Nevděk ucpává prameny milosti Boží.«* (Sv. Aug.) *»Není hoden nových dobrodíní, kdo za prokázaná děkovati neumí.«* (Sv. Tom. Aq.)

A) Čtvrté přikázání Boží.

§ 35. a) Rodina.

Čtvrtým přikázáním začíná obsah druhé desky zákona Božího. Vztahuje se pak přikázání toto na rodinu, církev a stát.

1. Rodina je základ lidské společnosti, státu. Kristus přišel, aby sociální řád světový napravil, začal od tohoto základu; posvětil rodinu a manželství povýšil na svátost.

Manželství jest dle slov sv. apoštola Pavla obrazem věčně trvalého spojení Ježíše Krista s církví; proto je rovněž za života obou manželů nerozlučitelné. Moderní snaha po rozvížitelnosti manželství jest úplně nekřesťanská; vyprýštila jen z nevěry a odporné nenávisti proti církvi. Křesťanští manželé svůj pospolitý život zbožností a dobrými skutky posvěcují a k lásce a věrnosti se vzájemně povzbuzují, by nesešli nikdy s cesty, která vede k Bohu.

Živitelem rodiny jest muž; pilná manželka pečuje o vlastní domácnost. Žena je si vědoma důstojnosti, kterou jí křesťanství zjednálo, ale zdobí se skromností, nepřestává ctíti v muži hlavu rodiny. Muž pak zase nepovažuje manželku za otrokyni svých choutek, nýbrž za Bohem sobě danou družku života. Emancipace, která chce postavit ženu ve všem na roveň muži, je nepřirozena a podrývá štěstí klidného života rodinného. *»Hlava ženy jest muž.«* (1. Kor. 11, 3.) *»Žena pilná jest koruna muže svého.«* (Přísl. 12, 4.) Vlastní povolání ženy jest, aby působila jako matka, ale zvrácenost poměrů dnešních dala ženě právo, aby domáhala se též povolání jiného. Než tu třeba míti k tomu zřetel, aby bylo ženě vykázáno jen takové zaměstnání, k němuž je schopna a v němž neutrpí ani ona ani lidská společnost škody, tedy zaměstnání či povolání zcela přiměřené.

Své děti považují rodiče za poklad Bohem svěřený, z něhož bude jim jednou skládati účet. Starají se nejen o jejich výživu a blaho tělesné, nýbrž i o blaho duševní, dávajíce je ve škole náležitě a po křesťanskou vychovávají a vzdělávají. Snaha některých, aby škola byla zbavena křesťanského rázu a stala se volnou, t. j. bezkonfesií — beznáboženskou, odporuje tedy zcela pravému úkolu a křesťanskými rodiči požadovanému směru školy. Rodiče předcházejí děti dobrým příkladem a neopominou nikdy jich poklesky a chyby rozumně pokáráti a potrestati. »Otcové, vychovávejte syny své v kázni a trestání Páně.« (Ef. 6, 4.) »Kdo šetří metly, nenávidí syna svého; ale kdo ho miluje, včas je trestá.« (Přisl. 13, 24.) »Metla a kárání dává moudrost; ale pachole, kterému se pouští vůle jeho, zahanbuje matku svou.« (Přisl. 29, 15.)

2. Rodina jest od Boha, rodiče pak jsou zástupci Boží na zemi a dítek největší po Bohu dobrodinci.

Dle slov Ježíšových: »Nenazývejte sobě na zemi otce: nebo jeden jest otec váš, kterýž jest v nebesích« (Mat. 23, 9.), jsme dítkami otce nebeského. Než otec nebeský svěřil nás rodičům, již jako zástupci jeho pečují, starají se o nás, vychovávají nás, ukazujíce se tak našimi největšími dobrodinci. Zaslужují tedy rodiče naši největší úcty, k níž nabádá nás svým příkladem sám Syn Boží.

Dítka povinny jsou rodičům jako zástupcům Božím prokazovati úctu, jež v tom záleží, že si jich váží, je milují a jich poslouchají.

a) Dítka váží si rodičů svých, když v nich zástupce Boží uznávají a toto své uznání slovem i skutkem na jevo dávají, vždy uctivě se k nim chovajíce. »Cti otce svého i matku svou...« »*Požehnáni otcovo staví domy synů, ale kletba matčina do kořen je vyvrací.*« (Sir. 3, 11.)

b) Dobré dítka milují své rodiče, když jim vděčny jsou, dobrého jim ze srdce žádají, dobrým chováním radost jim působí, v duchovních a tělesných potřebách jim pomáhají, za ně se modlí, chyby a slabosti jejich trpělivě snášejí. »*Synu, ujmí se stáří otce svého a nezarmučuj ho, dokud je živ.*« (Sir. 3, 14.)

c) Dítka poslouchají rodičů svých, když ochotně činí vše, co jim rodiče přikazují, není-li to proti přikázáním Božím, a když rady a napomenutí jejich ochotně přijímají. »*Synové, poslouchajte rodičů ve všech věcech, nebo toť jest libé Pánu.*« (Kol. 3, 20.) »*Byl jim poddán.*« (Luk. 2, 51.)

Kdyby rodiče poroučeli dítkám něco hříšného, tu platí slovo Kristovo: »Kdo miluje otce nebo matku více nežli mne, není mne hoděn« (Mat. 10, 37.) a »*sluší poslouchati Boha více nežli lidí.*« (Sk. ap. 5, 29.)

Při volbě stavu není dětem slovo rodičů sice rozhodným, ale má také velikou váhu; proto hodné dívky budou dbáti moudrých rad zkušených rodičů i v této pro život zvláště důležité otázce. — V pozdějších letech přestává poslušnost, avšak úcta a láska přestatí nesmí.

Dětem, které plní povinnosti k rodičům, slibuje Bůh dlouhý život, štěstí a požehnání na zemi a věčnou odplatu v nebesích.

»Cti otce svého i matku svou.« To jest jediné přikázání, jemuž připojeno zaslíbení: »Aby dobře bylo tobě a (abys) dlouho živ byl na zemi.« (Ef. 6, 2. 3.)

Proti čtvrtému přikázání hřeší:

1. Děti, které si rodičů svých neváží, t. j. jimi pohrdají, o nich zle mluví, jim odmouávají, k nim nezdvořile a vzdorovitě se chovají, za ně se stydí, jim zlořečí nebo s nimi zle nakládají. »*Oko, které se posmívá otci a pohrdá matkou, ať vyklovou krkavci a snědí mláďata orlice.*« (Přisl. 30, 17.)

2. Děti, jež rodičů svých nemilují, t. j. jim zlého žádají nebo jim zlé činí, zlým chováním hanbu a hoře jim působí, je hněvají, je okrádají nebo v potřebách je opouštějí, za ně se nemodlí. »*Kdo by udeřil otce svého nebo matku svou, ať umře smrtí; kdo by zlořečil otci svému nebo matce, smrtí ať umře.*« (2. Mojž. 21, 15. 17.)

3. Děti, jež rodičů svých neposlouchají, t. j. buď nijak neplní nebo nerady a nedbale konají, co jim rodiče přikazují, jejich záповědí a napomnutí nedbají, nebo jejich kárání a trestům se protivují. »*Měl-li by kdo syna zpuřného a protivného, ježto by neposlouchal přikázání otce nebo matky a jsa trestán, nechtěl by poslouchati, kamením jej uhází lid města.*« (5. Mojž. 21, 18. 21.)

Dětem, kteréž neplní povinností k rodičům, hrozí Bůh, jak z předešlého plyne, svým hněvem, čeká je hanba a neštěstí na tomto světě a věčné tresty po smrti.

3. Podobné povinnosti, jako k rodičům mají dívky k učitelům, pěstounům, poručníkům, mistrům, nebo ti jsou zástupci rodičů.

Svěřivše své dívky škole, odevzdali jí rodiče také část svých práv na ně a proto nemohou blahodárné její působnosti klásti žádných mezí; ale ani škola nesmí dítkám vštěpovati ničeho, co by pravému křesťanskému smýšlení rodičů odporovalo. (Str. 74.)

Povinnost mládeže k lidem starším jest, aby je ctíla, zdvořilá k nim byla, jejich rozumné rady dbala. »*Před šedivou hlavou povstaň a cti osobu starého.*« (3. Mojž. 19, 32.) »*Mezi množstvím starců moudrých stůj a k moudrosti jejich připoj se.*« (Sir. 6, 35.)

4. Služebníci, kteří jsou pomocníky rodiny, mají ve svých pánech spatřovati zástupce Boží, mají je ctíti a poslouchati a službu sobě svěřenou věrně a svědomitě vykonávati. Páni pak mají vzájemnou povinnost se služebníky mile a vlídně zacházeti, prací jich nepřetěžovati, spravedlivou mzdu jim dávatí a o jich časné i věčné blaho se starati. *»Služebníci, poslušni buďte ve všem pánů tělesných, ne na oko sloužíce, jako lidem se líbíce, nýbrž ve prostnosti srdce, bojíce se Boha.«* (Kol. 3, 22.) *»Máš-li čeledína věrného, važ si ho jako duše své a jako s bratrem s ním nakládej«* (Sir. 33, 31.), neboť, kdo *»o domácí péče nemá, víru zapřel a jest horší nežli nevěřící.«* (1. Tim. 5, 8.)

Proto pravý křesťan dbá i o duševní blaho svých služebných a nepřestává jich nabádati, by řádně plnili své povinnosti náboženské, věda, že bez věrnosti k Bohu není ani pravé věrnosti ke člověku a že bude mu z nich jednou klásti účet před Bohem. *»Páni, což jest spravedlivého a slušného, služebníkům prokazujte, věduce, že i vy Pána máte na nebi.«* (Kol. 4, 1.)

§ 36. b) Církev a stát.

1. K vedení a řízení lidské společnosti ustanovil Bůh dvě mocnosti, duchovní, by pečovala o duši, a světskou, by zachovávala zevnější pořádek a mír; pečuje tedy první o naše blaho věčné, druhá o blaho časné.

2. Nejvyšší moc duchovní svěřil Bůh papeži neboli sv. otci, nejvyšší moc světskou zeměpánu, který ve mnohých státech se o ni rozdělil s lidem.

Obojí moc, duchovní i světská, jest od Boha. Kristus Pán řekl Petrovi: *»Pasiž beránky mé, pasиж ovce mé.«* (Jan 21, 17.) Sv. Petr byl tedy učiněn knížetem všech apoštolů a viditelnou hlavou celé církve sv. Tuto jeho moc dědí po něm řádní nástupcové jeho, biskupové římsí — papežové. — I světský panovník má svou moc od Boha. Vysvětá to ze slov Kristových k Pilátovi: *»Neměl bys moci nade mnou, kdyby tobě nebyla dána s hůry.«* (Jan 19, 11.) Dále: *»Králové, dána jest vám moc od Nejvyššího.«* (Moudr. 6, 4.) *»Není mocnosti leč od Boha, a kteréž zřízeny jsou, od Boha zřízeny jsou.«* (Řím. 13, 1.) Kde společně s panovníkem vládne lid, jest s ním také společně z vlády odpovědn.

3. Vrchnost duchovní vykonává svoji moc v církvi, světská pak ve státě. Církev i stát jsou rodiny.

Stát jest rodina národa (neb i několika národů), jež odkázána jest na zvlášť ohraničené území, kde nad sociálním i mravním

řádem dle určitých norem — zákonů — bdí řádná vrchnost. Církev jest rodina národů všech. Proto se opakují při obou povinnostech rodinné.

a) V církvi má katolík svoji starostlivou matku duchovní a proto vrchnosti církevní věnuje:

a) dětinou lásku, poslušnost a úctu. *»Poslušni buďte správců svých a buďte jim poddáni; oniť zajisté bdí jako ti, již mají počet vydati za duše vaše.«* (Žid. 13, 17.)

Katolík ctí v papeži náměstka dobrého pastýře, Krista, v biskupu svého vrchního pastýře, ve knězi a hlavně ve svém zpovědníku svého duchovního otce. Hřešil by tedy, kdyby od církve odpadl, nebo duchovní stav slovem či skutkem tupil a snižoval. *»Kdo nelne k papeži, ať se nedomnívá, že v církvi jest.«* (Sv. Cyprian.)

b) Vřelou účast na radostech a útrapách církve sv. i její hlavy, sv. otce.

c) Modlitbu za blaho církve a hodné kněze a dle možnosti i hmotnou oběť pro rozvoj katol. missií a církevních ústavů, jež o vzrůst náboženského života pracují.

V krajinách, kde není o výživu duchovenstva jinak postaráno, má křesťan i tuto povinnost na sebe vzítí, neboť *»tak i Pán nařídil těm, kteří evangelium zvěstují, aby z evangelia živi byli.«* (1. Kor. 9, 14.)

d) Obranu církve slovem, písmem i příkladem.

Chce-li kdo záležitostí církve slovem nebo písmem s úspěchem hájiti, třeba jest, aby sám nejprve ve věcech církevních náležitě se vzdělal. V této činnosti hled každý šetřiti přesvědčení jiných a pak můžeš také s tím větší rozhodností žádati úctu pro přesvědčení své. Jelikož pak není každému dáno tohoto způsobu obrany církve užívati, pokládej každý rozhodný katolík v naší době za nezbytnou povinnost, dle možnosti aspoň podporovati nebo doporučovati katolický tisk. Žij každý dle pravidel církvi hlásaných a buď jist, že svým opravdu křesťanským a příkladným životem dobře budeš i na jiné působiti; vždyť *»verba movent, exempla trahunt.«*

b) Poddání ve stáťě jsou povinni prokazovati vrchnostem:

a) úctu a poslušnost, která je nakloňuje, by se ochotně podrobovali jejich autoritě i zákonům. *»Každá duše mocností vyšším poddána buď; neboť není mocností leč od Boha, a které jsou, od Boha zřízeny jsou. Proto, kdo se mocností protiví, zřízení Božímu se protiví.«* (Řím. 13, 1. 2.)

Pravý křesťan rád plní spravedlivé zákony státní, neboť je si toho vědom, že se v nich jeví také vůle Boží; snaží se pomoci, by jich platnost a vlivu všude byl zjednan průchod a neúčastní se nikdy žádného proti nim odporu.

Stalo-li se, že bylo poddanému od vrchností ukřivděno, jest oprávněno, aby užil všech z á k o n n ý c h prostředků, jimiž by bezpráví bylo napraveno, avšak nikdy nesmí vzpourou či násilím svého práva se domáhati.

b) Vznešené osobě panovníkově pak zvláště věrnost a láska. »*Boha se bojte, krále v uctivosti mějte. Poddáni buďte pro Boha králi, jako nejvyššímu.*« (1. Petr. 2, 13. 17.)

Občané ve státu mají podporovati zeměpána ve vládě, volíce do sněmu spořádané, zkušené a křesťansky smýšlející poslance. »Na sněmu jedná se i o záležitostech, týkajících se náboženství a církve, jest tedy zvláštní povinností katolíků, by jen takové zástupce do sněmu si posílali, kteří církevní otázky dobře znají a srdce i živý zájem pro církve mají.« (Bisk. rak. 1891.)

Odevzdá-li katolický státní občan hlas svůj muži církvi nepřátelskému, nebo nechá-li, zdržuje se sám volby poslance, jemu zvítěziti, uvaluje na sebe velikou zodpovědnost.

Ovšem že křesťan také nezapomíná, by ve svých modlitbách prosil Krále králů a Pána pánů — Boha za ochranu vladaře i celé vlasti. »Prosím tedy především, aby činěny byly modlitby za krále i za všecky, kteří jsou v úřadech vysokých postavení.« (1. Tim. 2, 1. 2.) Tohoto napomenutí dbá církve každou neděli, připojujíc při mši sv. modlitbu za zeměpána a konajíc o slavnosti narozenin, jménin a j. jeho slavné služby Boží.

c) Stát, aby svému úkolu dostál, potřebuje hmotných prostředků; těch se mu dostává, že poddaní ochotně a svědomitě platí daně, a káže-li potřeba, netoliko j m ě n í, nýbrž i krev a život obětují pro obecné blaho. »*Dávejte tedy všem, co jste povinni: daň, komu daň; clo, komu clo; bázeň, komu bázeň; čest, komu čest.*« (Řím. 13, 7.)

Svou osobou prospěje křesťan státu neilépe, když bude svědomitě plniti povinnosti svého stavu.

Stav či povolání jsou ony práce a povinnosti, jež jsme se rozhodli konati a plniti pro blaho lidské společnosti.

Na křesťanu jest, aby pro některý stav se rozhodl. Avšak volba stavu jest velmi důležitá, poněvadž na ní nezřídka visí nejen časné blaho, nýbrž i věčná spása naše. Proto jest třeba, bychom vážně o budoucím svém povolání přemýšleli, zrale o něm za vroucích modliteb a upřímných rad zkušených osob uvažovali a pak teprve se pro ně rozhodli.

Zvolený stav ukládá povinnosti. Ty dbej každý horlivě a se svědomitou přesností plniti, hledě využítkovati všeho i volného času k tomu, bys stal se platným a užitečným členem lidské společnosti. Pracuj, dokud toho tělesné i duševní síly dovolují, bys mohl ve stáří, dá-li ho Bůh se dočkat, ve blahé spokojenosti užívati dobře zaslouženého odpočinku.

4. Vrchnostem v církvi i státu ukládá Bůh tyto povinnosti:

a) Bedlivost a věrnost v úřadě. »Syn člověka nepřišel, aby mu bylo slouženo, nýbrž aby sloužil.« (Mat. 20, 28.)

b) Vlídou přívětivost k podřízeným a péči o jejich blaho. »Vrchnost jest služebníkem Božím tobě k dobrému.« (Řím. 13, 4.)

Pro všechny, kdo povýšení jsou k úřadům, platí: »prodesse magis, quam praeesse«, a »si vis amari, ama«.

Byl-li kdo k některému vrchnostenskému úřadu Bohem povolán, nemá býti nijak domýšlivý, nýbrž tím spíše pamatovati má na svou zodpovědnost, »neboť nejtvrďší soud na těch, kteří představení jsou, vykonán bude.« (Moudr. 6, 6.)

c) Spravedlnost a nestrannost. »Milujte spravedlnost vy, kteří soudíte zemi.« (Moudr. 1, 1.)

Vyjmenovavše tyto povinnosti, předpokládáme, že mají vrchnosti i tu svatou povinnost, aby předpisy náboženské vzorně zachovávaly, náboženství všude vážnost a platnost zjednávaly, neboť pořádek a etnost trvá jen tam, kde náboženství svobodně a vlivně působí. Vrchnosti mají býti svým poddaným dobrým příkladem a také se za ně modliti.

§ 37. Láska k národu; vlastenectví.

Dodatkem ke čtvrtému přikázání pojednáme o poměru křesťana k národu a ku vlasti.

1. Národ jest svazek rodin v jeden větší celek spojený, jehož hlavní známkou jest společný jazyk.

a) Křesťan netoliko smí, nýbrž má svůj národ milovati více, nežli jiný (cizí), neboť tato láska jest člověku vrozena a náboženství křesťanské ji vysvětluje a k ní nabádá, řídíc se příkladem božského svého zakladatele.

Jako Bůh vložil do srdce lidského větší lásku k rodičům, nežli k lidem ostatním, tak obdařil srdce naše větší láskou k národu, k němuž náležíme. Přirozenost nás vede, bychom k těm se přiklonili, kdož touže řečí mluvívají jako my. Jest tedy láska k národu předpisem zákona přirozeného.

Láska k národu záleží v tom, že si národa svého vážíme a dovolenými prostředky proti všem, kdož by jej potlačiti chtěli, ho hájíme.

b) Kdo miluje národ svůj, nesmí býti nespravedliv ku příslušníkům národa jiného, nebo jejich dokonce nenáviděti; vždyť příslušníci všech národů jsou dítky jednoho Otce v nebesích a tedy navzájem bratři a v katolické církvi spojeni jsou v jednu velikou rodinu Boží.

A proto křesťan prázden jsa všeliké přemrštěnosti, nezhrdá cizími jazyky a chrání se zpupnosti a násilnosti proti jiným národnostem, nebo v Kristu není rozdílu mezi pohanem a Židem, ani mezi Řekem a Skythou. Křesťanství národy sbratřilo a všechny lidi v jednotu synů Božích usiluje spojit; proto pravý vyznavač Kristův nesmí státi na barbarském stanovisku pohanů, t. j. nesmí nikým pohrdati pro jeho jazyk a národnost.

2. Vlastenectví záleží v účinné lásce k té zemi, ve které jsme se narodili a od které nejvíce dobra jsme přijali.

Křesťan má býti vlastencem, nebo sám Spasitel, ačkoli přišel vykoupit všech, přece především svůj národ a svou vlast miloval, své mu lidu službami se propůjčoval a nad zkázou vlasti své zaplakal. (Mat. 15, 24. Luk. 19, 41.)

Vlastenectví křesťanské se osvědčuje prací tichou a plodnou k obecnému prospěchu příslušníků národa. Aby svému národu platně prospěl, snaží se pravý vlastenec síly své za mladosti náležitě vzdělati, mužem jsa, plní povinnosti svého stavu svědomitě, s národem žije a cítí, oběti, jež ukládají potřeby vlastenecké, ochotně přináší a vůbec činností svou k tomu směřuje, by národ mravně i hmotně prospěl a na čestné místo mezi národy vzdělanými se povznesl.

Svedla-li prozřetelnost božská několik národů do téže vlasti, snáší se křesťan se všemi a ve svornosti s nimi žije.

Křesťanský vlastimil nedopřává sluchu štváčům, kteří mezi národnostmi spory rozdmýchují, dobře věda, že všeliká neláska zákonu Božímu se protiví, a že každé království proti sobě rozdělené zpustne, a dům na dům padne. (Mat. 12, 25.)

B) Páté přikázání Boží.

§ 38

1. Zdraví a život tělesný je veliké ceny pro život duše a pro věčnou blaženost. Neboť tělo jest Bohem stvořené obydlí nesmrtelné duše, na němž stav duše závisí; má k tomu sloužit, bychom si nashromáždili zásluh pro život věčný. Proto jsme povinni starati se o své zdraví a pečovati o svůj život. (Str. 60.)

Ovšem že nesmíme se starati o své zdraví a o svůj život tak, aby to na škodu naší duše byl. »Tělesné smýšlení jest smrt, jest nepřítelství Boží,« (Řím. 8, 6.) a Pán Ježíš napomíná, bychom se nestarali úzkostlivě, co bychom jedli ani čím bychom se odívali; víť Otec nebeský, čeho potřebujeme. Živí-li Bůh ptactvo nebeské a odívá-li kvítí polní, ačkoli nepracuje, čím spíše nás lidi. (Mat. 6, 25. a násl.)

2. Páté přikázání zapovídá hříchy, které směřují proti tělesnému životu našemu. Hříchy ty jsou:

a) Vražda jest úmyslné a bezprávné zabití bližního.

Vražda je hrubá, byl-li život zničen náhle, subtilná, byl-li na př. bližní zlovolně utrápen.

Při soudu o vraždě třeba dbáti úmyslu a rozvahy. Zabití mohlo být úmyslné, avšak nebylo rozvázné; stalo se na př. v přelosti. Přistoupila-li k úmyslu rozvaha, pak je zabití hříchem daleko těžším.

Okolnostmi, jež úmyslné zabití provázejí a vinu vrahovu značně zvelečují, povstávají vraždy kvalifikované, na př. vražda krále, vlastních rodičů (otce nebo matky), dítěte, vražda loupežná, najatá a p. Tyto okolnosti spočívají hlavně v hodnotě a postavení zavražděných osob; na prostředky a nástroje vraždy (bambitka, dýka, jed a j.) při posudku zločinu v podstatě nepříjde.

Od vraždy liší se náhodné zabití. Zabil-li někdo bližního náhodou a bez úmyslu, není vrahem. Ale skutek jeho není hříchem jen tenkrát, když stal se nezaviněnou neopatrností. Byla-li při neúmyslném zabití neopatrnost zaviněná, jest zabití to hříchem.

b) Sebevražda jest úmyslné zničení vlastního života.

Život náš nepatří nám, nýbrž Bohu; kdo si život sám bere, zasahuje do práva Božího. Sebevraždou prohřešuje se člověk i proti vrozené sebelásce a proti povinné spravedlnosti ke společnosti lidské, jejíž je členem.

Sebevražda jest:

a) hrubá, byl-li život zničen násilně a náhle;

b) jemná (subtilná), děje-li se postupným umořováním a zkracováním vlastního života prostopášnostmi;

c) částečná, t. j. zmrzačení vlastního těla.

Kdo v nepřítelném stavu sobě život bere, jest bez viny. Kdo však ve stavu vědomém úmyslně se vraždí, dopouští se smrtelného hříchu.

Církev nedovoluje sebevrahům, již se usmrtili ve stavu přítelném, beze známky lítosti, křesťanského pohřbu, poněvadž umírají hříchem a ve hřichu.

»Zločin sebevraždy jest větší než zločin vraždy, poněvadž sebevrah uniká pomstě zákonů lidských.« (Lakt.) Sebevražda není hrdinství, nýbrž zbabělost. Zbabělec jest, kdo přehá před nastávajícím nebezpečenstvím a klesá pod břemenem bídy. Je-li sebevražda hrdinství, proč se uchylují sebevrahové na místa tajná, proč čekají, až noc je přikryje? U národů statečných jest sebevražda řídká; u Řeků pokládán byl sebevrah za člověka cti zbaveného.

c) Souboj (duellum) je nebezpečný zápas, který podnikají dva mezi sebou, smluvivše se o místě, času a zbrani a nehledíce k tomu, zda jeden druhého poraní nebo zabije.

Souboj je hřích těžký:

α) Podnikati útok na život bližního a svůj vlastní život bez podstatné příčiny vydávati v nebezpečnosti, po zákonu Božím není dovoleno.

β) Církev zapovídá souboj a přísnými pokutami (exkomunikací) stíhá nejen bojující, nýbrž i svědky, ba i diváky. (Trid. 25, 19.) Padlým v souboji, kteří se s církví nesmířili, odpírá křesťanský pohřeb.

γ) Rozum shledává, že souboj není pravá cesta k nápravě cti. Vítěz dokáže větší sílu a zručnost, nikoli však, že má právo.

δ) Souboj není sebeobrana, nýbrž neoprávněná svépomoc (na odklizenou bezprávi zřízeny jsou řádné soudy). Nezřídká pak se stává, že souboj jest úkonem nízké a hříšné pomsty.

Nikomou není dovoleno ani k souboji vyzývati ani souboj nabídnutý přijímati, třeba by věděl, že zbabělcem bude nazván, anebo že o vyšší důstojnost bude připraven. Ve válce však, aby zamezeno bylo hromadné prolévání krve, byl by souboj dovolen. (David a Goliáš.)

V nejnovější době snaží se četní opravdu šlechtití a vzdělaní mužové, aby souboj jako poslední zbytek barbarských časů odstranili. Založili protisoubojovou ligu, která chce svoji blahodárnou činnost všude zakotviti a rozšířiti. Jest jistě její zásluhou, že mnohé občanské zákonníky vyhlašují na souboj trest (v Belgii). V Anglii jest souboj vojenskými předpisy z r. 1844 rovněž zakázán.

d) Hřeší, kdo se vydává lehkomyslně v nebezpečnosti života a jest na sebe neopatrný (krkolomná umění ze ziskuchtivosti nebo ctižádostivosti).

Avšak jest dovoleno, ano záslužno, zdraví a vlastní život z důvodů mravních obětovati:

a) když za život tělesný můžeme dojíti života věčného, jak pravil Pán Ježíš: »Kdo ztratí život svůj pro mne, nalezne jej.« (Mat. 10, 39.) Sv. Jan Nepomucký na př. raději volil smrt ve vlnách Vltavy, než by byl prozradil na místě Božím svěšené tajemství zpovědnic;

b) když buď duchovní nebo tělesný život bližního zachrániti můžeme;

c) když pro ideální statky vědy a poznání pracujeme. (Výzkumný cestovatel, vynálezce, lékař, aviatik, kteří s čistými úmysly ve svých oborech pracují, jen aby vědu novými výzkumy a vynálezy obohatili, mohou za účelem splnění svých snah i život nasaditi.)

Když jest někdo v nebezpečnosti života (na př. topí se), jest dovoleno i vlastní život nasaditi, bychom ho zachránili, rovněž i ve válce na ochranu spoluobčanů. Kristus Pán obětoval se sám na kříži, by člověčenstvo bylo zachráněno. »Duše lidská jest tak veliké ceny, že obětovati máme nejen pozemské statky, nýbrž i život, bychom ji zachránili.« (Sv. Vinc. Paul.)

Vojín ve válce, lékař, kněz, milosrdná sestra při nemocných střížených nemocemi nakažlivými mají svatou povinnost (Mark. 8, 35.) život obětovati. Jako Kristus »máme i my za bratry životy klásti.« (1. Jan 3, 16.)

Touha po smrti jest mravně dovolena, je-li spojena s odevzdaností do vůle Boží, prýští-li z lásky k Bohu nebo z oprávněného přání, zbaveni býti dlouhých a trapných bolestí. »Žádost mám rozdělena býti a býti s Kristem.« (Fil. 1, 23.)

e) Páté přikázání zapovídá také vše, co k zabití či zničení života vésti může. Proto hřeší:

a) kdo bližního nenávidí a na něho se hněvá. Nenávist jest hřích veliký, který podobá se vraždě. »Každý, kdo nenávidí bratra svého, vražedník jest.« (1. Jan 3, 15.) O hněvu platí přísloví: »Čekej konec strašlivý, jsi-li k hněvu prchlivý«;

b) kdo bližnímu zúmyslně na zdraví škodí, sváděje ho ku hrdelným odvážlivostem a náruživostem, které hubí síly ducha i těla, prodávaje nebo poskytuje mu potravu nezdravou, přemáhaje ho prací, působě mu žal a veliký strach.

3. Ještě většího hřichu se dopouští, kdo maří duchovní život bližního, jelikož duše jest daleko větší ceny, nežli tělo.

Duchovní život bližního maří:

a) Kdo jiného zúmyslně svádí ke hřichu, buď k němu ponoukaje nebo naváděje nebo hřích přímo poroučeje.

Svedl-li někdo bližního ke hřichu, musí všemožně hleděti, by jej opět na pravou cestu přivedl prosbou, napomináním, modlitbou atd.

b) Kdo dává pohoršení, t. j. kdo mluví a jedná tak, že budí nevoli lepších lidí a slabší přivádí k pádu. Pohoršení slove:

α) Dané neb účinné, jsou-li řeč anebo jednání, jež pohoršují bližního, skutečně hříšny;

β) vzaté nebo trpné, jsou-li řeč anebo jednání samy sebou správný, ale ve zlé vykládány, čehož příčinou může býti mravní nedospělost bližního — pohoršení maličkých — anebo jeho zlomyslnost — pohoršení farisejské či pokrytecké.

Pohoršení dané jest naprosto zapověděno. »Běda člověku, skrze něhož pohoršení přichází; lépe by mu bylo, by zavěšen byl žernov oslí na hrdlo jeho a on pohřžen byl do hlubokosti mořské.« (Mat. 18, 7.)

Avšak i pohoršení maličkých jest křestanu se varovati. Může-li upustiti od jednání, z něhož by pohoršení vzejíti mohlo, ať tak učiní. Je-li pak jednání jeho nezbytno nebo veleno, má bližního poučiti, by odstraněno bylo pohoršení, jež by snad vzniklo.

Poznámka. Zvláště nebezpečno a proto i hříšno je pohoršování dítek, neboť děti napodobují všecko, co vidí u dospělých a je-li jednání dospělých zlé, napodobují dítky zlo také a tak vlivem zla okolního rovněž horšími se stávají. Kristus přísně napomíná, aby dítky pohoršovány nebyly. (Mat. 18, 6.; Mar. 9, 41.)

Pohoršení farisejského dbáti netřeba. Pohoršují-li se našimi skutky dobrými lidé zlí, není to naše vina; vždyť fariseové pohoršovali se i nad Kristem.

4. Dovoleno jest odnítí život člověku v těchto případech:

a) Když vrchnost trestá zločince, neboť jí dle slov sv. Pavla přísluší právo hrdelné. *»Ne nadarmo nese mocnost meč; Božím zajisté služebníkem jest, mstitelem toho, kdo zle činí.«* (Řím. 13, 4.);

b) v obraně svého vlastního i bližního života, kdyby člověk neměl jiné pomoci proti útočníkovi;

c) v obraně svých i bližního duchovních statků (na př. čistoty) i pozemského majetku, kdyby zlomyslník ohrožoval i život majitelův;

d) ve válce, kdy vlast jest hájiti proti nepřátelům; nebo co jest nutná obrana osobě jednotlivé, to jest válka státu jako osobě morální.

5. Kdo jinému jakýmkoli způsobem na zdraví nebo životě uškodil, jest povinen náhradou jemu nebo jeho pozůstalým:

Vzhledem k osobě poraněného jest veleno:

a) by škůdce upřímně litoval, čeho se dopustil;

b) by měl srdečný soucit s bolestmi jeho;

c) by zaň zapravil útraty s léčením spojené, ano i za bolesti dal náhradu, bylo-li by jí žádáno.

Ve příčině zavražděného náhrada záleží v tom:

a) aby vrah postaral se o to, by za duši zavražděného byly konány modlitby a oběti;

b) by s nejtěplejší péčí ujal se jeho pozůstalých, a jsou-li potřebni, je podporoval a dal jim náhradu za to, že je zbavil živitele.

6. Prozřetelnost Boží vztahuje se i na zvířata: *»Ani vrabec nepadne na zemi bez vůle Otce vašeho (v nebesích).«* (Mat. 10, 29.)

Zacházeje se zvířaty jako tvory Božími, dbáti má člověk:

a) aby o zdraví zvířat pečoval: *»Spravedlivý pečuje také o svůj dobytek, ale srdce bezbožných jest ukrutné.«* (Přísl. 12, 10.);

b) by jich netrýznil, necitelně je bije, nákladem je přetěžuje, píce dostatečné jim nedávaje;

c) by užitečných zvířat bez potřeby a bez platné příčiny nezabíjel: »*Máš-li dobytek, dohlížej k němu; a jestližeť jest užitečný, zanechej ho sobě.*« (Sir. 7, 24.);

d) by nebyl ke zvířatům příliš citlivůstkářským.

Ukrutníci a velicí citlivůstkáři ke zvířatům stávají se brzy i k lidem tvrdými a ukrutnými. (Domitian.)

Kdo necitelně zvířata týrá, zneužívá práva Stvořitelem sobě propůjčeného, nad zvířaty panovati a proto trestu neujde, a nerozumné mazlení se se zvířaty může často i nemoc přivoditi.

C) Šesté (a deváté) přikázání Boží.

§ 39.

1. V šestém přikázání zapovídá Bůh vše, čím vlastní nebo bližního nevinnost a cudnost se porušuje (nečistota srdce) a přikazuje čistotu.

Zvláště zapovídá Bůh:

a) Nečisté myšlenky a žádosti s dobrovolným zalíbením.

»Myšlení zlá jsou Hospodinu ohavností« (Přisl. 15, 26.) a svádějí ke zlým skutkům. Jako z kořene vyrůstá strom, tak ze zlé žádosti povstává zlý skutek; proto budiž ihned potlačena. Zlá žádost, již člověk neodporuje, jest hříšna jako zlý skutek.

b) Nečisté řeči a zpěvy.

Přísloví praví: »Čím srdce oplývá, tím ústa přetékají;« ze hříšných slov právem souditi můžeme na hříšné srdce.

c) Nečisté pohledy.

Okno jest okno do duše; je-li okno pokáleno, zřítí jest i duši pokálenou.

d) Nečisté skutky.

Nečisté skutky jsou rozmanité dle toho, dopustili-li se jich svobodní, vdání, přibuzní, anebo jsou-li to skutky proti přirozenosti. O skutech proti sv. čistotě nemá křesťan ani mluvití, tím méně je konati. »Všeliká nečistota nebudiž ani jmenována mezi vámi, jakož sluší na svaté.« (Ef. 5, 3.)

2. Nečistota srdce vůbec jest těžký hřích, zahanbuje velice člověka a přivádí zkázu ducha i těla.

a) Nečistota jest těžký hřích, poněvadž znesvěcuje tělo, které je chrámem Božím, a ničí stydlivost a nevinnost, která je vzácnou ozdobou duše. Nečistotě duše hrozí Bůh peklem.

Hřích nečistoty, bylo-li veň svoleno, je vždycky těžký, ať byl spáchan myšlením, žádostí, obrazotvorností, řečí nebo skutkem, ať se ho do-

pustil člověk sám nebo s jinými; »nebo o tom vězte, že žádný smilník anebo nečistý nemá dědictví v království Kristovu a Božím.« (Ef. 5, 5.) »Smilníkům bude díl v jezeře, které hoří ohněm a sírou.« (Zjev. 21, 8.)

b) Nečistota plodí velikou hanbu, poněvadž snižuje člověka, obraz Boží, k nerozumným tvorům.

Pohanský básník Horác jmenuje člověka smilného *canis imundus et amica luto sus*.

c) Nečistota hubí ducha i tělo, poněvadž jest neřest, která všecku obrazotvornost znešvařuje, vlohy duševní a vůli se slabuje a životní sílu stravuje.

Nemocnice a různé chorobince dosvědčují, že pravdiva jsou slova: »Kdo se přidrží nevěstek, nešlechetným bude; hnís a červi zdědí jej.« (Sir. 19, 3.)

3. K nečistotě svádí:

a) Pohlížení na nepočestné obrazy, neslušná divadla, neslušné tance, špatné společnosti.

»*Nemo castus, nisi cautus.*« »*Plesy jsou jako houby; nejlepší nestojí za nic.*« (Sv. Frant. Sal.) »*Noscitur ex sociis, qui non noscitur ex se.*«

b) Čtení nemravných či oplzlých knih a časopisů. »*Dcera, která je mravnou, nečetla nikdy románů.*« (Rousseau.)

c) Nestřídmost a zahálka.

»*Vino mnoho pité činí pády mnohé.*« (Sir. 31, 38.) »*Zahálka je matka hříchů a macecha ctností.*« (Štítný.)

d) Neslušný a nepočestný oděv.

4. Z houbné následky hříchů proti šestému přikázání možno dle pověděného vypočítati; jsou: ztráta nevinnosti a čistoty, která jest největší ozdobou člověka; ztráta duševních i tělesných sil; potupa, hanba, bída, nekající smrt, vražda a sebevražda a věčné zavržení. (Sodoma a Gomorrha.) — Směle možno říci, že hřích proti sv. čistotě připravil o zdraví a v záhubu uvrhl více lidí, nežli všechny války vůbec. V pravdě: »*Maximum saeculi malum impudicitia.*« (Seneca.)

5. Šesté přikázání bere v ochranu a velí zachovávat ctnost sv. čistoty, která v tom záleží, že všechny nezřízené žádosti a myšlenky v sobě potlačujeme a nečistých řečí a skutků se varujeme. (Str. 62.)

»*O, jak krásné jest čistotné plémě ve skvělosti; nesmrtelná jest zajisté památka jeho, neboť i u Boha známo (t. ve cti) jest*

i u lidí. Na věky slavi vítězství, dobyvši odplaty bojů neposkvrněných (t. za boj o neposkvrněnost).« (Moudr. 4, 1. 2.) »Blahoslavení čistého srdce, neboť oni Boha viděti budou.« (Mat. 5, 8.)

6. Prostředky na záchranu nevinnosti jsou:

a) aby chom zlé náklonnosti a žádosti tělesné přemáhali;

b) bychom střídmost v jídle a pití zachovávali;

c) bychom varovali se zahálky, jakož i nestydatých osob a zlých příležitostí;

d) bychom všudypřítomnost Boží si připomínali a o pravdách sv. náboženství a posledních věcech člověka rozjímalí;

e) bychom nejblahoslavenější Pannu Marii a strážného anděla a své patrony za ochranu v pokušení žádali;

f) bychom se často zpovídali a Nejsvětější svátost oltářní hodně přijímali.

»Synu můj, kdyby tě lákali hříšníci, nepřivoluj jim. Kdyby rekli, pojď s námi, synu můj, nechoď s nimi, zdrž nohu svou od stezek jejich.« (Přísl. 1, 10. 11. 15.)

D o d a t e k. V devátém přikázání Božím zapovídá se především žádost míti manželku jiného, pak všeliké nepočetné a nečisté myšlenky i žádosti vůbec; jest tedy svým předmětem zcela obsaženo ve přikázání šestém.

D) Sedmé (a desáté) přikázání Boží.

§ 40.

1. Sedmé přikázání Boží bere v ochranu majetek bližního.

Proti sedmému přikázání hřeší, kdo škodí bližnímu na jmění a statku, či kdo dopouští se krádeže, loupeže, podvodu a lichvy; pak kdo cizí majetek kazí, nalezených nebo vypůjčených věcí nevrací, kdo dluhy dělá, ač ví, že mu nebude možno jich zaplatiti, nebo dluhů, ač může, neplatí a platiti nechce.

a) **K r á d e ž e** dopouští se, kdo bližnímu tajně a proti rozumné vůli jeho nějakou věc bere, věci kradené přechovává nebo kupuje, ke krádeži radí a pomáhá.

Odcizí-li kdo věc posvátnou nebo z místa posvátného (na př. svaté ešatky, kalich, monstranci nebo jiné náčiní oltářní), dopouští se **s v a t o - k r á d e ž e**.

I duševní plody (literární práce) mohou býti ukradeny. To by se stalo, kdyby je vydával někdo za práce své, ač produkty jeho ducha nejsou.

Kdo ve veliké nouzi něco vezme, by svůj či bližního život zachránil, nehřeší, není-li naprosto jiného prostředku a chce-li ovšem věc odcizenou opět vrátiti, až bída jeho pomine. (Přisl. 6, 30.)

b) L o u p e ž í je vinen, kdo bližnímu statek mocí nebo násilím odnímá.

c) P o d v o d e m se prohřešuje, kdo bližnímu lstivě na statku škodí (na př. užívá nepravé míry a váhy, zkažené zboží prodává; kdo špatnou práci dělá, za ni příliš mnoho žádá, kdo nesvědomitě pracuje a p.).

d) L i c h v o u hřeší, kdo bídy bližního ke svému zisku zneužívá (na př. z půjčky velikých úroků žádá, obilí a jiné věci skupuje, by je draze prodávati mohl a p.).

Lichváři jsou vrahy chudých, neboť berou jim vše, čeho tito k životu potřebují — berou jim tedy život. (Sv. Bernardin.)

2. *K r á d e ž í r o v n é h o h ř í c h u* dopouští se:

a) Kdo cizí majetek úmyslně poškozuje;

b) kdo věci nalezených anebo vypůjčených nevrací;

c) kdo dluhů neplatí a platiti, ač může, nechce;

d) kdo mzdu dělníkům zadržuje.

Nalezl-li kdo cizí věc, má jí vlastníku vrátiti. Není-li vlastník znám, ohlas věc náležitě vrochnosti, by tato přičinila se ho vypátrati. Nebyl-li pak vlastník vypátrán, obrať věc nalezenou k dobročinným účelům.

Zadržování mzdy dělníkům jest hřích do nebe volající, poněvadž, kdo mzdu zadržuje, dělníka okrádá a zároveň v nebezpečí uvádí jeho zdraví i život, jelikož mzda jest jeho jediným prostředkem tyto dary sobě zachovati.

3. *N á s l e d k y* hříchů proti sedmému přikázání jsou:

a) Ztráta cti. *»Nad zlodějem je hanba.«* (Sir. 5, 17.)

b) Ztráta vlastního jmění a bída. *»Kdo stojí o cizí, přichází o své.«* *»Jmění nespravedlivých jako potok vyschne.«* (Sir. 40, 13.) *»Běda tomu, kterýž množí věci ne své!«* (Hab. 2, 6.)

c) Nekajicná smrt a zavržení (Jidáš).

»Zloději nebudou královstvím Božím vládnouti.« (1. Kor. 6, 10.)

P o z n á m k a. Od krádeže třeba rozeznávati *tajnou náhradu*, t. j. když někdo tajně si vezme statek, který mu právem přísluší, jehož s vědomím a vůlí neoprávněného držitele nikterak nemůže se domoci.

Tajná náhrada je dovolena jen za těchto podmínek:

a) Aby právo k onomu statku bylo docela jisto a spravedливо;

b) aby pravý majitel nikterak se ho nemohl domoci cestou zákonnou;

c) aby ni na sebe, ni na jiného nevalil podezření krádeže.

4. Doplnkem přikázání sedmého je přikázání desáté. V desátém přikázání zapovídá se, míti dobrovolnou žádost cizího statku a záviděti bližnímu, což jeho jest.

Bůh zapovídá žádost cizího statku, poněvadž jí člověk snadno bývá sveden ke krádeži, a poněvadž dobrovolná zlá žádost jest již skutkem v duši, a tedy hříšna, jako skutek vykonaný. (Mat. 5, 28.)

Proto jsme povinni bližnímu přátí, což jeho jest, a se svým se spokojiti. *»Nic jsme zajisté nepřinesli na tento svět, a bez pochyby že také ničeho odnésti nemůžeme; ale majíce pokrm a čím bychom se odívali, dosti na tom mějme.«* (1. Tim. 6, 7. 8.)

§ 41. Náhrada (restituce).

1. Kdo bližnímu něco odcizil, anebo na jmění a statku jemu uškodil, jest povinen věc odcizenou navrátiti nebo škodu způsobenou nahraditi či napravit; neučiní-li tak, ač by mohl, nebude mu odpuštěn hřích jeho. *Non remittitur peccatum, nisi restitatur ablatum.* *»Nebude odpuštěn hřích, nebude-li odcizený statek navrácen.«* (Sv. Aug.)

Při restituci dbáti jest těchto pravidel:

a) Věc odcizená musí býti vrácena tomu, komu byla odcizena, dle zásady: *Res clamat ad dominum* (odcizená věc volá po svém pánu); není-li ho již na živu, musí navrácena býti jeho dědicům, a není-li ani těchto, musí se dáti chudým anebo na jiné dobré účely vynaložiti.

b) Kdo nemůže vrátiti nebo nahraditi všecko, musí dáti aspoň tolik, kolik je mu možno.

c) Kdo pro chudobu anebo jiné překážky nemůže nahraditi tolik, kolik jest povinen, musí aspoň chtíti vše nahraditi, až mu možno bude, a také se přičiniti, by se tak skutečně stalo.

d) Kdo úplně ničeho nahraditi nemůže, jest povinen aspoň modliti se za toho, jemuž bylo uškozeno.

2. K restituci jest v á z á n nejen ten, kdo vědomě a neprávem cizí statek má, nýbrž i ten, kdo drží cizí statek nevědomky.

a) Kdo drží cizí statek zcela vědomě, nazývá se držitel nespravedlivý.

b) Kdo pak drží cizí statek nevědomky, slove držitel spravedlivý.

a) Držitel nespravedlivý vrátiti musí věc drženou anebo, není-li jí, zaplatiti cenu její a nahraditi pravému majiteli i škodu, jež mu vzešla z toho, že majetku svého nemohl použiti, i zisk, o nějž byl přišel, že mu věc byla odcizena nebo poškozena. Cenu skutečných výloh, které s věcí měl, si smí ovšem odečísti.

Zemřel-li pravý majitel, je držitel nespravedlivý povinen vrátiti cizí věc oprávněným nástupcům majitele (na př. dědicům). Jen v tom případě, že jich není, dá věc na dobré účely (na př. chudým).

Věc může býti odevzdána tajně (anonymně), nebo prostřednictvím třetí osoby (na př. zpovědníka).

Náhradou jsou povinni všichni a to stejnoměrně každý svým dílem, kdo věc odcizili a odciziti jí poškoditi pomáhali, radili, poroučeli, jakož i ti, kdo tomu nebránili, ač to byla jich povinnost. I za soudruhy jest každému jednotlivci nahraditi, nemohou-li nebo nechtějí-li tito náhrady dáti, poněvadž každý na škodě účastněný jednatel spáchal hřích celý.

b) Držitel spravedlivý povinen jest vrátiti cizí majetek pravému majiteli, jakmile se doví, že jest cizí. Mimo to jest vázán vedle cizí věci vrátiti i užitek (je-li jaký právě v té době), který mu z věci neprávem držené vzešel. Může si ovšem počítat. také výlohy, které měl, že věc vydržoval, případně zlepšil a p.

Ztrávil-li věc nebo spotřeboval-li ji, nebo zanikla-li ať jeho vinou nebo náhodou, nemusí držitel spravedlivý dáti ničeho dle zásady: Res perit domino (věc zaniká svému pánu). Zemřel-li vlastní majitel, a není-li dědiců, smí sobě věc ponechat.

3. Povinnost náhrady přestává:

a) když nastala fysická i mravní nemožnost;

b) když se majitel svého práva na věc vzdal;

c) když držená věc cizí má býti spravedlivou náhradou za věc vlastní (kompensace).

Poznámka. U držitele spravedlivého přestává ještě povinnost náhrady po uplynutí zákonem stanovené lhůty promlčné.

§ 42. O almužně.

Dle zákona Božího nesmíme z cizího statku ničeho bráti, ale jsme povinni z vlastního majetku bližnímu pomáhati. Tato povinnost se nazývá almužna.

Almužna je všeliký dar, který strádajícímu bližnímu na podporu z lásky udělujeme.

1. Almužnu dávati povinen jest, kdo má nadbytek, t. j. více než potřebuje k výživě stavu svému přiměřené.

2. Každý dávej almužnu dle možnosti: *»Kterak budeš moci, tak buď milosrdný. Budeš-li mít mnoho, dávej mnoho; budeš-li málo mít, i z mála rád uděluj.«* (2. Mach. 12, 46.)

3. Almužny smí býti uděleno jen ze statku vlastního, a to lidem, kteří skutečně chudými jsou nebo pracovatí nemohou.

4. Almužna jest nápodobením dobrotivosti Boží; jest povšechna, nehledíc ani k náboženství, ani k národnosti potřebných.

Ale poněvadž prostředky jednotlivcovy nejsou tak hojny, by mohli vydatně podporovati všechny chudé, kteří za to prosí, platí toto pravidlo: dej spíše a hojněji těm, kteří více potřebují, a mezi těmi dávej přednost osobám, které jsou ti bližší, jako rodiče, příbuzní, přátelé, spoluvěrci atd. — *»Čiňme dobře všechněm, zvláště pak domácím víry.«* (Gal. 6, 10.)

5. Co do způsobu, jakým jest udělovati almužnu, budiž toto zachovááno:

a) Almužnu dávejme z lásky k Bohu, nikoli proto, abychom od lidí byli chváleni, neboť tak již vzali bychom odplatu svou. (Mat. 6, 1.—3.);

b) almužnu dávejme a bližnímu dobře číňme pro Ježíše Krista. *»Co jste chudým učinili, mně jste učinili.«* (Mat. 25, 40.);

c) almužnu dávejme s pokorou, t. j. u vědomí, že Bůh jest vlastně pánem všeho statku a člověk jen správcem jeho;

d) almužnu udělujeme, kdy jest potřebí, hned a rádi. *»Neříkej příteli svému: Odejdi nyní, zítra dám tobě, moha hned dátí.«* (Přísl. 3, 28.) *»Při všelikém daru ukaž veselou tvář svou«* (Sir. 35, 11.), *»nebo veselého dárce miluje Bůh.«* (2. Kor. 9, 7.)

6. Almužnu dávatí jest velice užitečno, neboť:

a) almužnou docházíme odpuštění hříchů. *»Blahoslavení milosrdní, neboť oni milosrdenství dojdou.«* (Mat. 5, 7.);

b) almužna chrání nás věčné smrti a připravuje nebeskou odměnu. *»Almužna od všelikého hřichu i od smrti vysvobozuje a nedopouští duši do temnoty.«* (Tob. 4, 11.) *»Muž milostivý dobře činí duši své.«* (Přísl. 11, 17.);

c) za almužnu žehná Bůh na statečích časných; žehná jmění: *»Dávejte a bude vám dáno«* (Luk. 6, 38.), dává zdraví (Tobiáš) a popřává štěstí: *»Blahoslavený, který nad nuzným a chudým rozpomíná se; v den zlý vysvobodí jej Hospodin.«* (Žalm. 40, 2.);

d) almužna přispívá, že Bůh modlitby naše spíše vyslyší. »*Modlitby tvé a almužny tvé vstoupily na paměť před tváří Boží.*« (Sk. ap. 10, 4.);

e) almužnou činíme si z chudých přátele, kteří se za nás modlí, a modlitba jejich mnoho platí u Boha. (Chudí v Joppe prosili za Tabithu, a sv. Petr ji vzkřísil.) (Sk. ap. 9, 49.)

§ 43. Zápověď zlých myšlenek a žádostí.

Vzhledem ku přikázání šestému a sedmému i jich doplňkům, přikázání devátému a desátému, zbývá ještě odůvodnit, proč Bůh ve svém zákoně zapovídá i zlé myšlenky a žádosti, které zůstávají jenom v srdci a nijak na venek se nejeví.

Bůh zapovídá ve svém zákonu i zlé myšlenky a žádosti, aby ukázal:

1. že jest pánem našich srdcí a že mu nic skrytého není, co se v srdci našem děje. »*Hospodin zpytuje všecka srdce a rozumí všem myšlením myslí.*« (Paral. 28, 9.);

2. že zákon jeho jest mnohem dokonalejší, nežli každý zákon lidský, který pořádati může jen vnější činy, nikoli vnitřní smýšlení naše:

3. že jest třeba hříchu odpírati hned z počátku, t. j. zlé myšlenky a žádosti, ze které hřích povstává. »*Každý pokoušen bývá od své žádosti . . . žádost když počne, porodí hřích, hřích pak, když jest vykonán, zplozuje smrt.*« (Jak. 1, 14. 15.)

E) Osmé přikázání Boží.

§ 44.

I. Bůh jest pravda (1. Kor. 6, 10.), proto zapovídá všelikou nepravdu, zvláště lež, přetvářku nebo pokrytectví a pochlebenství.

1. Lži se dopouští, kdo vědomě vydává za pravdu, o čem ví, že pravda není, aby jiného oklamal. (Ananiáš a Safira.)

Lež slove:

a) služebná, když někdo lže, by sobě nebo jiným z neštěstí pomohl; na př. nějaké zlo odvrátil a také nějakého dobra získal;

b) zlomyšlná, když někdo lže, by jinému škodil;

c) žertovná, když někdo lže, by jiného bavil.

Kdo smyšlené věci, podobenství, bajky a p. vypravuje, by jiného poučil, nelže, poněvadž nemá úmyslu druhého klamati; i Spasitel uče, mnoho podobenství užíval.

Lež jest ohavna, neboť:

a) jest velikou nepravostí, a to proto, že kdo lže, podobá se ďáblu a nelíbí se Bohu. »*Všichni, kdo lhou, jsou dítkami ďábla.*« (Sv. Aug.) »*Ohavností jsou Hospodinu rtové lživí.*« (Přísl. 12, 22.) »*Ďábel v pravdě nestál.*« (Jan 8, 44.);

b) lež působí mnoho zla:

a) Kdo lže, připravuje se o důvěru u lidí. »*Kdo často lže, ten viry nemívá, třebas i někdy pravdu mluvívá.*« »*Kdo dnes lhal, tomu se zítra nevěří.*«

b) Lhář schopen jest i jiných skutků zlých. »*Kdo lže, ten krade.*« »*Lež vidouc se odkuklenu, běře útočiště k násilí.*«

c) Kdo lže, upadá v časnou i věčnou záhubu. »*Lež za dluhem chodí.*« »*Ústa lživá zabíjejí duši.*« (Moudr. 1, 11.)

Lhátí není dovoleno nikdy, ani tehdy, kdyby ze lži plynouti měl někomu prospěch či užitek.

Nemluví-li někdo pravdy v žertu, nehřeší, je-li zřejmo, že chce jen baviti neb obveselovati, a nikoli klamati.

Nemá každý práva požadovati, bychom mu vždy pověděli čirou pravdu (na př. abychom vyjevili své chyby nebo své soukromé záležitosti), ale smí žádati, by naše výpovědi, jež za skutečnost vydáváme, se shodovaly se vnitřním přesvědčením.

Proto na př. obojetné odpovědi na oprávněnou otázku či úmyslné zamlčení pravdy, by klamu bylo docíleno (t. zv. tajná výhrada — *restrictio mentalis*), jsou hříšny.

Byl-li však někdo neoprávněnou otázkou uveden v rozpaky, má-li pravdu pověděti čili nic, může bez hříchu vyhýbavě odpověděti, užívaje slov obojetných, anebo může tazatele jednoduše odbyti. Ovšem že dítí se tak může jen tehda, vyžaduje-li toho čest a sláva Boží, dobro bližního nebo naše nesnáz či nouze.

Příklad o sv. Athanasiovi a Cyprianovi. Sv. Athanasius, biskup Alexandrijský, byl na řece Nilu na lodi pronásledován vojáky císaře Juliana. Loď jeho byla dopadena a zadržena. Na otázku vojáků, kde jest Athanasius, odpověděli služebníci biskupovi: »*Není daleko, pospěšte si, dostanete ho.*« Po těch slovech dali se vojáci na další cestu, by Athanasia dostali, avšak ten opačným směrem odejel a byl vysvobozen. — Na sv. Cyprianovi žádal pohanský soudce, by vyzradil mu jména křesťanských kněží, ale sv. biskup odpověděl: »*Hledej a nalezněš jich.*«

Lest ve válce jest povolena, poněvadž každá strana jest přesvědčena, že od druhé pouhé pravdy požadovati nemůže.

2. Přetvářkou nebo pokrytectvím hřeší, kdo se před lidmi jinak staví, nežli jak v srdci smýšlí. (Kain k Abelovi. Jidáš v zahradě Getsemanské.)

3. Pochlebník jest, kdo jiné do očí chválí, by za to něčeho získal. »*Proto lichotí, že tvých peněz chťi.*« »*Když ptáčka chytají, libě mu zpívají.*«

Křesťan jest povinen, aby těchto hříchů se varoval a byl upřímným, poctivým. Kdo upřímný jest, jest milý Bohu i lidem. »*Pán Bůh prostnost miluje.*« »*Upřímně myslí, mluv a čiň, co ústa mluví, srdcem miň; všeho podezření ujdeš, lásku ode všech mít budeš.*« (Šimon Lomnický, Symbol.)

II. Osmé přikázání zapovídá hříchy, jimiž bývá bližní zneuctěn.

1. Na cti bližnímu se škodí: křivou žalobou, křivým svědectvím, křivým podezřením, opovážlivým posuzováním, sočením, pomluvou, na cti utrhaním.

a) Křivou žalobou hřeší, kdo u představených nebo vrchností udává na bližního chyby, kterých se tento nedopustil. (Židé u Piláta na Pána Ježíše.)

b) Křivým svědectvím hřeší, kdo nepravdu od jiných vyrčenou vědomě dotvrzuje. (Svědkové proti P. Ježíši u Kaifáše.)

c) Křivého podezření se dopouští, kdo bez dostatečné příčiny o bližním zlého se domýšlí. »*Láska nemyslí zlého.*« (1. Kor. 13, 5.)

d) Opovážlivě posuzuje bližního, kdo bez dostatečné příčiny o něm něco zlého pronáší. »*Nesudte a nebudete souzeni.*« (Luk. 6, 37.)

e) Sočením se prohřešuje, kdo někomu donáší, co jiní proti němu řekli, a takto nenávisť a sváry působí. »*Nadýmač a člověk jazyka dvojího jest zlořečený; nebo mnohé, kteří pokoj mají, zbourí.*« (Sir. 28, 15.)

f) Pomluvy se dopouští, kdo mluví o bližním zlé, kterého se tento nedopustil. (Fariseové o Kristu Pánu.) »*Kdo tajně utrhá, nečiní měně, než had, když uštkne tajně.*« (Kaz. 10, 11.)

g) Na cti utrhá bližnímu, kdo pravdivé chyby bližního bez potřeby vyjevuje. »*Opleť uši své trním a neslyš jazyka zlého.*« (Sir. 28, 28.)

Smíme, ba máme vyjeviti chyby bližního, vedeni jsouce ovšem dobrým a čistým úmyslem:

a) když od jeho představených tázáni jsme;

β) když by chybující mohl být napraven;

γ) když by se od nás aneb od jiných odvrátila veliká škoda.

Prohřešuje se také, kdo svěřené sobě tajemství jiným věrolomně prozrazuje.

Ku přísné mlčelivosti může být člověk vázán svým povoláním — úřední tajemství. Avšak i soukromé tajemství, jež bylo komu svěřeno, třeba věrně zachovávat.

Tajemství zpovědní (sigillum confessionale) zachovávat jest povinností naprostou, t. j. zpovědníku za žádné okolnosti není dovoleno vyraziti něco, o čem ví jen ze zpovědi.

2. Kdo poškodil čest bližního, dopustil se hříchu, jehož velikost řídí se velikostí škody, která bližnímu byla způsobena.

3. Kdo bližnímu na cti ublížil, jest povinen to dle možnosti napraviti. To státi se může:

a) že uraženého bližního odprosí, bylo-li tomuto uškozeno na cti jen v soukromí;

b) nebo že všechny urážky odvolá, bylo-li bližnímu na cti ublíženo veřejně;

c) že bližnímu dle možnosti nahradí škodu urážkou mu způsobenou.

Náprava uražené cti bližního jest velice důležitá, neboť čest je statek vzácný. Kdo uražené cti bližního napraviti nechce, nemůže dojíti odpuštění hříchů (kněžského rozhřešení). Poznavše těžkost hříchů proti cti bližního, chraňme se jich všemožně. To se stane:

α) když nepopřejeme sluchu posuzujícím řečem, jimiž čest bližního víc a více bývá snižována a tupena; kdo se zálibou poslouchá řeči čest bližního urážející, hřeší tak, jako by je sám mluvil;

β) když opatrní budeme ve svých řečech, pamětlivi jsouce slov Písma sv., že »z každého slova prázdného, kteréž mluvíti budou lidé, vydají počet v den soudný.« (Mat. 12, 36.);

γ) když bližního proti urážkám se zastaneme, na jeho zásluhu a dobré vlastnosti ukazující a utrhači vlastní jeho křehkost připomínající;

δ) když potup a urážek bližního, o nichž jsme slyšeli, nerozšiřujeme. »Slyšels-li slovo proti bližnímu svému, nechť s tebou umře: a věř, že tebe neroztrhne.« (Sir. 19, 10.)

Oddíl třetí.

O přikázáních církevních.

§ 45. O přikázáních církevních vůbec.

1. Katolickému křesťanu jest vedle přikázání Božích zachovávat i a svědomitě plnit také přikázání církevní.

Církevních přikázání jest pět: 1. Zasněvené svátky světit. 2. V neděle a zasněvené svátky celou mši svatou pobožně slyšet. 3. Ustanovené posty zachovávat. 4. Aspoň jednou v roce (v čas velikonoční) zřizování knězi se zpovídat i velebnou Svátost oltářní přijímat. 5. V zasněvený čas svatebního veselí nekonat.

2. Povinní jsme všichni a přikázání církevní zachovávat:

a) Poněvadž Pán Ježíš dal církvi moc zákony dávat i nás zavázal církve poslouchat; neposlušnost k církvi jest neposlušnost k samému Ježíši Kristu.

»*Jako mne poslal otec i já posílám vás . . . Cokoli svázete na zemi, svázáno bude i na nebi.*« (Jan 20, 21. — Mat. 18, 18.) »*Kdo vás slyší, mne slyší, kdo vámi pohrdá, mnou pohrdá.*« (Luk. 10, 16.)

b) Poněvadž tato přikázání k naší spáse pomáhají.

3. Kdo by jen jedno církevní přikázání úmyslně přestoupil, dopouští se těžkého hříchu. »*Kdo církve neuposlechně, budež jako pohan a publikán*« (Mat. 18, 17.), t. j. jako člověk, který k církvi nenáleží a veliký hříšník jest.

4. Církvi přísluší právo nejen zákony dávat, nýbrž i bdít nad tím, aby byly plněny, a křesťany, kteří jich nedbají, trestat. Největší trest církevní jest **exkomunikace** (vyloučení z církve).

Církev trestá jen za účelem polepšení a nápravy. Když se vyloučený obrátí a viny své lituje, přijímá jej opětně s láskou do svého středu.

Rovněž mohou představení církve z důležitých příčin věřící od některého z církevních přikázání **osvobodit** (dispensovat). Proto řekl Kristus apoštolům: »*Cokoli rozvázete na zemi, rozvázáno bude i na nebi.*« (Mat. 18, 18.)

5. Církev chce svými přikázáními zákon Boží a povinnosti z něho plynoucí určitěji vysvětlit i křesťany k bohubíbému životu vést i pro nebe odchovat. »*Pojďte, synové, poslouchajte mne; bázně Hospodinově vyučovati budu vás.*« (Žalm 33, 12.)

§ 46. První přikázání církevní.

1. V prvním svém přikázání nařizuje církev, abychom světili: svátky Páně, svátky mariánské, svátky svatých a sv. patronů zemských.

Svátky Páně světime proto:

- a) abychom si tajemství svého vykoupění připomínali;
- b) abychom Bohu za prokázané milosti děkovali;
- c) abychom ve službě Boží se posilovali.

Svátky Páně jsou tyto: 1. Hod Boží vánoční. 2. Obřezání Páně (Nový rok). 3. Zjevení Páně (Sv. tři králů). 4. Nejsv. jména Ježíš. 5. Boží Hod velikonoční. 6. Nanebevstoupení Páně. 7. Hod Boží svatodušní. 8. Nejsv. Trojice. 9. Božího Těla.

Svátky svatých a mezi nimi na prvním místě svátky mariánské ustanovila církev:

- a) abychom Boha za milosti svatým udělené velebili;
- b) abychom svaté ve ctnostech následovali a spolu zřejmý důkaz měli, že svatosti v každém věku i stavu dojíti možno;
- c) abychom svaté za přímluvu u Boha prosili.

Svátky svatých jsou tyto:

a) Svátky mariánské: 1. Neposkvrněné početí Panny Marie. 2. Očistování P. Marie (Hromnic). 3. Zvěstování P. Marie. 4. Navštívení P. Marie. 5. Nanebevzetí P. Marie. 6. Narození P. Marie. 7. Jména P. Marie.

b) Svátky svatých: 1. Sv. Štěpána, prvomučedníka. 2. Knížat apoštolských, sv. Petra a Pavla. 3. Všech svatých.

c) Svátky svatých patronů zemských jsou v jednotlivých zemích různé. V království Českém na př. sv. Jana Nepomuckého a sv. Václava, na Moravě sv. Cyrilla a Methoděje, ve Slezsku sv. Hedviky jsou svátky zasvěcenými.

Tyto svátky jsou buď stálé nebo pohyblivé; stálé světi se každoročně v týž den, pohyblivé nikoliv.

Stálé svátky jsou: 1. Neposkvrněné početí P. Marie (8. pros.). 2. Hod Boží vánoční (25. pros.). 3. Sv. tři králů (6. ledna). 4. Hromnic (2. února). 5. Zvěstování P. Marie (25. března). 6. Sv. Petra a Pavla (29. června). 7. Nanebevzetí Panny Marie (15. srpna). 8. Narození P. Marie (8. září).

Pohyblivé svátky jsou: 1. Hod Boží velikonoční (slaví se první neděli po jarním úplňku, tedy v době od 22. března do 25. dubna). 2. Nanebevstoupení Páně (čtyřicátý den po Božím Hodu velik.). 3. Hod Boží svatodušní (50. den po B. Hodu velik.). 4. Nejsv. Trojice (1. ned. po sv. Duchu). 5. Božího Těla (o čtvrtku ve druhém týdnu po B. Hodu svatodušním).

Církev sv. položila některé svátky na místo svátků starého zákona (velikonoce, svatodušní svátky), poněvadž tyto byly předobrazem

svátků křesťanských a v nich svého naplnění došly, jiné pak položila na místo svátků pohanických, by pohanů tím spíše pro víru Kristovu získala.

Některé svátky jsou slaveny také v nedělích, jako: Jména Ježíš, nejsv. Trojice, navštívení P. Marie, sv. andělů strážných, jména P. Marie.

2. Zasvěcené svátky světíme právě tak jako neděli, odpočívající od služebných prací, účastníci se veřejných bohoslužeb a konajíce pobožné skutky.

3. Památka svatých a vyvolených Božích neslaví se na den jich narození, nýbrž na den jich umrtí.

Den narození, t. j. den, v němž člověk do tohoto světa vstupuje, obtížen a poskvřen hříchem dědičným, není ještě počátkem blaha a štěstí, nýbrž počátkem mnohé bídy a strasti, a proto zajisté není přiměřeno, by radostně byl oslavován. Ale veleben býti má onen den, kdy člověk v bázni Boží a milosti šťastně z tohoto světa vykročil, život věčně blažený nastoupil a smrtí svou k nebeské radosti takřka se zrodil.

Proto hned za nejprvnějších dob církve býval výroční den umučení nebo smrti světce svátkem, a nazýván od prvopočátku dnem narození onoho svatého, narození totiž pro nebe, pro život věčný.

U dvou toliko z lidí slaví církve sv. den narození: u Rodičky Boží P. Marie a u sv. Jana Křtitele. Že památku narození Panny Marie církve sv. koná, děje se právem a proto, že od věků za matku Spasitele vyvolena a předřízena jsouc, bez prvotního hříchu byla počata. Den narození sv. Jana Kř. slaví církve, že, jak Písmo dí, již před narozením byl od Boha Duchem sv. naplněn a v životě matky své (sv. Alžběty) posvěcen; Syn Boží pak jej nazval největším ze smrtelných synů lidských: »Nebo pravím vám, není žádného většího proroka mezi syny lidskými nad Jana Křtitele.« (Luk. 7, 28.) Všecky svátky jsou částmi církevního roku.

§ 47. Rok církevní.

1. Církevní rok jest řada událostí ze života Krista Pána, bl. Panny Marie a svatých, jež každoročně se opakují a zpřítomňují, čas před Kristem i po Kristu znázorňujíce.

Církve sv. uvádí události ze života Pána Ježíše, bychom o nich uvažovali a v ně se takřka vžili. V adventě očekáváme s patriarchy starého zákona příštího Vykupitele, o vánocích radujeme se s pastýři z jeho narození, v postě postíme se s Kristem po 40 dní, o velikonocech povstaňme s Kristem z hrobu hříchu, o svátcích svatodušních prosme s apoštolou o dary Ducha sv. Na každý téměř den v roce klade církve památku některého sva-

tého, bychom o etnostech jeho uvažující, i sebe ve etnostném životě utvrzovali a k následování Krista se povzbuzovali. Přeje si také církev sv., bychom svaté za přímluvu vzývali a tak tím spíše stali se účastnými zásluh Kristových.

2. Církevní rok se začíná první nedělí adventní a končí se poslední nedělí po sv. Duchu s následujícím týdnem; dělí se na tři hlavní doby: vánoční, velikonoční a svatodušní.

O vánocích slaví církev sv. narození Kristovo, o velikonočních jeho z mrtvých vstání a v době svatodušní seslání Ducha svatého.

Rokem církevním oslavuje církev Nejsvětější Trojici. Tu jeví se nám láska Otce nebeského, který Syna svého na svět poslal, láska Syna, jenž za nás umřel, a láska Ducha sv., který na nás sestoupil. Proto zasvěcena jest první neděle po letnicích Nejsv. Trojici, kdy tři hlavní doby roku církevního se spojují.

Každá ze tří hlavních dob roku církevního má své předhodí a pohodí.

Předhodí vánoc jest advent. K pohodí vánočnímu patří svátek Obřezání Páně, slavnosti sv. tří Králů a Hromnic a všechny neděle po Zjevení Páně.

Čtyři adventní neděle znázorňují oněch 4.000 let, v nichž člověčenstvo Vykupitele očekávalo. Doba po svátcích vánočních představuje mládí a mužný věk Ježíšův až do jeho veřejného vystoupení, tedy skrytý život Ježíšův v Nazaretě. Po Zjevení Páně čítají se nejméně dvě, nejmíce šest neděl, dle toho, připadají-li velikonoce dříve či později.

Předhodí velikonoce jest předpostí a doba čtyřicetidenního postu. Pohodí velikonoční jest následujících 40 dnů až do Nanebevstoupení Páně.

Předpostí jsou neděle: Septuagesima (70), sexagesima (60), quinquagesima (50), zvané tak, že první křesťané 70, 60 nebo 50 dní před velikonoce půst začínali, by o některých zvláštních dnech postiti se nemusili. Středa po neděli Quinquagesima nazývá se popeleční středa. V ten den sypou kněží jménem církve sv. věřícím na čela popel, kteréhož obřadu význam podávají slova pronášená: »Pomni, člověče, že prach jsi a v prach se navrátíš.« Popeleční středa je 46. den před velikonoce; jí začíná se 40denní půst. Jelikož v této době o 6 nedělích postu není, trvá tedy půst právě 40 dnů. V době svatopostní připomínáme si půst a utrpení Spasitele, doba po velikonočních značí čtyřicetidenní pobyt Ježíšův na zemi po jeho z mrtvých vstání až do vstoupení na nebesa. První neděle po velikonočních slove bílá neděle odtud, že novokřtěnci o této neděli odkládali bílá roucha, která při křtu sv. na bílou sobotu obdrželi. Tři dni před Nanebevstoupením Páně (pondělí, úterý, středa) jsou dni prosebné, kdy se konají prosebné průvody do polí.

Předhodí svátků *s v a t o d u š n í c h* (letnic) tvoří 10 dní po Nanebevstoupení Páně. K pohodí těchto svátků náleží 24, někdy i více neděl.

Deset dní po Nanebevstoupení Páně nám připomíná oněch 10 dnů, kdy apoštolové Ducha sv. očekávali; neděle po letnicích označují dobu až do posledního soudu, proto také na poslední neděli po sv. Duchu čte se evangelium o druhém příchodu Kristově. (Mat. 24, 15—35.) Počet neděl po sv. Duchu nebývá vždycky stejný, nejméně 23, nejvíce 28. Příčina toho jest, že slaví se velikonoce někdy dříve, někdy později. Na konec roku církevního jest svátek Všech svatých a památka věrných duší v očistci. To nás upomíná na duchovní naše spojení se svatými v nebi i s dušemi v očistci. Památka duší v očistci (2. listopadu) dobře hodí se v dobu, kdy slavena jest, neboť příroda tenkráté již veškeré své krásy jsouc zbavena, vhodným jest obrazem smrti.

3. *Příroda* zcela odpovídá třem hlavním dobám roku církevního.

V advent, kdy země vzdálena jest od slunce, jsou noci dlouhé a dny krátké, málo tepla a světla, a všechn život v přírodě ztrnulý; podobně bylo mezi lidstvem před příchodem Vykupitelovým. Se svátky vánočními prodlužuje se den; s narozením Kristovým přichází světlo světa — Ježíš Kristus na svět. O velikonocech probouzí se příroda k novému životu, vše začíná se zelenati a pučeti; o velikonocech vstává Kristus z mrtvých, s nímž i my povstati máme ze hrobu hříchů. O letnicích jsou stromy, pole i louky plny květu; o letnicích sestupuje Duch sv., a člověčenstvu nastává nová, kvetoucí doba, neboť pravá vzdělanost a cnost teprve nyní v život jsou uvedeny.

4. *I e p i š t o l y* a *e v a n g e l i a* (výňatky z Písma sv.) i kostelní písně shodují se se hlavními dobami roku církevního.

§ 48. Druhé přikázání církevní.

1. Ve druhém přikázání velí církev, abychom v neděli a v den sváteční celou mši svatou pobožně a uctivě slyšeli.

a) Celou mši sv. slyší, kdo *ne z a m e š k á* žádně hlavní částky její, totiž evangelia, obětování, pozdvihování, přijímání.

b) *P o b o ž n ě* mši sv. slyší, kdo bedlivě uvažuje, co se při mši sv. koná, a při tom v duchu s Bohem se obírá, modlitby své s modlitbami kněze spojuje.

c) *U c t i v ě* slyší mši sv., kdo se při ní tak chová, jakoby stál pod křížem P. Ježíše; posvátnými city jsa proniknut, při evangeliu vstane, při pozdvihování kleká atd.

Radí se, by věřící účastnili se v neděli a ve svátky farní mše svaté, poněvadž se obětuje za osadníky. Avšak vyhovuje příkazu církve, kdo mši sv. i v jiném veřejném chrámu Paně jest přítomen.

2. Nehřeší proti druhému přikázání církevnímu, kdo nemůže pro důležitou překážku na mši sv. přijíti, jako: pro nemoc, ošetřování nemocných, opatrování domácnosti, velikou nepohodu a p.

Za to však dopouští se hříchů:

a) Kdo svévolně mši sv. zameškává nebo jen na části její přítomen jest.

Kdo přichází pozdě, nebo před časem odchází, neslyšev některé ze hlavních částí mše sv., či kdo slyší po polovici ode dvou mší sv., nevyhovuje příkazu církve.

b) Kdo při mši sv. jest dobrovolně roztržit a neuctivě se chová.

Kdo při mši sv. mluví, čte knihy obsahu zcela nevhodného, kdo se směje, ohlíží a p., kdo přichází do kostela, by se jen pobavil zpěvem a hudbou, nebo jen z marnivé zvědavosti, nečiní zadost příkazu církve. »Hospodin jest ve chrámě svatém svém; umlkniž před ním všechna země.« (Hab. 2, 20.)

Kdo v neděli nebo ve svátek na mši sv. býti nemůže skutečně, má tam býti a spoň v duchu, to jest má doma tak se modliti nebo zpívati, jakoby byl ve chrámu Páně. Proto také hlavní části mše sv. zvonem se ohlašují.

3. Ke mši sv. náleží též výklad sv. evangelia neboli kázání.

Kázání jest užitečno tomu:

a) kdo je slyší s pozorností;

b) kdo na sebe obrací, co se káže, nikoli na jiné;

c) kdo pevně se odhodlal, že dle slov kazatelových jednati a žiti bude.

»Kdo z Boha jest, slovo Boží slyší.« (Jan 8, 47.) »Blahoslavení, kteří slyší slovo Boží a ostřihají ho.« (Luk. 11, 28.)

§ 49. Třetí přikázání církevní.

1. Třetí přikázání církevní jest přikázání postu. Postíme se, zdržujeme se masitých pokrmů, neb ujmu v jídle sobě činíce, neb obé zachováváme (přísný půst).

Půst jest tak starý jako člověčenstvo samo, neboť již v ráji dal Bůh příkázání postu prvním rodičům (nepožívati ovoce stromu zapověděného); z rozkazu Božího postili se Židé ve starém zákoně, a v novém zákoně Syn Boží posvětil a schválil půst svým vznešeným příkladem i slovem. Kristus napomíná: »*Když se postíte, nebuďte smutni . . .*« (Mat. 6, 16.), uznává tedy půst. Proto i církev půst ustanovila.

Příkázání o postu jest velmi přísné, avšak biskupové za souhlasu apoštolské Stolice mají právo za rozmanitých místních i časových poměrů je zmírniti a také je dle poměrů v jednotlivých zemích velice zmírnili.

Jakou měrou posty v jednotlivých biskupstvích mají se zachovávat, ohlašuje se každý rok věřícím ve farních chrámech.

2. Rozeznáváme trojí způsob postu:

a) *dni zdržlivosti*, ve kterých všichni věřící, kteří dospěli rozumu, mají se masitých pokrmů zdržovati;

b) *dni ujmy*, ve kterých věřícím, již dokonali dvacátý první rok svého věku, není dovoleno vícekrát než jednou za den do syta se najísti.

Toto nasycení děje se dle našich zvyků v poledne. Avšak jest dovoleno při tom něco málo ráno i večer požití, což neslouží k úplnému nasycení, nýbrž toliko k občerstvení.

c) *Dni zdržlivosti i ujmy neboli dni tuhého (přísného) postu*, ve kterých věřící nemají ani masitých pokrmů požívat, ani vícekrát než jednou za den se nasycovati.

Maso ryb, ústřic, rakův a jiných vodních živočichů, jsou méně živno, se nezapovídá. Nápoji žízeň hasícími a trávení usnadňujícími (j. vodou, pivem, vínem, limonádou a p.) půst se neruší, avšak ruší se půst nápojem, který je zároveň pokrmem, jako polévkou, mlékem a pod. Káva a čaj jen nepatrně cukrem slazeny, čokoláda s vodou, jsou též nápoje.

3. Ustanovené posty církevní jsou:

a) *Čtyřicetidenní půst*, t. j. od popeleční středy až do vzkříšení Páně, vyjmajíc neděle. Tento půst jest ustanoven na památku čtyřicetidenního postu Ježíše Krista na poušti.

b) *Čtvero suchých dnů*, totiž středa, pátek a sobota v každém čtvrtletí; s jara po první neděli postní, v létě po svátcích svatodušních, na podzim po slavnosti povýšení sv. Kříže (14. září) a v zimě po 3. neděli adventní.

Suché dni nazývají se tak proto, že o nich dávní křesťané nepožívali ani pokrmů vařených. — Postíme pak se v tyto dny, bychom děkovali Bohu

za prokázaná dobrodiní v uplynulém čtvrtletí, bychom dosti činili za hříchy v době té spáchané, a že v těchto dnech druhdy kněží svěcení bývali, prosíme též Boha, by hodné duchovní na vinici svou poslati ráčil.

c) **Vigilie (svatvečery)** před velikými svátky: štědrý den, bílá sobota, sobota před sv. Duchem jsou dny přísného postu, dnové před sv. Petrem a Pavlem, před Nanebevzetím P. Marie a přede Všemi svatými jsou dny ujmy.

Svatvečery slaví církve sv. v upomínku na vigilie prvních křesťanů. První křesťané scházivali se v podvečer velikých svátků, bděli, modlili se celou noc, jsouce přítomni mši sv. a připravující se tak na svátek následující. Tato příprava děla se proto za noci, že za dne byla křesťanská bohoslužba pohany rušena. Když nabyla církve svobody, konaly se též bohoslužby ve dne a tím přestaly vigilie. Jediná zůstala, »štědrý večer«, z ostatních zbyl jen půst.

d) **Pátek po celý rok.**

Poznámka 1. Od masitých pokrmů se zdržovati nejsou vázání nemocní, chudí, již nemají svého vlastního stolu, a ti, kdož mají dispens; těm dbáti jest, by masité pokrmy požívající, nedávali svým spolublížním pohoršení, jak napomíná sv. Pavel: »*Vizte, aby snad tato vaše svoboda nebyla k urážce mdlým.*« (1. Kor. 8, 9.)

Ujmu v jídle sobě činiti nejsou povinni nemocní, churaví, většinou sešlí (od 60 let), nuzní, těžce pracující.

Poznámka 2. Padne-li na postní den, kdy bychom se měli zdržeti masitých pokrmů, za svátek, smíme jich v našich krajinách požívat; výjimku činí tři dny ze sv. týdne, zelený čtvrtek, velký pátek, bílá sobota, když na ně padne svátek Zvěstování P. Marie. Tento svátek se ve jmenované dny také neslaví, nýbrž přenáší se na den pozdější. Rovněž není postu o štědrém dnu, připadne-li na neděli, ale má se za to zachovati v předcházející sobotu.

4. Půst jest duši i tělu velmi užitečen:

a) Prospívá duši, neboť postem: a) žádosti těla se potlačují; b) duch stává se schopným, aby rozjímal o věcech božských; c) půst usmiřuje Boha hříchy rozhněvaného (Ninivští).

»*Obratťte se ke mně celým srdcem svým, s postem a s pláčem i s kvílením.*« (Joel 2, 12.) »*Když se postíš . . . , Otec tvůj odplatí tobě.*« (Mat. 6, 18.)

b) Prospívá tělu; to dokazují pevné zdraví a dlouhý věk sv. poustevníků, mnichů přísných řeholí, rolníkův a j., kteří masa jen zřídka požívali.

Půst jest Bohu milým jen tenkrát, když postíte se, i hříchů se střežíme a dobré skutky konáme. Kdo tedy v postních dnech se masitých pokrmů sice zdržuje, avšak hříchům se poddává, nebo kdo si v jídle ujmu činí, avšak smyslných rozkoší vyhledává, prohřešuje se proti spasným úmyslům církve, jež půst ustanovila. Nadarmo tělu odnímá pokrmy, kdo ducha neodvrací ode hříchů.

5. Kdo svévolně nezachovává postu, neb úskočně se mu vyhýbá, hřeší, ne však proto, že by požívati masa nebo pokrmů vůbec samo sebou bylo hříchem, ale že neposlouchá církve.

Dodatek. Za účelem lepšího přehledu uvádíme postní řád, jaký je pro katolíky našich krajů předepsán.

I.

Dni, ve kterých zapovídá se masitých pokrmů požívati a vícekrát než jednou za den do syta se najísti, jsou tyto:

1. Popeleční středa.
2. Všecky pátky čtyřicetidenního postu.
3. Všecky pátky času adventního.
4. Středy a pátky čtvera suchých dnů.
5. Tři poslední dni svatého téhodne.*)
6. Svatvečery neboli dni před Božím hodem svatodušním a vánočním

(23. prosince).

Všecky tyto dni nazývají se »dny přísného postu« neboli »dny zdržlivosti a újmy zároveň«.

II.

Také ve všecky až posaváde nejmenované pátky v roce zapovídá se požívati masitých pokrmů. Pátky tyto jsou »dnové pouhé zdržlivosti«.

Případne-li na tyto pátky a na dny přísného postu některý zasvěcený svátek církevní, dovoluje se požívati masitých pokrmů.

Případne-li v některé farnosti pout či výroční památka titulu nebo sv. patrona chrámu Páně na pátek anebo na den přísného postu, a slaví-li se zasvěceně ten den (die cadente), dovoluje se v obvodu téže farnosti požívati masitých pokrmů.

Na všecky dny zdržlivosti, byť i byly zároveň také dny újmy, jest dovoleno ku přípravě pokrmův upotřebiti zvířecího tuku každého druhu.

*) Se zvláštním svolením apošt. Stolice ze dne 27. března 1912 povoluje se v Čechách každoročně dispens od zdržování se masitých pokrmů pro večer na bílou sobotu z důvodu, že slavnost vzkříšení Páně koná se u nás také již v tuto dobu. Je tedy dovoleno na bílou sobotu při večeři masité pokrmy požívati.

III.

Dni, ve kterých je zapověděno vícekrát než jednou za den do syta se najísti, a požívá-li se kromě toho nějakého pokrmu, budiž to jen k občerstvení, nikoli však k opětnému nasycení, jsou tyto:

1. Všecky dni čtyřicetidenního postu (pokud nejsou dny přísného postu); vyjímají se toliko neděle v tom čase.

2. Soboty čtvera suchých dnů.

3. Svatvečery (vigilie) před svátky: sv. apoštolů Petra a Pavla (dne 28. června), Nanebevzetí Panny Marie (14. srpna) a Všech svatých (31. října).

4. Středy v čase adventním; avšak suchá středa jest zároveň též dnem zdržlivosti.

Všecky tyto dni nazývají se »dny újmy«. Požívati masitých pokrmů dovoluje se v tyto dny; avšak zapovídá se v těchto dnech újmy, jakož i v nedělích čtyřicetidenního postu, při jednom a též je jídle postní pokrmy, t. j. ryby, raky, a těm podobné pokrmy s masitými pokrmy zároveň pojídati.

Zdržeti se požívání masitých pokrmů ve dnech přikázaných jest povinností všech věřících, kteří sedmý rok života svého byli překročili. Zdržeti se požívání masitých pokrmů a zachovati újmu v jídle ve dnech přikázaných povinni jsou ti, kdo 21. rok života svého byli překročili a 60. roku svého života ještě nedosáhli.

IV.

Přikázaný tento postní řád ještě se zmírňuje a činí se některé výjimky.

1. Všichni nemocní, všichni chudí a ti, kdo těžké práce konají, příkazáním jediného za den nasycení ani o dnech újmy, ani o dnech přísného postu vázání nejsou.

2. Požívati masitých pokrmů ve dny zdržlivosti se dovoluje:

a) Dělníkům v továrnách, dolech a hutích, cestujícím; kteří v hostincích jedí, jakož i všem ostatním, kteří v hostincích stravovati se musí. Po-peleční středa, tři poslední dni ve sv. týdnu, svatvečery před svátky svato-dušními a vánočními jsou však vyjmuty.

b) Průvodcím vlaků železničních, všem cestujícím, kteří na stanicích železničních jísti musí, pak těm, kdo pro dosažení zdraví v místech lázeňských trvají, dále jejich spolecestovatelům a služebníkům, kteří tam s nimi se zdržují. Výjimku činí velký pátek, ve který jim masitých pokrmů požívati dovoleno není.

c) Všem těm, kteří pro chudobu jísti musí, co právě se jim poskytně, a těm, kteří žijí v rodinách, kde žádných pokrmů postních na stůl se nepřináší. Jest-li jim však možno, mají se aspoň o velkém pátku masitých pokrmů zdržeti.

3. Ve dnech újmy dovoluje se při večeři požití masitého občerstvení — avšak podle Apoštolského indultu ze dne 6. září 1906 toliko věřícím světského stavu; osoby a společnosti duchovní jsou vyjmuty.

Poznámka. Pro vojsko, četnictvo a finanční stráž, jichž služba je zvláště namáhava, vydán zvláštní, velice zmírněný řád postní.

§ 50. Čtvrté přikázání církevní.

1. Ve čtvrtém přikázání velí církev, abychom v čas velikonoční přijímali svátost pokání a Nejsv. svátost oltářní.

Církev si ovšem přeje, bychom tyto svátosti častěji přijímali, neboť jsou pokrmem duše naší. A je-li duše dlouho bez pokrmu, umírá. Proto řekl Spasitel: »Nebudete-li jísti těla Syna člověka a píti jeho krve, nebudete míti života v sobě.« (Jan 6, 56.) První křesťané přijímali sv. svátosti velmi často. Když pak ve středověku zavládla mezi křesťany vlašnost, ustanovil IV. sněm lateranský (1215), by všichni křesťané, kteří dobré od zlého rozeznati dovedou, aspoň jednou v roce se zpovídali a v čas velikonoční Nejsv. svátost oltářní zbožně přijali. Dala tedy církev čtvrté přikázání, by vlašné křesťany zachránila před nekajcností a před zapomenutím na Boha. — Hodné přijímání Nejsv. svátosti předchází vždy platná sv. zpověď.

2. Doba velikonoční trvá vlastně jen dvě neděle, od květné neděle do neděle bílé, avšak biskupové mohou ji prodloužiti. U nás trvá doba velikonočního sv. přijímání od popeleční středy až do svátku Nejsvětější Trojice.

3. Jest vhodné, že velí církev přijímati svaté svátosti v době velikonoční, poněvadž v době velikonoční Pán Ježíš za hříchy naše trpěl a umřel a Nejsv. svátost oltářní ustanovil.

4. Věřící mají se zpovídati zřízenému, t. j. vlastnímu, knězi a přijímání velikonoční díti se má, pokud možno, ve vlastním chrámu farním. Avšak dle nynější praxe za kněze vlastního pokládá se každý kněz, který od biskupa ke zpovídání jest zplnomocněn, takže mohou věřící sv. svátosti i mimo vlastní chrám farní přijímati.

5. Kdo svaté svátosti přijati odepřel a bez lítosti zemřel, tomu může býti odepřen křesťanský pohřeb. (Lat. 1205.)

§ 51. Páté přikázání církevní.

Páté přikázání církevní zakazuje v čase zapověděném, t. j. od první neděle adventní až do slavnosti sv. tří králův a od popeleční středy až do neděle provodní (bílé), svatební veselí a všechny veřejné a hlučné zábavy.

U nás k času zapověděnému počítají se i dny postní a křížové.

Církev dala páté přikázání, by nás pamatovala, že posvátné časy v kajcnosti a ve svaté tichosti jest trávit, nikoli však v roztržitostech a světském veselí.

Oddíl čtvrtý.

O křesťanské dokonalosti.

§ 52. O křesťanské dokonalosti vůbec.

Poznav krásu a vznešenost ctnosti a ošklivost i ohavnost hříchu, zamiluje sobě křesťan jistě ctnost a hříchem pohrdne a začne kráčet cestou ctnosti. Ale nesmí zůstat na této cestě státi, nýbrž pokračovati má od ctnosti ke ctnosti a snažiti se, by stále víc a více v nich se utvrzoval a zdokonaloval, až dospěje vrcholu křesťanské dokonalosti.

Dokonalost křesťanská v tom záleží, že se křesťan z lásky k Bohu stále a upřímně vynasnažuje, ve všech ctnostech prospívati, by život jeho životu Pána Ježíše co nejvíce se podobal, a proto koná nejen to, co Bůh přikazuje, nýbrž i to, k čemu není zákonem vázán, a o čem ví, že se Bohu líbí.

Máme se všichni snažiti, bychom se stali dokonalými:

a) protože Pán Ježíš tak přikazuje: *»Buďte dokonalí, jako otec váš nebeský dokonalý jest«* (Mat. 5, 28.);

b) že tím větší odplaty v nebi dojdeme, čím ctnostnější na zemi jsme;

c) že snadno ke zlému se vrátí, kdo netouží, by v dobrém stále prospíval.

Nejvznešenějším vzorem a cestou křesťanské dokonalosti jest Pán Ježíš, který chce, bychom ho v dokonalosti následovali. *»Chceš-li býti dokonalý . . . , následuj mne«* (Mat. 19, 21.). Po Pánu Ježíši jsou nám vzorem dokonalosti svatí v nebi.

§ 53. O křesťanské dokonalosti zvlášť.

Abychom křesťanské dokonalosti jistěji dospěli, užívati máme *náležitých prostředků*; ty jsou:

1. Modlitba ve všech svých způsobech. (Viz § 20.)

2. Sv. svátosti, jež jsou hlavními prostředky milosti Boží.

Sv. svátosti máme přijímati *hodně*, t. j. s pevnou vírou a *po-náležitě přípravě*. Kdo vědomě sv. svátosti nehodně přijal, dopustil se *svato-krádeže* (sacrilegium).

3. Svátostiny (sacramentalia = sacramenta minora). Svátostinami rozumíme:

a) posvátné úkony (j. zařikání — zažehnávání, žehnání, svěcení), jež církev ustanovila, by nám zvláštní milosti a dobrodiní zjednávala neb osoby a věci posvěcovala;

b) věci od církve k bohoslužebnému nebo k našemu vlastnímu zbožnému užívání posvěcené (na př. svěcená voda).

Svátostiny liší se od svátostí, neboť

α) svátosti ustanovil Ježíš Kristus, svátostiny ustanovila církev;

β) svátosti působí mocí vlastní (od Krista jim udělenou), svátostiny pak přímluvou církve a zbožným úmyslem těch, kdo jich užívají;

γ) svátosti mají daleko větší moc nežli svátostiny; svátosti působí vnitřní posvěcení, udělující milost Ducha sv., svátostiny však toliko zevně duši očisťují, aby snáze milost Ducha sv. přijímala;

δ) svátosti jsou ke spasení potřebny, svátostiny nikoliv.

Svátostiny mají název odtud, že jsou svátostem podobny. Jako při svátostech, tak i při svátostinách užívá se slova a znamení, která mají nadpřirozenou moc a sílu a znázorňují neviditelnou milost. (Voda na př. znamená očistění, olej uzdravení a p.)

Ačkoli svátostin ke spasení nevyhnutelně třeba není, přece jich užívání církev sv. všele doporučuje, poněvadž ku posvěcení duše napomáhají a jako každý dobrý skutek posvěcující milost (již nabytou) rozmnožití mohou. Ale od svátostin nesmíme očekávat většího účinku, než jaký mají do sebe přímluvou a modlitbami církve, sice bychom se prohřešili pověrou. Kdoby se na př. domníval, že ho svěcená věc, kterou při sobě nosí, uchrání všech možných nehod (že se nikdy neutopí, v žádném požáru neuhoří a p.), jednal by pověřivě.

Svátostiny dělí se na:

α) zařikání neboli zažehnávání (exorcismus);

β) žehnání a svěcení (benedictiones).

Zařikání nebo zažehnávání užívá církev, aby vliv zlého ducha vzdalovala nebo zapudila. Žehnáním vyprošuje církev osobám nebo věcem Božího požehnání. (Na př. žehnání nemocných a umírajících, žehnání domu.) Svěcením církev zasvěcuje osoby nebo věci službě Boží nebo posvěcuje některé předměty ke zbožnému užívání.

Dle toho rozeznáváme:

α) svěcení osob (n. p. svěcení opatů);

β) svěcení věcí (n. p. svěcení svící, křížů, růženců).

Vzhledem k době, kdy svěcení se konají, jsou:

α) svěcení řádná (pravidelná), která konají se vždy v určitý čas (n. p. svěcení křestní vody na bílou sobotu);

β) svěcení mimořádná, která se konají v libovolnou dobu (n. p. svěcení kostela).

Dle osob, které svěcení konají, mohou býti:

α) svěcení papežská (n. p. svěcení zlaté růže);

β) svěcení biskupská (n. p. konsekrace kalicha);

γ) svěcení kněžská (n. p. svěcení ratolestí na květnou neděli a j.).

Vedle těchto zvláště důležitých a vydatných prostředků křesťanské dokonalosti, jsou ještě jiné, jež k dokonalosti pomáhají; jsou dvojího druhu:

1. všeobecné,

2. zvláštní.

I. Všeobecné prostředky jsou:

1. Píňme zákon Boží věrně i ve věcech nejmenších.

Kdo není zákonu Božímu věren v malých věcech, snadno i v důležitých jej přestupuje. *»Kdo v nejmenším jest věrný, i ve větším věrný jest, a kdo v mále jest nepravý, i ve větším jest nepravý«* (Luk. 16, 10.).

2. Zapírejme a přemáhejme sebe, t. j. z lásky k Bohu krotme všechny zlé náklonnosti a žádosti a snášejme mile a trpělivě pro Boha všechna protivenství, utrpení a pronásledování tohoto světa.

Sebezápór jest známkou pravých křesťanů, neboť praví Spasitel: *»Kdo chce za mnou přijíti, zapři sebe sám.«* (Marek 8, 24.)

Zapíráme-li sebe vzhledem ku věcem pozemským, pak tím spíše poznáváme věci nebeské; a jako tělo, otužuje-li se, sesíleno bývá ku práci, tak i vůle naše sebezapíráním se posiluje ke ctnostem.

3. Buďme opatrní, bychom vystříhali se všech zlých příležitostí, poněvadž ke hříchu svádějí.

4. Ve veškerém jednání zachovávejme bohumilý způsob a náležitý pořádek. *»Pořádek jest vůdcem k Bohu.«* (Sv. Aug.)

Denní pořádek křesťana říd se těmito pravidly:

a) Ráno vstávej v určitou hodinu a ustroj se, vykonej ranní modlitbu. Na modlitbu spojenou se zpytováním svědomí nezapomínej ani přede spánkem.

Kdo časně vstává, jest čilý a má také více času ku práci. *»Ranní ptáče dál doskáče.«*

b) Dle možnosti súčasni se služeb Božích i o všedních dnech; věř, že v kostele ztrávená chvíle zmařena nebude. Přijímej častěji sv. svátosti.

c) Uložené sobě práci oddej se s veškerou pílí. Práce jest nám Bohem přikázána a proto se jí každodenně oddejme tak, jakoby byla v životě našem již poslední. Sine labore, sine honore; proto nulla dies sine linea. Práci začínej i konej s modlitbou. Ora et labora.

d) Volný čas věnuj užitečné, křesťanskému duchu potřebné čtení nebo jinému prospěšnému zaměstnání, nikoli však zahálce, která jest počátek všeho hříchu. — Hry a zábavy křesťana jsou mírné, jen ve pravý čas konány a nesmějí odporovati pravidlům obecné slušnosti ani mravnosti. (Str. 60.)

5. **Bděme nad sebou, nad svými myšlenkami, řečmi, žádostmi a skutky, by v nich nebylo ničeho proti vůli Boží, a modleme se ustavičně. »Bděte a modlete se, byste nevešli v pokušení.« (Mat. 26, 41.)**

Ustavičně můžeme se modlití, ne snad slova modlitby stále říkajíc, nýbrž když při práci a veškerém svém jednání na Boha myslíme a Bohu je obětujeme.

6. **Uvažujme často o životě a utrpení Páně, čítejme o životě svatých a přemýšlejme o pravdách sv. náboženství.**

7. **Zamilujme si posvátnou samotou.**

V samotě mluví k nám Duch svatý (Os. 2, 14.), zde uchráníme se snáze všeho pokušení a utvrdíme se ve ctnostech. Proto již Seneca varoval před hlučným světem a samotou doporučoval, říká: *»Kolikráte jsem mezi lidmi přišel, tolikráte menším člověkem (méně ctnostným) jsem se vrátil.«*

II. **Zvláštní a spolehlivé prostředky, jimiž dokonalosti křesťanské dospíváme, jsou:**

A) **Tři evangelické rady:** dobrovolná chudoba, ustavičná čistota a dokonalá poslušnost duchovního představeného.

B) **Duchovní bratrstva.**

A) **Evangelické rady.**

1. **Tři evangelické rady nazývají se:**

a) **evangelické,** protože je Pán Ježíš, hlásaje své evangelium, doporučoval a jimi také sám se řídil;

b) **rady,** poněvadž nejsou přikázány, nýbrž jen raděny, jako prostředky k dokonalosti, takže kdo jich neplní, nehřeší, kdo však je zachovává, lépe činí.

2. **V čem evangelické rady záleží?**

a) **Dobrovolná chudoba** záleží v tom, že člověk dobrovolně se odříká všech pozemských statků, by tím chudičkému Kristu se připodobnil a prázden jsa pozemských starostí, toliko věci nebeské na myslí měl. *»Chceš-li dokonalým býti, jdi, prodej, co máš a rozdej chudým a budeš mít poklad v nebi.«* (Mat. 19, 21.)

b) **Ustavičná čistota** záleží v tom, že člověk zdržuje se nejen všeho, co proti svaté čistotě jest, nýbrž i manželství, by celým a nerozděleným srdcem Bohu sloužiti mohl.

»*Jsou panicové, kteří se sami v panictví oddali pro království nebeské. Kdo může pochopiti, pochop*« (Mat. 19, 12.), t. j. takovéto zdržlivosti nemůže se očekávati ode všech; jen kdo k ní dosti síly a statečnosti cítí, ať se jí chápe.

c) *Dokonalá poslušnost* záleží v tom, že člověk svou vlastní vůli podrobuje vůli duchovního představeného, by prázděn jsa veškeré svévole, tím bezpečněji kráčel cestou spasení.

»*Pojď a následuj mne!*« (Mat. 19, 21.) »*Lepšíť jest poslušenství, nežli oběti.*« (1. Král. 15, 22.)

3. Evangelické rady pomáhají ku větší dokonalosti, neboť kdo je věrně plní:

a) přemáhá tři největší nepřátele našeho spasení, totiž žádost těla (tělesných rozkoší), žádost očí (nezřízenou žádost pozemských statků) a pýchu života;

b) následuje dokonale Krista;

c) obětuje sebe a vše, co má, Bohu.

Bůh neporoučí, by všichni lidé zachovávali evangelické rady, neboť řekl Kristus Pán: »*Ne všichni chápají toho slova, ale kterým dáno jest*« (Mat. 19, 11.), nýbrž jen ti, kdo se k tomu zavázali, a to jsou řeholníci i někteří světší lidé, již učinili slib, evangelické rady plniti.

B) *Duchovní bratrstva* jsou zbožné, od papeže nebo biskupa schválené jednoty a spolky, jejichž údové se spolčují, by vykonávali zvláštní pobožnosti a dobré skutky.

Duchovní bratrstva vydatně přispívají k dosažení křesťanské dokonalosti, poněvadž věřící spojenými silami vespolek se povzbuzují ke ctnostem a dobrým skutkům pro věčnou blaženost, jedni podporují druhé a tak snáze odolávají nákaze a porušenosti světa. »*Kde jsou dva nebo tři shromážděni ve jménu mém, tuť jsem já uprostřed nich.*« (Mat. 18, 20.)

§ 54. Blahoslavenství P. Ježíše.

Kdo přikázání Boží svědomitě zachovává, hříchu se varuje a ve ctnostech prospívá, jest již zde na zemi blaženým. Kristus Pán své věrné nazývá blahoslavenými. (Mat. 5, 3.—10.)

1. Blahoslavení chudí duchem,⁴⁾ nebo jejich jest království nebeské.

⁴⁾ T. j. prostní, pokorní, nikoli snad nevědomí.

Blahoslavení nazývají se zde ti, kdo přese všechno své jmění, svou čest, své zdraví, své vědomosti, uznávají, že před Bohem chudými jsou; ti již na zemi požívají nebeského pokoje a po smrti dosahují blaženosti věčné.

2. Blahoslavení tišší,²⁾ neb oni zemí vládnouti budou.

Smysl těchto slov jest: Blahoslavení jsou ti, kdož zachovávají klidnou a tichou mysl, ačkoli se jim bezpráví činí; neboť svou mírností dobudou si srdcí svých spolubližních a po smrti okoušeti budou míru nebeského.

3. Blahoslavení lkající, neboť oni potěšeni budou.

Smysl jest tento: Blahoslavení jsou ti, kdo truchlí nad ztrátou věcí nebeských,³⁾ neboť Bůh je potěší a po smrti jejich bol změně ve věčnou radost.

4. Blahoslavení, kteří lačnější a žízňější po spravedlnosti, neboť oni nasyceni budou.

To jest: Blahoslavení jsou ti, kdo vážně a důstojně po tom touží, by pravdu nebeskou poznali a mravní dokonalosti a svatosti dospěli, nebo jistě svého cíle dojdou a patříce v nebi na Boha, dokonale spokojeni budou.

5. Blahoslavení milosrdní, neboť oni milosrdenství dojdou.

Smysl těchto slov jest: Blahoslavení jsou ti, kdo rádi křivdy odpouštějí, nuzným spolubližním pomáhají, neboť Bůh i jim hříchy odpustí a po smrti nebude jich přísně souditi, poněvadž milosrdenství vyvyšuje nad soud. (Ják. 2, 13.)

6. Blahoslavení čistého srdce, neboť oni Boha viděti budou.

Smysl jest tento: Blahoslavení jsou ti, jejichž srdce nelpí na věcech smyslných, a kteří všechny tělesné žádosti přemáhají, neboť již na tomto světě lépe Boha poznají a po smrti patřiti budou na něho tváří v tvář. (1. Kor. 13, 12.)

7. Blahoslavení pokojní, neboť oni synové Boží slouti budou.

Rozuměj: Blahoslavení jsou ti, již pro mír a pokoj oběti přinášejí, neboť již nyní jich bude Bůh zvláště chrániti a po smrti za jejich sebezapírání hojně je v nebi odměnit.

²⁾ Ti, kteří nejsou hněviví ani svárliví.

³⁾ Když oplakávají hříchy svoje, pokání činíce.

8. Blahoslavení, kteří protivenství trpí pro spravedlnost, nebo jejich jest království nebeské.

Význam těchto slov jest: Blahoslavení jsou ti, kdo pro svou víru a křesťanské ctnosti od spolubižních trpí, jsou pronásledováni a nenáviděni, nebo již zde na zemi naplněni budou velikou útěchou a po smrti dojdou vysokého stupně věčné blaženosti. »*Odplata vaše hojna jest v nebesích.*« (Mat. 5, 12.)

Z osmerna blahoslavenství seznáváme, že do nebe vedou tři stupně:

1. Bojujati proti všemu hříchu pokorou, mírností, lítostí (via purgativa);

2. posvěcovati se snaživostí po křesťanské dokonalosti a pak milosrdenstvím (via illuminativa);

3. s Bohem se spojití čistotou srdce, pokojem a trpělivostí (via unitiva).

Kdo po těchto stupních kráčí, jde jistě a bezpečně v nebeskou říši.

Svět, jenž libuje si ve zlobě a požitkářství, nenávidí těchto stupňů, z nichž vane duch Kristův, a každého, kdo po nich kráčí, nazývá bláhovým. Ale o moudrosti světa praví sv. Pavel: »*Moudrost zajisté tohoto světa bláznovstvím jest u Boha.*« (1. Kor. 3, 19.)

Dodatek.

§ 55. Důležitost náboženství.

Ku mravnému, dle vůle Boží zřízenému životu vede člověka jedině sv. náboženství, a proto jest velmi důležité a potřebno.

1. Náboženství osvětluje rozum člověka, by poznal cíl svého života a cestu, jež k tomu cíli vede. Kdo náboženství má, podobá se poutníku, jemuž ve tmách svítí světlo. Bez náboženství tápá ve tmě jako slepý. Proto nazval se Pán Ježíš, jenž nám pravé náboženství dal, »světlem světa«, řka: *»Já jsem světlo světa, kdo mne následuje, nechodí ve tmě, ale bude mít světlo života.«* (Jan 8, 12.)

2. Náboženství dodává vůli nadlidské síly; svými vznesenými pravdami a pohnutkami mocně povzbuzuje nás k dobrému a varuje zlého. Dokladem toho jest nepřehledná řada svatých a světic Božích.

3. Náboženství jest balsam, který mírní bolesti a hojí rány neštěstím způsobené a posiluje člověka, by pod ranami starostí a běd tohoto života neklesl a si nezoufal. (Tobiáš, Job.)

4. Náboženství činí nás v pravdě šťastnými a spokojenými. Ani bohatství, ani čest, ani sláva, ani cokoli podobného na této zemi neuspokojí člověka; to způsobiti může jedině náboženství, jehož původce jest Bůh, dárce všeho dobra a spokojenosti srdce. Proto praví sv. Augustin: *»Nepokojno jest srdce naše, dokud nespočine v Tobě, o Bože!«*

Kdo bližního o poklad sv. náboženství olupuje, těžce se prohřešuje a podobá se vrahu, neboť člověk bez náboženství na dráze ctnosti se neudrží, nýbrž klesá hloub a hlouběji, až upadá v zoufalství a často sebevraždou končí.

Závěrek.

»Činy naše, prosíme, o Pane, milostí svou předcházej a pomocí svou provázej, aby všechny naše modlitby a skutky od Tebe vždy se začínaly, a s Tebou začaty, se dokonávaly.«

